

am adducimur: ut existimemus artes atque sensus in eo non mediocriter conuenire: quod pariter discernere contraria possint: tamen alia ratione non parum differre arbitramur: quod eorum iudicia non iisdem finibus terminantur: cum artes præter cognitionem contrariorum electionis quoque iudicium habent. Nam sensus & si album pariter atque nigrum tam amarum dulceque percipiunt. Non tamen sic ea diiudicant: ut alterum expetendum alterum fugiendum esse discernant. Mouentur enim suapte natura a singulis contrariis: quæ sibi obiiciuntur omniaque deinde eodem pacto quo ipsi antea perpassi fuere ad rationis iudicium deferunt. Artes uero cum semper sint rationi coniunctæ: ut utilia eligant; fugiantque aduersa: primum ea accurate pensant: quæ sibi congrua sunt: deinde & quasi longiore interuallo ea prospiciunt: a quibus putant cauere oportere. Medicina enim ægritudine musica dissonas uoces ea tantum ratione considerare uidetur: ut melius efficere contrarium possit. Temperantia quoque tum iustitia ac prudentia omnium artium perfectissime cognitionem non modo utilium ac honestarum rerum: sed earum etiam quæ turpes & inutiles sunt ad se pertinere proculdubio putant: atque eos qui uitiorum naturam se ignorare gloriantur uehementer accusant: quasi rudes eorumque res quas maxime decet uiros studiosos cognoscere. Quare antiqui Spartiata: cum sua festa celebrarentur: consueuerunt agrestes homines qui appellabantur ilotæ: quantum maxime poterant ad potum crapulamque compellere: eosque deinde mero ingurgitatos: in conuiuia iuuenum adduci iubebant ut illi cernentes ebriorum turpitudinem: ebrietatem ueluti rem deformem phorrescerent. nos uero neminem corruptum esse putamus ut alii corrigant: neque hanc emendationem ciuilem neque humanam neque libero dignam esse arbitramur. Sed non erit fortasse inutile ad exemplum uitæ rectæque uiuendi rationem duos aut plures homines in medium afferre: quod cum in gubernatione maximæque res uersaretur: summa licentia ac intemperantia uisus famæ suæ turpitudinis apud posteros reliquere: neque perfecto hoc agere intendimus: ut huiusmodi uarietate ornando historiam nostram afferamus legentibus uoluptatem: Sed quemadmodum Esmeias ille Thebanus discipulis suis: tam eos qui male quam eos qui bene modulabantur ostendens: dicere solebat hoc pacto: non autem illo modulari oportet: atque ut Antigenidas ille bonos modulatores iuuenibus arbitrabatur iocundiores esse futuros: si malos fuissent aliquando experti: eodem pacto nos alacriores fore existimo ad persequendum meliorem uiuendi modum: si flagitiosorum hominum mores historia cognouerimus. Demetrii igitur qui urbium expugnator est dictus: ac M. Antonii imperatoris uitam hoc libello complectimur: quod uiri sententiam illam Platonis maxime suis moribus comprobasse uidetur. Præclara inquit ingenia quemadmodum uirtutes maximas eodem pacto uitia quoque maxima producere solent. Fuerunt enim ambo cum summis flagitiis frequenti potui ac leuissimis amoribus dediti: tum e contra liberales benefici: ac in re militari peritissimi duces. Præterea eandem prope habuerunt fortunam: cum solum in totius uitæ cursu: nunc principatus & regna sint maxima consecuti: nunc uiceuersa eadem amiserint: nunc ex foelici rerum successu in extremas calamitates ceciderint pauloque deinceps præter spem in pristinam foelicitatem redierint: sed est extremæ uitæ actu similem pene finem sortiti esse uideantur: cum hic quidem in manus hostium eueniret. M. uero Antonius idem sit prope perpassus. Antigono igitur duo ex Stratonice fuerunt filii: quorum alterum fratris nomine demetrium: Alterum patris Philippum uocauit. Talis enim frequens est fama: quod nonnulli Demetrium non Antigoni filium: sed nepotem ex fratre fuisse tradunt. Mortuo namque patre ac matre: deinde Antigono nupta: Demetrium aiunt ad hoc infantem relictum creditum esse Antigoni filium. Philippus cum esset paucis annis minor natu quam ipse Demetrius: uita excessit. Demetrius itaque & si non æqua patri: procera tamen fuit statura: formaque uero & pulchritudine oris adeo egregia adeoque præstanti: ut pictorum aut sculptorum nemo similem unquam potuisset effingere. Nam & gratiam simul & terrorem: tum grauitatem & mansuetudinem quandam præ se ferre uidebatur: concurrebatque cum iuuenili ac ælato uultus aspectu admirabilis splendor regia quadam dignitate coniunctus. Itaque natus esse uidebatur ad stuporem simul & gratiam hominum concitandam. Erat autem: cum perocium potus & conuiuia celebrabantur: & delicatissimus & iocundissimus omnium regum. Cum uero res gerendæ erant studio ac diligentia tum ingenii magnitudine cunctos alios superabat. Quare Liberum patrem imitari maxime uidebatur: quem ex eo uehementer extollunt: quod probe sciret & bello uti & pacem rursus ex bello conficere: tum iocunditate suauitateque ingenii sibi mentes hominum conciliare. Fuit præterea Demetrius amantissimus Antigoni patris sui: studio quoque matris & patrem obseruare uidebatur: eumque magis ob ueram synceramque beniuolentiam: quam ob potentiam magnitudinem uereri. Cum aliquando legati quidam ab Antigono audirentur: reuersus a uenatione Demetrius confestim ad patrem accessit succinctus telis: eumque osculatus prope uirum confedit. Pauloque deinceps cum legati habitis responsis discederent: alta uoce ad eos conuersus Antigonus: o uiri inquit: Nunciate talem amicitiam animique pietatem quam uideri potuistis inter Demetrium Antigonumque seruari: quasi ostenderet concordiam patris cum filio status ac regum potentiam maximum esse iudicium. Adeo. n. regnum a communi sanctaque societate alienum esse consueuit: adeoque maliuolentiam & perfidiam plenum: ut maximo atque antiquissimo Alexandri successoris lætandum iure fuisse uideatur: si corpus suum in arme armatis filii manibus tuto commiserit. Verum ut unico comprehendam uerbo: Huius familiae reges inter quamplures Alexandri successores soli fuisse apparent: qui huiusmodi perfidia & imanitate caruerunt: præter unum Philippum Antigoni: qui filium suum necauit. Alii autem fere omnes: quod maximo illi Regi successere: cum hoc uicio laborarent: nonnulli filios: plerique matres: multi uxores interfecerunt. Fratrum autem cædem quis referre potest? Ut enim geometrae petitionis: sic illi fratres necare sibi permitti putant: quasi petitionem quandam regibus pro firmamento regni concessam. Demetrius uero quam ingenuus ab initio quamque humanus & amicorum studiosus extiterit

DEMETRII

ex eo constare facile potest. Mithridates Ariobarzani filius qui adolescens moribus & aspectu egregius videbatur: ob ætatem & consuetudinem summa erat cum Demetrio familiaritate coniunctus: colebatque uehementer patrem Antigonum. De hoc igitur adolescente ob tale somnium non mediocris Antigono est orta suspicio. Visum est ei se latum & pulchrum peragrantem campum aureas micas ferere: Atque ex ex his auream segetem primum oriri: pauloque deinceps nihil ibi cerni præter defectam paleam. Perturbatum igitur ob hoc atque mæstum audire quosdam sibi uideri qui dicerent Mithridatem in pontum exiinum esse profectum auream messem lecturum. Hoc somnio cum uehementer esset perturbatus antigonus: filium ad se uocat: ac iureiurando silentium ei imponens: somniumque deinde enarrans ostendit se omnino statuisse animo: ut omni suspitione liberaretur: Mithridatem de medio tollere. Hæc ut audiuit demetrius: incredibili est mœrore confectus: atque adolescentem familiariter uersantem secum sibi (ut consueuerat) appropinquantem neque alloqui audebat neque uoce quicquam exprimere: iurisiurandi accepti memor ac fidei datæ patri rationem habens. Seducto igitur adolescente aliquatulum ab amicis ut uideret remotis arbitris se solos esse relictos: conuersus ad eum teli cuspide scribant in puluere. Fuge Mithridates. Hoc quid sibi uellet coniectans adolescens propinqua nocte aufugit in Cappadociam: atque statim Antigoni somnium perfici uidebatur. Maximas enim Mithridates ac optimas consecutus regiones: regum genus qui deinceps ponto imperitarunt: post septimam successionem a Romanis destructum posteris suis reliquit. Hæc igitur bonæ indolis Demetrii bonique ingenii: Quo ille ad mansuetudinem ac iustitiam flectebatur: indicia sint. Verum ut inter elementa Empedoclis contentione assidue discordiaque uigente semper inter ea quæ propinquiora sunt: maior fieri dissensio solet: sic ea tempestate inter Alexandri successores assidue bellum ardens grauius inter eos oriri uidebatur: qui se finibus contingentes: tum rerum tum locorum coniunctione quadam tenebantur. Veluti tunc aduersus Ptolemeum eueniebat Antigono qui cum in phrygia moram trahens audisset Ptolemeum e Cypro profectum Syriam deprædari: Vrbes aut seducere aut ui ad deditionem compellere: aduersus illum filium Demetrium misit duos supra uiginti annos natum & militiam tum primum in maximis rebus egregie attrectantem. Cæterum iuuenis adhuc Tyro parumque experientia callens uiro congressus ex Alexandri palæstra nuper emerfo: Ac multis magnisque præliis sub illo uersato: prope gazam urbem pugna commissa superatur. Octomilia hominum eo sunt prælio capta: quinque milia cæsa. Tentorium præterea & omne ornamentum corporis regii Demetrio ereptum. Sed hæc quidem Ptolemeus una cum amicis: quos prælio cæperat: ad eum remisit uerba addens humanitate referta: non de omnibus simul: sed de regno & gloria a magnis uiris esse certandum. Demetrius his benigne receptis præcatus est deos: ne diutius ptolemei debitorem se esse permitterent: sed facultatem quandoque darent: ut similem ei posset liberalitatem referre. Atque ob hæc cladem non ita animo affectus esse uidetur: ut iuuenes solent in principio male succedentium rerum: sed ut grauis dux qui multas sit fortunæ permutationes expertus. Itaque summo studio properabat uires reficere: arma ac milites congregare: congregatos exercere: neque quicquam omittere quod ad reparandum dissipatum recenti clade exercitum pertineret. Interea cum hæc pugna infortunata gesta nuntiata Antigono esset: dixisse eum ferunt: Ptolemeum primo prælio imberbes superasse: deinceps aduersus uiros sibi pugnandum fore. Petenti post hæc filio: ut his uiribus quas habebat: sibi liceret rursus cum hoste manum conferere: assensit pater: ne animum spe consequendæ uictoriæ erectum: audaciamque iuuenis retardaret. Iamque ei non multo postea congregandi facultate oblata ita est illa in pigre usus: ut neque sibi occasio: neque ipse occasione defuisse uideretur. Nam cum ptolemeus secundis rebus elatus sibi persuasisset Demetrium ob recentem calamitatem susceptam facile ex tota Syria posse depelli: aduersus eum Cille ducem cum magnis copiis misit: quem imparatum: hostiumque aduentum minime expectantem subito adortus cum omni exercitu cepit Demetrius. Septem hominum milia eo prælio capta in manus Demetrii uia uenerunt. Magna præterea rerum pecuniarumque copia inuenta. Quibus omnibus uehementer lætatum Demetrium aiunt: non tam ob gloriam spoliisque adeptam: quam quia sibi facultatem oblatam cernebat: qua ptoleleo bene ac præclare de se merito parem posset liberalitatem referre. Itaque cum pater suis litteris exoratus concessisset: ut his omnibus suo arbitratu ueteretur: Cille una cum amicis libenti animo ad hostem remisit. Hæc clades Ptolemeum paulo ante uictorem e Syria pepulit. Antigonum uero quem forte hostes ueluti hominem uictum contempserant in eiusdem possessione firmavit: atque incredibile dictum est quanta sit senex læticia elatus ob hæc uictoriâ manibus filii partâ. Post hæc demetrius cum in spem uenisset: eos arabum populos: quos nabatei uocantur: sibi subigendi profectus cum exercitu fore euenit: ut in loca incideret aquarum expertia: quibus abfuit quoniam ipse totusque exercitus siti experiret. Quo tamen periculo cum neque perturbatus esset: neque exterritus: non mediocrem admirationem barbaris præbuit: stupentibus uiri audaciam animumque constantem in talibus tam inusitatis casibus tolerantibus: Is autem non amplius morandum ratus populata regione septingentis camelis ovisque generis præda abducta sese suumque exercitum in loca tuta recepit. Cum uero Seleucus primum antigoni opera in Babilonia regnum perductus deinde suo studio uiribus auctis eo potestatis ascēdisset: ut iam minaretur locis Indiae propinque & ad ea regna quæ circa caucasum sunt aium conuertisset: sperans Demetrius per eius discessum desertam Mesopotamiâ repire: traiecto repente Euphrate: subito aduentu Babiloniâ occupat: & ex altera arce (erant enim duæ) expulso Seleuci præsidio suoque introducto septem delectorum hominum milia in urbe constituit. Iubens deinde milites ut ex eadem regione: in qua non putabat ulterius tempus esse terendum quæcumque possent secum abducerent: castra mouit: iterque ad mare conuertit. Seleuci statim discessu suo firmiorem relinquens. Statimque sibi nuntio allato Alicarnassum ab Ptoleleo uehementi obsidione tene-

ri:rem in extremo periculo esse:raptim obsessis subsidium ferens ex illius manibus urbem eripuit. Cum uero prospere succedentibus rebus Antigonus & Demetrius magna iam animis agitantibus: nihil tā arduū esse arbitrarentur: quod non se assequi posse confiderent: ad liberandam græciam: quæ Cassandri & Ptolemei seruiēbat imperio: incredibili quadam cupiditate mentem cōuertunt. Hoc quidem nulli reges neque iustius neque gloriosius gesserant bellum. Quare pecunias quascunq; possunt ex barbarorum regionibus congregant: classē instrui iubent: omnia deniq; parant: quæ pertinere uidebantur ad exequendam hanc expeditionem pro græcorum libertate susceptam. Verum consilio inter se habito unde tāti belli gerendi initium sumendum foret: cum censuissent operæ precium esse: ut ad liberādas Athenas omnibus aliis posthabitis primum accederetur: atque ex eo quidam amicorum suaderet Antigono: ut si eam occupet Urbem: ualidis præsiidiis firmet: ac perinde ut totius græciæ fundamentum: custodiat: dixisse Antigonom tradunt: beniuolentiam sibi semper uisum optimum regni fundamentum: uerissimumq; præsiidiū esse. Athenas nunc quasi speculam totius orbis paulo deinceps in oculis omnium gētium suæ gloriæ clarissimum fore insigne. Demetrius igitur talentis quinq; milibus nauibus quinquaginta supra. cc. collectis non amplius cōstantum ratus cum uersus Athenas classē direxisset (hanc enim Urbem tenebat p Cassandro Demetrius Phalereus: templumq; Iouis quod munichiā appellant firmis præsiidiis munierat) cursum suum tum prudentia tum fortuna iuuante. iiii. Kal. Aprilis ante pyraeum nemine sentiente apparuit. Atheniēses primo hostiū aduentu decepti ad hāc classē suscipiēdā se se parabat: existimātes esse ptolemei naues. Paulo uero postea ut perceperunt hostes adesse: repētino terrore quasi amētes facti: statim ad arma conclamant. Auxilium ferebant duces omnia ut par erat pauoris ac tumultus erant plena. Demetrius per tenebras occupatis faucibus portus cum itus esset ingressus: iam coram omnibus apparens ex nauī p cauceatorem silentium ab Atheniensibus petiit. Quo quidem facto appropinquans illis ac benigne alloquens inquit. Se a patre Antigono missum ut bona cum fortuna Atheniensis liberos faceret: præsiidia hostium expelleret legibus denique illis ac moribus patriis restitutis sæuo tyrannorum imperio Urbem liberaret. Quibus uerbis multi fuerunt qui proiectis armis Demetrium rogarent: Ut e classe descenderet benefactorem ac liberatorem patriæ magnis clamoribus uocitantes. Phalereus omnesque ii qui circa illum erant: & si nihil horum quæ pollicitus erat Demetrius: firmum stabileque arbitrarentur futurum: tamen propter tam repentinam mutationem spe retinendæ urbis abiecta cedere uictori necessarium esse putabant. Itaque legatos ad eum mittunt: qui a Demetrio benigne suscepti remissique simul cum Aristodimo milesio uno ex intimis paternisque amicis ad Phalereum reuertuntur: quem quidem ciues magis quā hostes formidantem petentemque ut sibi tuto per demetrium liceret Thebas cum suis familiaribus proficisci: non modo non neglexit Demetrius: sed gloriam & uirtutem uiri in honore habens diligēter curauit: ut Thebas incolumis perueniret. His gestis petentibus Atheniensibus ut Urbem intraret: non prius se ciuitatem athenarum uisurum respondit quā omni præsiidio hostium expulso: liberam penitus fecerit. Relictis igitur qui munichiā armis machinisque & omni tormentorum genere oppugnarent. Ipse interim ad liberandas Megaras: quæ etiam Cassandri præsiidio tenebantur: cum omni exercitu proficiscitur. Sed cum audisset Cratesipolim mulierem pulchritudine famosam degentem Patris: quæ olim Alexandro polipercondi dedita fuerat: suum congressum uehementer apparere: Relicto exercitu circa Megaras: ad eam profectus cum paucis expeditis & manu promptis: isque iterum a se remotis: seorsum tentorium posuit: ut celaret mulierem ad se uenientem. Hoc cum nonnulli hostium rescuissent: magnam occasionem capiendi Demetrium nacti: ad eum aggrediendum proficiscuntur: iamq; tabernaculum prope peruenerant: cum is repentino tumultu percussus: sumpta raptim chlamyde fugam arripuit: parumque abfuit quin ob intemperantiam suam turpiter caperetur. Hostes uero tentorio eius cum omni suppellectile potiti abierunt. Post hæc occupatis Megaris cum in Vrbe direptiones frequentes agerent milites: Atheniensibus benigne pro megarensibus supplicantibus: eorum precibus cessit Demetrius: præsiidiaque deductis liberam ciuitatem reliquit. Dum hæc Demetrius ageret: Stilponis philosophi sibi in mentem uenit: de quo magna apud Megarenses erat opinio: q; in quiete & tranquillitate quadam suum uiuēdi modum constituisse dicebatur. Hunc igitur ad se uocatum rogauit Demetrius: an aliquid suarum rerum sibi quisquā miles eripuisset. Ad hoc nemo inquit Stilpon. Neminem enim tuidi scientiam auferentem. Rursus in discessu suo seruis omnium ciuium arreptis cum benigne ad eum conuersus dixisset: Libera uestram o Stilpon ciuitatē relinquo: Recte inquit ille. Nullum enim seruum in Vrbe relinquis. Deinde ad aggrediendam munichiā quæ assidue fuerat post discessum suum obsidionem perpeffa: cum omni classe repetens primo aduentu eam expugnauit: atq; hostium præsiidio expulso suoq; introducto arcē euerit. Post hæc Demetrius Atheniensibus assidue eum uocantibus cum id tempus opportunum eē arbitraretur: Urbem est ingressus: confestimque populo in concionem uocato: gratissimis uerbis patrias leges pristinaque libertatem restituit: addiditq; præterea se omni studio curaturum: ut Athenas medinum frumenti centum quinquaginta: & materie copia tanta: quanta ad centum fabricandas triremes sufficere possit: ab Antigono patre mittantur. Atheniensis igitur tempu. post decimum & quintum annum: Quibus sub alieno imperio manserant: beneficio demetrii libertam accipiunt. Nam a pugna lamicensium & eo p/lio quod apud Craconem commissum est usq; ad illum diem: quo Demetrius Urbem intrauit: nomine paucorum status: re autem uera tyrannicus fuerat dominatus: propter immoderatam Phalerei potētiam. His rebus gestis fama q; Demetrii ubiq; diffusa cum magnus clarusq; apud omnes gentes haberet: statim immodici honores & ante illud tempus inauditi: quos populus Atheniensis ei decreuit: hominem (ut ple/

DEMETRII

rumque fit) corrupere: insolentem molestumque omnibus reddidere: Primo enim tulerunt decretum ut Demetrius & Antigonus omnium reges appellarentur: cum ii antea se alio quodam nomine uocarent: Quod ab his tantum qui Philippo & Alexandro successerāt: usurpari solitum erat: aliis uero nequaquam erat commune. Hos præterea deos seruatores & præsulem Atheniensem: qui certo quodam nomine appellari consueuerat: sacerdotem seruatorum uocari iusserunt: Atque cum singulis annis cōfirmantes nomen illius in omnibus suis decretis & scriptionibus præponebant. In eo autem loco ubi primum e curru descendit Demetrius: sacrificiis peractis aram locarunt: quam Demetrii uelocissimi aram appellari uoluerunt. Decreuerunt præterea ut Antigonus & Demetrius in peplo una cum ioue & pallade intexerentur: ut duæ insuper tribus: quarum alteram Demetriadam alteram Antigoniadam uocitarunt: suis ueteribus adherentur: atque eorum senatui: Qui numero quingentorum hominum continebatur: Centum accederent homines unaquaque tribu quinquaginta secum trahente. Non prætereundum uidetur illud admirabile genus honoris: quod acutissime a Stratocle inuentum aiunt: qui huius aliorum omnium quibus blandiri posse arbitrabatur: diligentissime fuit inuestigator. Tulit enim decretum: ut legati quos Athenienses ad Antigonum & Demetrium mitterent: sacri uocarent: sicuti illi qui: Cum patriis sacris olympum & pithiam mitti consueuerant totius græciæ cælebritate. Sunt autem & alia multa a Stratocle per audaciam & impudentiam perpetrata: illisque similia: quibus Cleonem illum antiquum uti solitum tradunt: cum populo Atheniensi suis impudentissimis adulationibus blandiretur. Habuit enim Stratocles philacem amicam: quæ semel cum ei capita quædam in foro empta in conuiuium attulisset: comiter ad illam conuersus Stratocles: ea inquit emisti o Philace: quibus nos reipub. gubernatores ludere consueuimus. Quodam quoque tempore: cum Athenienses pugna nauali essent circa armonicum separati: præueniens eos Stratocles: qui huius calamitatis nuntium afferebant: summa celeritate Urbem ingressus per eam uiam quam ceramicum appellant coronatus transiit: faustum afferens uictoriæ nuntium: quo quidem extemplo epulum per unaquaque tribum constitutum est: & sacrificia publice supplicationesque decretæ. Paulo uero deinceps cum uenissent ii: Qui ferebat nuntium susceptæ calamitatis: Atque uniuersus populus uno consensu aduersus Stratoclem uehementius exarsisset: Ille tamen hunc furorē audacter impudenterque sustinens: Quid inquit uiri athenienses uobis moleste intuli: Si duos dies summa estis in ea causa in uoluptate uersati? Talis igitur Stratoclis erat audacia. Sed fuit profecto iuxta Aristophanis poetæ sententiam: Igne calidior uenter. Quidam enim alter longe impudentior quàm Stratocles tulit decretum: Ut quotiens Demetrius Athenas ueniret: Susciperetur in Cereris & Bacchi hospitio: Utque illi qui in Demetrio honorando alios superasset: Tantum ex publico ærario daretur argenti: quantum sufficere posset ad collocandum in templo aliquid suæ liberalitatis insigne. Insuper ut mensis ianuarius utque primus ac nouissimus dies mensis: Tum denique ut Bacchi conuiuia ex Demetrii nomine uocarentur. Verum extemplo post hæc ii casus secuti sunt: quibus obstupuerunt omnes: cum non forte sed diuino quoddam nomine euenisse uiderentur. Peplum enim in quo Demetrius & Antigonus simul erant contexti: cum per Ceramicum mitteretur ingenti superueniente procella medium scissum ferunt: Et circa aras illorum magnam aconiti copiam ortam: cum raro in ea regione nasceretur: & eo die quo festa Bacchi celebrabantur: omnem pompam dissipatam pessundatamque fuisse: insuper ob magnam glaciem uehementemque pruinam nō modo ficus & uites a frigore esse combustas sed maximam quoque segetum partem corruptam. Quare Philippides cum inimicus esset Stratoclis: Hæc aduersus illum in comœdia protulit: per quem combussit pruinā uites per quem scissum in medio peplo est: honores diuinos mortalibus tribuentem: hæc populum corrumpunt non comœdia. Fuit autem Philippides summa cum Lysimacho familiaritate coniunctus: multaque per eum populus Atheniensis beneficia suscepit a Rege. Compellebatur enim rex ad hunc hominem diligendum ob suos integros mores uitæque probitatem: in eoque præcipue uirum admirabatur: quod cum secum uersaretur frequenter, ob omni tamē astutia & adulatione: quibus regiæ domus abundare solent: quasi a pernicioſa peste abhorreret. Itaque animum suum induxerat: ut quandocumque sibi ad bellum resque gerendas proficiscenti occurrebat, Philippides: hoc pro bono nomine haberetur: quasi aliquid faustum scilicet portenderet. Verum aliquando rogatum a Lysimachonum aliquid suarum rerum expeteret: respondisse aiunt. Solum o Rex ne arcanorum tuorum quicquid mihi credas. Hos igitur quorum alter in scæna alter in concione assidue uersabat ob naturæ uitæque dissimilitudinem non immerito opponendos putauimus. Illud uero genus honoris: cuius iuētorem aiunt fuisse Democlidem: adeo consuetudinem moremque hominum excessit: ut monstrum quoddam uideatur. Decretum enim tulit Democlidem: debere sphetiam tribu de locandis scutis apud delphos Demetrium quasi oraculum quoddam consulere: ut hac sua scriptione: publicis suffragiis approbata itelligi licet. Visum fuisse populo Atheniensi: quod bene ac scilicet eueniret: ut eligat ex Atheniensibus unus qui accedens ad Demetriū seruatores posteaque sacrificia pegerit: eū roget atque consulat: quoniam maxime proprie atque optime summaque celeritate dedicatio sacra in delphis agenda uideatur. Hæc igitur tot tantæque adulationes quibus Athenienses sæpius erga Demetrium sunt usi: languentem uiri animum minimeque blanditiis repugnantem facile corruerunt. Sed hac tēpestate ipse athenis degens uxorem duxit Euridicē mulierē atheniensem ex claro Milciadis genere ortā: quæ olim nupta Ofeltæ Cirenæ principis post obitum uiri athenas redierat. Hæc nuptiæ atheniensibus uehementē gratæ iocundæque fuere: quod existimabāt summū honorem Athenarum Urbis tributum esse a Rege: maximumque beniuolentiæ signum ostensum: quoniam sibi placuisset eam præcipue ciuitatem eligere in qua regium coniugiū celebraret. Erat autē Demetrius ma

gno
max
Ale
iam
ter:
pori
licen
del
esse
um
habe
rum
ruit
coru
ac Sic
ampl
trem:
exerc
cator
quar
dimif
tis que
quis q
dubiu
Regu
ctis in
hemen
tur or
sus illa
occupa
men o
prospe
di. Ut
reliqu
pauit h
sim ter
octo na
nes in e
de cum
rariis se
extemp
tempes
que sua
celebre
gnitatis
adeo sib
bus: qua
diffiden
quascun
ctoriam
trius: con
maturas
hæc Ari
cedere iu
runt pos
optimus
qua in A
ueuisse:
te ac filer
tineti ap
li cura ei
metrius

gnopere deditus nuptiis: Adeoque his delectari uidebatur: ut multis semper uxoribus uteretur: quarum maxime in honore habuit Philam tum ob Antipatrum illius patrem: Tum quia per eam supra omnes Alexandri successores gratiam beniuolentiamque sibi apud Macedonas comparauit. Ad hanc ducendam iam satis ætate prouectam: renuentem Demetrium cum esset iunior: compulit suis adhortationibus pater: illud Euripidis in medium ferens: Vbi ut lucrum: supra naturam nubendum est: loco præterea & tempori seruiendum. Talis igitur erat erga Philam aliasque uxores Demetrii amor. Verum in summa rerum licentia constitutus cum uno eodem tempore & scorta & uxores permultas haberet: adeo se uoluptatibus delitiisque permiserat: ut iam esset communi sententia diuulgatum: omnium Regum incontinentissimū esse Demetrium. Dum hæc Athenis geruntur: nunciatum interea Demetrio ab Antigono est. Ptolemeum Regem magna comparata classe Cyprum nauigare: bellum ingens terra marique parare: omnia posthabenda esse: ut tanti conatus hostium reprimatur. Quibus perceptis Demetrius: etsi ex medio uictoriarum cursu se ad nouam expeditionem uocari cernebat: tamen magnitudine rei compulsus necessario paruit consilio patris non sine dolore gloriosum relinquens bellum paulo ante tam libenti animo pro graecorum libertate susceptum. Itaque Athenis decedens ante omnia Cleonidem ptolemei ducem Corinthū ac Sicyonem obsidentem pecunia tentauit: ut liberar illas ciuitates dimitteret. Quo quidem renuente non amplius contandum ratus: cum uersus Cyprum classem direxisset: forte Menelaum offendit Ptolemei fratrem: quem prælio aggressus cōfestim fudit fugauitque. Verum paulo postea cum Ptolemeus magno cum exercitu terra marique parato. Obuiam ei uenisset. Primo cōgressu minæ superbæ atque insolentes altercationes utrinque sunt factæ: ptolemeo quidem iubente Demetrium antea recedere gratiamque repetere: quā suam extremam calamitatem conspiceret: Demetrio uero asserente se nō prius Ptolemeum e manibus dimissurum: quā ex Sycione Corinthoque præfidiis deductis liberar eas ciuitates reliquerit. Hoc bellum tot tantisque conatibus utrinque susceptum non solum his Regibus qui iam in aciem prope descenderant: sed reliquis quoque principibus ingentem iniecerat curā expectationemque anxiam fecerat ob incertum exitū rerū dubiumque belli euentum. Cernebant enim non Syriam aut Cyprum: sed quisnam maximus omnium Regum esset futurus in ea solum uictoria uerti Ptolemeus igitur centum & quinquaginta nauibus collectis instructisque in aciem cōfestim ad Menelaum fratrem nuncium mittit: ut cum uideat certamen uehementer instare in medio ardore pugnae e Salamina sexaginta progrediens nauibus: hostes a tergo adoriatur ordinemque perturbet. Demetrius econtra non ignarus eorū quæ parabantur ab hoste decem tantū aduersus illas sexaginta opposuit naues: easque angustum aditum portus: per quem transire Menelaum oportebat: occupare: celeriter iussit: ibique consistere: ut si forte egredi Menelaus tentaret: etsi numero impares: loci tamen opportunitate adiutæ exitum hostium prohiberent. In promontoriis deinde finitimis atque undique prospectantibus mare pedestres copias collocauit: Quas & ordinem seruare iussit & longe lateque extendi. Ut maioris multitudinis speciē præ se ferrent. Atque hoc pacto omnibus terra marique instructis cum reliquis copiis nauibusque centum octoaginta Ptolemeum inuadit. Primo congressu turbauit: deinde dissipauit hostium classem: demum uehementiori impetu facto fudit fugauitque. Ptolemeus ut uidit suos passim terga dare. Seque esse omnino ab hostibus superatum quāta maxime celeritate potuit fugam arripuit octo nauibus tantū secutis uiri uestigia: quæ solæ ex tanta copia uix euadere potuerunt: reliquæ uero omnes in eo certamine periire præter sextuaginta: quæ sunt una cum milite ac remige a Demetrio captæ deinde cum uentum esset ad portum: ubi ingens erat pecuniarum machinarumque copia quæ in nauibus onerariis seruabantur: tum magna quoque sodaliū mulierumque turba expectantium fortasse uictoris arbitriū extemplo nemine aduersante in demetrii potestatem cuncta uenerunt. Inter hæc Lamiam mulierem sua tempestate famosam fuisse tradunt: quæ præclare tibiis cecinisse dicitur. Hæc primo canendi modulandi que suauitate gratiam sibi apud homines comparauit: Deinde cum se ad amores amatorios contulisset: celebre est nomen & famam Pulchritudinis apud omnes gentes adepta. Eo uero tempore etsi pristinae dignitatis florem: quia iam annis matura erat: abiicisse uideretur: tamen uenustate & mansuetudine quadam adeo sibi homines conciliabat: ut supra omnes alias mulieres cara esse Demetrio: & ab illis etiam mulieribus: quas gratia anteibat: non mediocriter amaretur. Post hæc naualem pugnam Menelaus iam uiribus suis diffidens: cum cedere uictori necessarium esse putaret. Salaminam primo: naues deinde copiasque terrestres quascunque habebat Demetrio dedit. fuerunt autem hæc mille & cc. equites peditum. xii. milia Hanc uictoriam per seipsam claram atque illustrem: clariorem illustrioremque fecit sua pietate & liberalitate Demetrius: corpora enim hostium defunctorum magnifice sepeliri iussit: & captiuos sine præcio ullo dimitti armaturas insuper integras totumque corpus tegentes ducentas supra mille dono Atheniēsisibus misit: Post hæc Aristodimum Milesium ad se uocatum: quanta maxima celeritate possit ad Antigonom patrem accedere iussit eique referre hanc amplissimam uictoriam partam & spolia adepta ac omnia demum quæ fuerunt post fugam hostium prospere foeliciterque secuta. Is cum adulationū quibus regiae domus abudare solent optimus esset fabricator atque: magister nunc ex his rebus Blandiendi occasionem nactus: rem inuenit qua in Antigonom uteretur maxima adulatione refertam. Nam cum e Cypro decedens prope eum locū uenisset: ubi uersabatur Antigonus iactis ancoris procul a littore nauim consistere & Nautas omnis quiete ac silentiū agere iussit. Ipse deinde scaphā cōscendens: cunctis aliis qui secū uenerāt in nauī relictis solus cōtinēti applicuit erat eo tēpore Antigonus in magna sollicitudine cōstitutus quæ expectabat (ut par erat) incredibili cura eius pugnae euentū: quæ iam fuerat apud salaminā cōmissa: cupiebatque uehementer audire: quæ fortunā Demetrius filius habuisset: cum sibi allatū ē uenisse tunc iacque prope adesse Aristodimū milesiū nūciū a demetrio

DEMETRII

missum: subita re percussus Antigonus cum uix seipsum domi continuisset: extemplo alios atque alios obuiam Aristodemum mittit qui cognitis omnibus quae ille afferebat: summa cum celeritate ad se reuertantur. Is autem cum nihil praecorantibus responderet: tum lento gradu tacitusque ueniret: magis quam unquam antea perturbauit Antigonom: atque incredibili urgente animo cura: cum se amplius continere non posset: usque ad fores citato gradu obuiam Milesio accessit. Ille uero stipatus frequenti hominum turba: quae undique rei nouitate commota ad regiam confluxerat: ut prope Antigonum ueniret: porrigens dexteram alta uoce exclamauit. Salue Rex Antigone: pugna nauali regem uicimus Ptolemeum: & Cyprum tenemus: & militum captiuorum sex milia & octingentos supra decem milia in manibus nostris habemus. Exhilaratus Antigonus & tu pro Ioue inquit: salue. Sic autem nos torquere uoluisti Milesie: par profecto referam pari: sero enim premium reportabis. Multitudo propterea quam ibi conuenerat hoc nuncio procepto tum primum Antigonum & Demetrium Reges magnis clamoribus uocitauit: & Antigonum familiares sui insignibus regniis extemplo ornarunt: & Demetrium pater diademate missio Regem per epistolam appellauit: Haec cum essent frequenti fama in Aegyptum perlata: ii qui circa Ptolemeum erant: ne crederent ob recentem cladem susceptam esse uehementer debilem manumque factum Ptolemei statum: horum uestigia secuti Ptolemeum quoque regem salutarum uocitaruntque. Hoc igitur pacto Alexandri successores hinc inde distrahebantur alter alterius titulum aemulatione commotus. Nam & Lysimachus tum primum diadema ferre incepit: & Seleucus nunc in conspectu quoque Graecorum si quando eorum audiebat legatos iis regniis insignibus utebatur cum antea coram barbaris tantum gestare solitus esset. Verum Cassander cum alii aut litteris aut uoce eum appellarent Regem: solus pene fuisse apparet: quod hac inani appellatione neglecta pristinum morem seruauerit. Haec igitur non modo nomina & habitum horum principum permutarunt: sed eos quoque in tantam elationem ac insolentiam exuulerunt. Ut quemadmodum tragici histriones uocem & incessum simul cum ueste: sic illi uitam & mores una cum habitum utasse uiderentur. Nam & in regendis populis grauiores superbioresque facti non modo uiolentia pro iusticia utebantur: uerum etiam fastum quaedam praese ferebant pristinae humanitatis obliti: qua antea fiebat: ut populi getiori animo seruitutem perferrerent: Tantum igitur ualuit una adulatoribus uox ut hunc tam grauem morbum tamque perniciosam pestem: quam ii Reges laborabant: per uniuersum prope sparserit orbem. Haec cum ita essent: Antigonus elatus ob res circa Cyprum foeliciter gestas: rursus tot copias terra marisque aduersus Ptolemeum parabat: ut appareret eum maius quam unquam antea agitare in animo bellum. Itaque extemplo omnibus comparatis non ultra differre profectionem constituens: terrestres copias sibi assumit: maritimas Demetrio concedit: eumque iubet prope eam terram per quam ipse ductabat exercitum nauigare. Verum haeres tanto studio diligentiaque parata: quale exitum habituram essent: Medium quendam Antigoni familiare uidisse per somnium tradunt. Visum enim sibi aiunt Demetrium in curiculo cum omni exercitu decertantem primum magna celeritate & uehementi contentione certantem inire: paulo uero postea sensim pedetentimque deficere: demum in ipsius cursus flexu adeo debilem infirmumque factum: ut spiritum recreare uix posse uideretur. Secutum est igitur postea: ut Antigonus terrestres copias ducens: multa pericula incommodaque subiret: & Demetrius magna tempestate iactatus multis amissis nauibus in loca importuosa compelleretur: atque ambo post multas calamitates susceptas uix dissipatum terra marisque exercitum in domum reducerent. Erat ea tempestate Antigonus annos paulo minus quam octuaginta natus: qui cum ad militiam gerendam magnitudine: & mole corporis magis quam senectute esset iam grauis & inutilis factus: in maximis rebus gerendis filio Demetrio utebatur excellenti ingenio uiro duceque iam sua foelicitate & prudentia claro. Eius intemperantia: quam accusabant omnes: aequiori animo fortasse quam decuit tolerabat. Ille uero uigente pace nunc circa potus atque conuiuia: nunc circa amores & omnis generis uoluptates magna cum impudentia uersabatur. At cum bella gerenda erant omnis delitiis uoluptatibusque posthabitis sic moderabatur ingenium suum: ut mores simul cum fortuna rerum mutasse uideretur. Cum aliquando Demetrius ex quadam expeditione domum reuersus: subito ad patrem accurrens eum hilari uultu oscularetur: dixisse Antigonum aiunt: Lamiam o fili osculari uideris: eo enim tempore iam diuulgatum erat Demetrium Lamiae amore uehementer ardere. Rursus Demetrius cum multos dies dedisset operam potui: atque deinde praesente Antigono quereretur se molesto reumate esse correptum: audiuius inquit Antigonus. Sed illud quae sothasium ne anchium reuma fuit? Quodam insuper die cum aegrotante Demetrio ad eum uisendum accessisset Antigonus: formosum puerum prope hostium eius offendit. Ingressus deinde thalamum: manumque illius apprehensa uenam cum tetigisset: febris inquit Demetrius ut mihi uideretur paulo ante discessit. Certe inquit Antigonus puerum enim nuper abeuntem prope hostium tuum offendi. Haec igitur uitia in ocioso Demetrio: cum ingentes uirtutes in rebus gerendis aequarent: molesto animo tolerasse Antigonom credunt. Sed quemadmodum Scythae cum magnopere se indulisse potui cernunt: arcuum chordas pulsare consueuerunt: ut dissolutum uoluptatibus animum ad pristinam continentiam reuocent: sic Demetrius cum nunc in ocio uoluptatum arbitrio se totum permetteret: nunc in apparatu belli omnium deliciarum oblitus strenuam operam nauaret: adeo uarietati rerum accomodabat ingenium suum ut laborem atque molliciem duo contraria maxime inter se pugnantia supra naturam medium iunxisse uideretur. Verum etsi gerendo bello dux egregius esset atque praecclarus: tamen in classibus machinis copiisque parandis longe praestantior habebatur. Itaque cum expeditionem aliquam sibi parandam esse cernebat: data opera ut ingens materiae copia sibi adesset circa naues machinasque fabricandas incredibili arte atque studio uersabatur. Magni igitur animi uir non ad inanes puerilesque exercitationes ingenium suum conuerterat: sicuti plerique reges: quorum alii tibiis alii picturae nonnulli torno dediti in seruilibus officiis aetate agunt. Etenim Aeropum Macedonem lucernas abaeosque per paruos cum in ocio uersabatur fabricare solitum tradunt: & Attalum illum qui est Philomater dictus non modo yoschiamum & elleborum: sed etiam cicutam & aconitum aliasque per multas ueneno

fas he
tur. P
trius
re ual
sed et
tudine
alia m
china
adm
trio: t
deind
dinen
dii qu
mach
dii sim
eoz m
quad
bitoz
des lo
Intus
ctabat
sine ul
specta
parten
uterq
interu
ctum
audaci
dunt: s
theatre
dionen
di occa
ras eni
ratione
lippo N
cepisse
obsign
ciscend
ralitate
ne caur
Rhodi
tia parc
egregiu
gene ai
deficiet
habere:
Roma
di occa
beraret
Demet
das Ath
in peric
trius ex
fectus: d
expulit
facta in
runt: R
qui aux
bat: uali
Athenie
struent
uirgine

sas herbarum species saepius plantasse aiunt: & summum studium curamque posuisse: ut earum fructus in re legeretur. Parthorum quoque Reges in telorum cuspidibus acuendis non delectari solum: sed gloriari et solent. Demetrius uero cum machinis instrumentisque bellicis delectaretur uehementer: adeo in his conficiendis ingenio & arte ualebat: adeoque illius opera tam parua quam magna in suo genere preclara atque magnifica erant: ut non modo sumpta: sed et manu regia digna uiderentur. Unde illud est non minus uere quam eleganter dictum: Demetrii opera magnitudine sua et amicis stuporem: pulchritudine uero et hostibus delectationem solita esse afferre. Atqui iter alia memoratu digna: & naues duas quaque altera. xvi. remis: altera. rv. remis erat ab eo confectas aiunt: & machinas nonnullas miro ingenio pro expugnandis urbibus fabricatas: quae quidem spectantibus hostibus incredibilem admirationem prebebant: ueluti Lysimacho euenisse tradunt: quae & supra omnes alios reges inimicus esset Demetrio: tamen cum ab illo solios cilicios obsidente petiisset: ut sibi liceret suas machinas nauesque conspiceret: atque deinde benigne concedente Demetrio omnia opera conspexisset: adeo stupefactum admiratumque aiunt & magnitudinem & pulchritudinem machinarum: ut sibi uisae sint non humano sed diuino quodam ingenio fabricatae: Rhodii quoque cum a Demetrio essent multo tempore obsidionem perpesi: soluto deinde bello eum rogarunt: ut aliquas machinas sibi relinqueret: quasi quoddam suae uirtutis suique ingenii testimonium. Eodem et bello: in quo Rhodii simul erant cum Ptolemeo senectute coniuncti: machinam quadam qua urbium expugnatorem appellant eorum moenibus admouisse Demetrium aiunt: tali quidem figura atque specie fabricatam. Habebat imprimis quadratam sedem: cuius unumquodque latum inter se aequale: in latitudinem octo & xl. in altitudinem sex & lx. cubitorum extendebat: atque a postrema basi usque ad uerticem adeo gradatim extenuari uidebat: ut cum infima sedes longe latior supremo culmine esset: egregia quaedam figura ex omni proportione seruata resultare uideretur. Intus propterea erant latebrae caernaeque complures ad suscipiendos milites accommodatae. Qua uero hostes spectabat: frontem patefactam habebat: atque undique fenestellas testas quibus uaria tela poterant aduersus hostes sine ullo piculo iaci. Erat propterea secundum unamquamque speciem pugnae bellacissimis uiris referta: quae supra omnia spectantibus admirationem prebebat. Tanta facilitate mouebatur: ut cum strepitum maximum ederet. in utramque partem inclinaret: conspici minime posset. Ad hoc propterea bellum duo sunt ei ex Cypro thoraces allati: quorum uterque xl. minarum erat: eorum robur cum uellet Zoilus fabricator ostendere: iussit aduersus illos. xxx. passuum interuallo ex catapultis telum admitti: quo quidem facto adeo firmiter uim teli sustinuerunt: ut nihil ibi relinquitum sit propter lineam quadam: quae non teli cuspidem: sed pennicillo potius confecta uidebatur. Horum altero uirum audacissimum ac robustissimum omnium: quae cum Demetrio erant: Alcimenum epyrotam eo bello usum fuisse tradunt: solumque arma duorum talentorum gessisse: cum alii unius duntaxat talenti armis uterentur: eumque deinde Rhodii prope theatrum. Urbis fortiter dimicantem in medio ardore pugnae cecidisse. In eodem insuper bello constanter obsidionem tolerantibus Rhodiis Demetrius frustra terendo tempus nulla re memorabili gesta: cum honestam abeundi occasionem quaereret: noua est iniuria laceratus: qua aduersus Rhodios magis quam unquam antea ira exarsit. Litteras enim regiamque suppellectilem a coniuge Phila missam cum cepissent Rhodii: extemplo nulla suae dignitatis ratione habita: ad Regem Ptolemeum cuncta miserunt: minime in hoc Atheniensem humanitatem secuti: quae Philippo Macedoniae Rege graue aduersus eos gerente bellum cum Tabellarios quae ad eum mittebant litterasque cepissent: cunctis aliis epistolis lectis: solum Olympiadis coniugis litteras integras atque intactas reliquerunt: easque obsignatas eodem pacto quo erant: ad Philippum remiserunt. Verum paulo postea Demetrius summa sibi uiscendi facultate oblata: parum memor contumeliae nuper acceptae: ut generosum uirum decebat: magna liberalitate est in Rhodios usus. Nam cum egregiam lalyfi figuram non omnino integram mira tamen arte a Protegene caunio depictam: & in quibusdam aedibus publicis extra moenia Urbis locatam cepisset Demetrius: extemplo Rhodii praecone ad eum miserunt multis precibus supplicantes: ut huic praeclearo operi pro sua ingenii clamentia parceret: quibus respondisse Demetrium tradunt se antea permissurum parentis statuam destrui: quae talem tamen egregium artis laborem iniuria ulla extingui. Etenim septem annos in hac figura pingenda consumpsisse Protogene aiunt. Addunt praeterea Appellam: cum ad eam uisendam accessisset. adeo admiratum excellentiam operis: ut deficiente uoce tacitus aliquandiu perstitit: tandem dixisse magnam laborem & admirabile opus gratias non habere: quae hoc atque alia quae pinguntur ab illo usque ad astra ferant in caelum reponant. Hanc postea imaginem Romam delatam una cum aliis ignis assumpsit. Sed Rhodiis fortiter sustentibus bellum: cum Demetrius abeundi occasionem quaereret: forte Atheniensium legati ad eum uenerunt rogatum: ut diuturna obsidione Rhodios liberaret. Quibus auditis soluta statim obsidio est: ac Rhodii praeterquam aduersus Ptolemeum ab Antigono & Demetrio in societate recepti. Inter haec Cassander per discessum Demetrii occasionem nactus cum ad obsidendam Athenas magnis copiis accessisset: Athenienses ingenti celeritate certiorum Demetrium reddunt: quanto in periculo res eorum sint: eumque rogant ut quod primum opus & auxilium obsessae afferat Urbem. Quibus perceptis Demetrius extemplo omnibus rebus postpositis magno cum exercitu & ccc. xxx. nauium classe aduersus Cassandrum profectus: die noctumque non intermisso cursu cum in Atticam peruenisset non modo ex omni regione Cassandrum expulit: sed etiam fuscum fugatumque usque Thermopylas est persecutus. Heracleamque deinde sponte deditione facta in potestatem recepit. Fuerunt etiam sex Macedonum milia: qui hac uictoria moti ad Demetrium perfugerunt: Repetens deinde Athenas Demetrius omnibus graecis qui intra Philas uersantur libertatis atque iis qui auxilium tulerant in societate receptis: Philim & Panactum: quae quasi duo propugnacula Attice imminere ualidissime fuerant a Cassandro munita praesidiis: celeriter oppressit: postquam Atheniensi restituit. His gestis Athenienses & si antea supra mores supraque consuetudinem omnia tribuissent Demetrio: tamen nullum constituentes adulationi modum aedem post Palladis templum ei in hospitium concesserunt: in qua una cum uirgine pura hospes uersabatur impurus: patris uestigia nequaquam secutus: qui aliquando cum audisset Phi

DEMETRII

Ippum filium in quodam domo: ubi tres uirgines morabantur hospitiis esse susceptum: non obiurgato filio: sed eo quod distribuendis hospitibus domibusque perat ad se uocato: presente Philippo sic inquit: Nonne ex tam parua tam angusta domo filium meum deducis? atque hoc pacto filio permutato: omnem occasionem inferenda iniuriae sustulit. Demetrius uero nulla deae Palladis qua est sororem maiorem natu sibi asciuerat: ratione habita: tanta est turpitudine: dum in ea arte degebat: in mulieres urbanas & adulescentes liberos usus: ut tunc maxime locus ille peruersus uideretur: cum is solum cum Chryside & Lamia & Dime & Anticyra uersabat. Sed multa alia sunt quae cum sine ignominia ac dedecore clarissimae Urbis narrari non possint: sponte a nobis in praesentia omittunt. Democles tantum temperantiam eximia incredibilemque uirtutem: quae digna memoratu fuit: non uisum est silentio praeterire. Is erat puer adhuc imberbis adeo egregia atque praestanti forma: ut ex pulchritudine sua nomen adeptus: pulcher Democles ab omnibus uocaretur. Hunc Demetrius cum neque precibus neque minis potuisset unquam in desiderium suum perducere: semel occasionem temporis nactus: quo puer publicam palaestram ac gymnasium fugiens: priuatum quoddam balneum intrauerat: eo confestim accedit: solusque ingressus puerae inopinatum aggreditur. Ille uero ut uidit sibi soli & puero talem uim iniuriamque afferri: nullum aliud refugium habens: repente sublato lebetis tegmine in feruentem balnei aquam sese precipit: atque pacto morte uoluntaria se a uiolentia & scelere Demetrii uendicauit: sua innocetia praefecto indigna: patria uero & pulchritudine sua digna praepessus. Sed illud Celeneti unquam huic simile fuit: quod cum pater Cleomedon ob illatam sibi multam quinquaginta talenta reip. deberet: litteris a Demetrio acceptis: quibus a populo Atheniensi petebat: ut hanc multam Cleomedonti remitteret: non modo sua turpitudinem diuulgauit: sed maximam et in ciuitatem perturbationem induxit. Nam cum Athenienses his receptis litteris: Cleomedonteque omni poena liberato: decretum tulissent: nemini ciuium licere epistolam a Demetrio posthac populo Atheniensi afferre: praecipissentque deinde grauius ex hoc offensum esse Demetrium: extemplo poenitentia ducti non modo decretum illud derogarunt: uerum etiam eorumque quod illius rei inuectores fuerat: aliis uocatis: aliis in exilium pulsis: nouum tulerunt: quod fuit hoc pacto frequenti populo approbatum. Visum esse populo Atheniensi: ut quodcumque Rex Demetrius iuberet: hoc & apud deos sanctum & apud homines iustum haberetur. Cum uero quodam uir bonus delirare Stratoclem dixisset talia ferentem decreta: ad hoc Demochares sparsa: deliraret inquit Stratocles: nisi hoc pacto deliraret. Multis. n. suis ille adulationibus profuit. Atque statim de his accusatus Demochares sine ulla mora est in exilium pulsus. Talis igitur erat Atheniensium uiuendi modus eo tempore sane: quo illi & tyranni praesidia ex urbe deducta & libertatem sibi restitutam putabant. Inter haec Demetrio in Peloponnesum praefecto: cum eius aduentum non expectaret hostes: sed eo appropinquante fugam arriperent: urbes sine ullo certamine tradebantur. itaque & littus quod actuum uocant & Argos Sycionemque tum Corinthum atque arcadiam totam praeterquam Mantinea ingenti celeritate occupauit: Aciis quoque praesidio erant traditis centum duntaxat talentis sine ulla mora in libertatem restituit. Celebrantibus deinde festa Bacchi argiuis: non modo interesse: sed etiam praesesse Demetrius uoluit. itaque princeps certaminis factus una cum aliis graecis laeticiam agens Deidamiam Pyrrhi sororem ac Eaci Regis Mollosorum filiam coniugem duxit. Sycionem ide praefectus: cum persuasisset populo: ut ea urbe relicta commodiorem prope eandem Urbem habitarent locum: extemplo nomine permutato eum per Sycionem appellari Demetriadem iussit. Post haec in isthmo communi concilio celebrato: populi qui ibi frequentes conuenerant: ducem graeciae uno consensu Demetrium appellauerunt: ueluti Alexandrum atque Philippum antea uocitauerant: quibus ille fortasse se haud paulo meliorem existimauit Regem. Nam cum ab Alexandro nemini unquam sit regium nomen ereptum: neque sibi ipsi tantum assumptum: ut se Regem appellauerit Regum: sed multis sint ab eo regna: nonnullis regiae dignitates concessae: Demetrii insolentiam quis non iure meretur: quod cunctis aliis neglectis neminem praeter se & Antigonum patrem sa effundebatur merum: alii sese Demetrium Regem: alii elephantorum principem dicerent: alii nunc Ptolemeum praefectum classis: nunc Lysimachum custodem gazae: nunc Agatoclem insularum dominum se esse assererent: gaudebat uehementer Demetrius: cum alii aliis nominibus uocarentur: se solum esse quem appellarent regem. Sed haec cum ad eorum aures peruenissent: cunctis aliis hanc scurrilitatem ueluti rem inanem deridentibus solus Lysimachus erat: qui cum eunuchi apud illos regiae suppellectilis curam habere soleant: grauius ferre uidebat se gazae custodem ueluti eunuchum quendam uocitari. Augebat praeterea hanc indignationem suam perpetua quaedam inimicitia: qua semper Demetrio supra omnes alios fuit infestus. Quare in contumeliam ei obiiciens amore quit Lamiam magis esse modestam: quam coniugem eius Penelopem. Post haec Demetrius cum reuerteretur Athenas: paulo ante epistolam Atheniensibus scripsit: qua ostendebat sibi esse in animo cum illuc peruenisset omnia eorum mysteria sine mora ulla percipere: atque etiam ea quae suprema apud illos habentur intueri. Hoc autem ea tempestate nefas ac scelestum erat & ante illud tempus inauditum. Nam parua quidem mysteria mense nouebris magna uero homines intuentur: saltem unius anni spatium intererat: neque ea adiri ante illud tempus licebat: At uero lectis Demetrii litteris cum res in consolationem uenisset: unus tantum Pythorus qui sacras tenebat tadas: auctus contrariam uoluntati Demetrii sententiam dicere. Sed in tanta formidine Urbis parum ualuit optimi atque sanctissimi uiri consilium. Nam Stratocles confestim tulit decretum ut mensis ianuarii: qui tunc praesens erat: nouember uocaretur: atque eo pacto quasi legitimo tempore parua primum mysteria ostenderent Demetrio: post haec rursus ianuarium: qui erat factus nouember: iunium uocitarent: statimque eidem magna mysteria: tum etiam ea quae habentur suprema: ut percipere atque intueri suo arbitrio posset permiserunt. Quare Philippides Stratoclem accusans: Hic inquit integrum annum in unius mensis tempus coegit. Et

de hospitiis Palladis a Demetrio polluto: Nemo iquit in puris in Urbis arce susceptus sacrum uirginis domesticum scortis compotatoribusq; referit. Veg; cū multa nefanda scelera essent in ea Vrbe a Demetrio perpetrata: quæ oēm ciuitatem dolore mæsticiq; repleuerāt: illud p̄cipue grauius atheniēses offendit: q; cū illi. ccl. talenta magna celeritate iussu Demetrii cōgregata ad eum detulissent: cōfestim omne illud argentum Lamia ac cæteris scortis ad fucum mūdumq; muliebrē dari Demetrius iussit: nec tam detrimētum atq; incōmodum q̄ rei turpitudine: qua rex dignitatem Urbis asp̄nari uidebat: molestum atheniēsis fuit: q̄q; nōnulli sunt. Qui hoc in Thessalos nō i Atheniēses factum fuisse dicāt. Lamia quoq; nō cōtenta Demetrii turpitudine p̄ter nefanda illius facinora & ipsa eo impudētia uenerat: ut a multis p̄ instruēdo cōuiuio Regi pecuniam extorserit: cōuiuiumq; deinde & magnificentia apparatus & epulaz; uarietate adeo splendidum celebrauerit: ut a Glyceo Samio mādatum sit memoriæ litteraz;. Quare comicoz; qdam p̄niciem ciuitatis Lamiam: demetriū uero q̄ sibi adesset Lamia fabulam uocitabat. Hāc iam oēs nō mō cōiuges sed et pellices cum uiderēt demetriū eius amore p̄cipue deperire: pluraq; illius q̄ oīum aliaz; gratia agere: cōmuni quadam sn̄ia oderāt. Cum uero aliquādo legatis ad Lyfimachum missis: ille ocium agens p̄ ugnam enarraret: qua olim ab Alexandro Rege coactus cū ferocissimo leone cōmiserat: atq; cicatrices ostēderet ex unguibus illius feræ in brachiis cruribusq; relictas: ridentes legati & suum quoq; Regē dixerunt graues feræ Lamia morsus in collo gestare. Sed mirādum uidet: Demetriū primo aspernatū coniugium Philæ ob ætatē illius ad senectutē uergētē: uixq; a patre cōpulsū ut eā cōiugē duceret. Deinde amore iā senescentis Lamia supatum: tādū tāq; effrænata mēte mulierē arsisse. At sane i cōuiuio quodā canēte tibiis Lamia: demo q̄ uocabat Magnia: interrogata a demetrio: Quid sibi Lamia uideret: anus inquit o Rex Rursum cum secūda afferebant mensæ: plura ait demo a matre mea tibi mittent o Rex: si cubare cum illa uolueris. Memoria quoq; traditum est: quādam sn̄iam quam Bocchoris iudicium uocant: hoc pacto redactam fuisse a Lamia. Adolescenti qdam in ægypto Theognidem amicam ardenti: cum illa ab hoīe: quē sui a more irratitū uidebat: multū auri quotidie peteret: forte euenit: ut cū adolescenti uisum i somnio eēt cū ea muliere uersari: oīs illa cupiditas qua antea uexabat extincta penitus fuerit. Quod qdem ubi animaduertit Theognides: ob libidinē eius expletā mercedē petens ab illo cum sibi negaret: adolescētē i iudiciū traxit. Audita hac cōtrouersia Bocchores subito hoīem iussit tantū numerari auri quātum illa petebat in uase quodā afferre atq; deinde suis manibus spectāte muliere auge hincinde uersare. Debere enī censuit: ut quēadmodum adolescens concupitæ rei opinionē habuerat: sic mulierē exoptati auri umbrā imaginēq; referre. Hoc iudiciū Bocchoris ut iniquū atq; iniustum ea ratione dānassē Lamia tradūt: quia cum illud somniū adolescētis desiderū sustulisset: nō tamē auri umbra Theognidis cupiditatē restixerat. Hāc igit de Lamia. Veg; fortunæ ac res gestæ huius quē describimus uiri: in foeliciter post hāc p̄speritatem secutæ: nostrā hanc historiā quasi de comica scæna in Tragicam permutarunt. Coniurantibus enim aduersus Antigonū reliqs Regibus: ac in unū oēs suas redigentibus uires: magnitudine rei motus demetrius: e græcia discedens ad patrem antigonū uenit: ut cōmuni cōsilio de ratione iminētis belli ageret: quem cū cōperisset supra ætatē suā iam cōfectam canicie exercitum parare totūq; animo & mente ad bellum eē cōuersum: uehementius q̄ antea stimulo patris adiuncto belligerendi cupiditate exarsit. Veg; antigonū omnium Regum eo tpe maximū facile potuisse credunt & sibi & Demetrio filio primū locum primamq; uirginitatē seruare: si insolentiā suā moderari: superbiā uincere & leniori uti uoluisset imperio. Sed uir natura asper & secundis rebus elatus cū nō minus uerbis q̄ re cunctis hominibus esset molestus: incredibile omnium gentiū erga se odiū concitauerat: & in præsentī bello oēs reges ad machinandā sibi quacūq; ratione perniciē intentos uehementius exacuerat: cū hac cōspiratione percepta se eos ueluti aues quæ legere semina solent: uno lapide atq; uno clamore perturbatuz; dixisset. Congregauerat iā Antigonus supra. lxx. peditum. x. equitum milia elephantos. lxxv. cū ex altera parte hostes quattuor & lx. milia peditū: equites quingentos supra. x. milia: elephantos quadringentos: currus centū uiginti haberent. Hoc pacto copiis utriusq; omni studio comparatis: Antigonus cū prope hostiū exercitū posuisset castra cœpit: uariis curis ac perturbationibus angī: uoluebat enī animo magnitudinē rei & prope instantis prælii euentū: nec satis sciebat timēdum ne sibi magis an sperandū foret: cū uincendi consuetudo & opinio ex recenti prosperitate innata spē sibi ac fiduciā consequendæ uictoriæ facerent: & ex altera parte ingeniū uiri multaz; reg; experientia callēs ac prope sciens conditionē fortunæ: quæ crebris mutatiōibus gaudet: metū sibi sollicitudinēq; afferret. Itaq; cū in aliis certaminibus solitus esset alta uoce & superbis sermonibus: uti nunc mordendo aut aspernādo hostē: nunc audaciam suā iactando: tunc quidē magna ut apparebat urgente animū cura quasi futura calamitatē prospiceret præter consuetudinē in assidua cogitatione ac silentio persistebat. Multa insuper alia ea tēpestate facta ab Antigono tradunt: quæ antea fieri minime consueuerant. Nā & filium Demetriū quasi iā de alia uita cogitaret: uniuerso spectante exercitu successorē constituisse aiunt: eūq; deinde in tentonū adduxisse arbitrisq; remotis multa secū esse locutū quod profecto nō mediocrē admirationē cūctis militibus præbuit: cū raro antea aut nunq; pene cū illo sermones cōferre aut cōmunicare arcana solitus esset: sed contentus iudicio suo: quæ sibi uidebantur gereret: & quibus uellet uteretur: & consilio agendaz; reg; spretis aliog; sententiis secū ipse solus ageret: Vnde memoriæ proditū est Antigonū aliquando a Demetrio adolescente rogatū: quando reuersus cū exercitu foret turbato uultu filio respondisse: an times solus ne tubarum sonitū audire non possis? Sed ad hanc antigoni curā nonnulla præterea eo tempore accesserant: quæ malā aduersamq; fortunā portendere uidebantur. Nā Demetrio: uisum in somnio est: se ab Alexandro splendidis armis instructo interrogari. Quodnā signum ad futurā pugnam suis tesseramq; præbe

DEMETRII

rent: seq̄ Iouem respōdisse atq̄ uictoriam: tum Alexandrum dixisse ad hostes & uestros discedam. Antigonus quoq̄ aiunt cum instructa Phalange tētorio esset egressus: offenso pede in os toto cū corpore corruisse: subleuatumq̄ deinde supplicibus manibus ad cælum extēsis deos p̄catum esse: ut uictoriā sibi uel mortem potius q̄ turpem fugam p̄berent. Atq̄ statim post hæc ī aciem descendūt: signoq̄ utrinq̄ dato: plium ab omni parte cōserebat: atq̄ oīum oculos animosq̄ occupabat certamen: cum Demetrius cū robustissimo agmine delectoꝝ eq̄tum: quos ipse ductabat: in Antiochum Seleuci filium īpetum fecit: quē fufum fugatumq̄ certādi ardore & cupiditate uincēdi usq̄ adeo est p̄secutus: ut cū uictoriā imoderate cōseq̄ uellet: eam oīno amiserit. Nam postea a p̄sequēdo hoste reuersus: peditum agmē quos ipse suis eq̄tibus tutabat: ab hostibus circūuentum iuenit: nec iuuare illos potuit: nec in tpe subsidium ferre. Etenim dum ipse p̄sequebat Antiochum. interea q̄ p̄pe Seleucum erāt cernētes Phalangon nudatam p̄sidio eq̄tum anteq̄ eā aggredere: circūducere agmē cōeperūt: & quasi inuadendi specie perterrere. Quo q̄dem facto magna p̄cum se ab hostibus circūuentam & discessu Demetrii omni p̄sidio spoliatam uideret: spōte sua ad hostem migravit: reliqua uero cum īpetum sustinere nō posset: in fugam uersa. Atq̄ extemplo post hæc īgens hostium turba ueluti p̄cella q̄dam in antigonum ferebat: multiq̄ eū solū petebāt: cū q̄dam ad eū conuersus uirum rogauit: ut salutē adipisceret fuga. Ista enī inq̄ te petūt. Cōsulas quæso salutē tuæ o Rex. Quid inq̄ Antigonus isti de me cogitant? Venit Demetrius & mihi auxilium feret. Sed in tāta celeritate frustra implorārem subsidiū filii: cū undiq̄ circūspiceret: Demetriū uocās: supuenientes iterim hostes senem aggrediunt: ac sepius repetitum cōfossūq̄ telis interimūt: cūctis amicis capeffentibus fugam p̄ter Thoracem larisseum: q̄ solus p̄pe mortui corpus p̄mansit. Hoc igit̄ pacto finita pugna Reges q̄ simul cōspirauerant: amplissimam uictoriā cōsecuti: omne regnū Antigoni atq̄ Demetrii quasi uastum scindētes corpus iter se partiunt. Demetrius uero q̄nq̄ peditum & quattuor eq̄tum milibus: quanta maxime celeritate potuit fuga accepta: cum Ephesum puenisset: suspicio fuit ne uir ob recentē cladem susceptā pecunia īdigens celeberrimum illud templum iuaderet ac diriperet. At uero ipse ēt ueritus ne tam scelestū facinus se inuito sui milites p̄petrarēt: cōfestim ex ea urbe migrare cōstituit. Itaq̄ idoneā nactus tempestatem milites equitesq̄ naues cōscendere iubet: cursumq̄ suum uersus graciā dirigit. Eo aīo ut ante oīa p̄ficiscat athenas: quā q̄dē Urbem suis calamitatibus unicum putabat esse refugiū. Etenī ibi naues atq̄ pecunias uxorēq̄ Deidamiā reliquerat sibiq̄ p̄suaserat in quacūq̄ fortuna sua ēt si cætera deessent: nunq̄ atheniēsiū fidem suis rebus defuturā. Sed hac inani spe graciā repetēti: cum p̄pe Cycladas puenisset: atheniensium legati obuiam ei fiunt mandata ferētes longe ab sua opinione aliena: populū enim Atheniēsiū (quoniā statuisset nullū ī ciuitate suscipiendum Regē) hortari Demetriū aiunt: ut ab urbe athenaz abstinere uelit: Deidamiā uero se tali cū honore ad eū remittere: qualē athenienses dare & uxorē Regis Demetrii congruum esset accipere. His expositis mandatis repente tanta ira indignatioq̄ Regē inuasit: ut pene de suo statu mentē dimouerit. Nam & si regno patre exercituq̄ amisso: ex florentissimo statu uno p̄elio esset in extremā pene calamitatem deiectus: tamen secum reputans fortunæ uim matrēq̄ cōmunē: alia q̄dem aduersa tolerare constanti animo uidebatur. At uero hæc inopinata deceptio. Qua se p̄ter spem ab atheniensibus & spretum & derisum esse putabat: incredibile dictū est quāto dolore animū uiri mæsticiq̄ repleuerit. Quapropter meo iudicio nō pax ii principes Regesq̄ fallunt: qui excellentiam honoz a populis sibi tributā maximū beniuolentiæ testimonium firmūq̄ sui status p̄sidiū putant. Nam & si spōte sua & beniuolētia quadā ad decorandos principes moueri populi uideantur: ducuntur tamen plerūq̄ metu: cū tam ii qui oderant q̄ ii qui amant p̄sequi honoribus principes soleant. Prudentes igitur uiri & optimi rerūpublicarum gubernatores non tam laborant ut statuas uel decreta uel honores diuinos & populis cōsequantur: q̄ ut merita sua & res eorum gestæ q̄ maxime dignæ honoribus sint. Demetrius uero magna (ut sibi uidebatur) ab Atheniensibus accepta iniuria: cū nō sibi ulciscendi facultates adessent: expectans commodiora tempora: Cæpit de populo Atheniensi modeste loqui: nec ullum alienati animi iudiciū p̄ se ferre. Sed petens ab illis ut naues quæ relictæ in Pyraeo erant. quaz̄ numero & una. xiii: remis cōtinebatur: sibi redderentur. concedentibus Atheniensibus hanc accepit classem: & quanta maxime celeritate potuit ī isthmum traiecit. Quo quidē ubi peruentū est: cōperit res suas quotidie in deteriorē locū adduci: cū eius p̄sidia undiq̄ pellerentur & oppida sine ullo certamine ad hostes deficerēt. Quare noua uoluens animo: cū Pirrhū in graciā reliquisset: ipse cū omni classe in Cheronessum profectus: Lysimachi regnū inuadit: nec multum tēporis elapsū est: cū augendo quotidie suas uires exercitū nō cōtēnendū parauerat. Neq̄ hoc reliquis Regibus erat molestū: quia Lysimachum ob maximā elatione m̄ nimiaq̄ potentiā communi quadā concordia oderāt. Verū paulopost meliori Demetrio aspirante fortuna: accidit ut Seleucus cū cerneret Lysimachum duas Prole mei filias: aliā sibi aliā pro Agatocle filio in matrimoniū habuisse. optimū & ipse ratus quātis maxime posset principū affinitatibus regnū sucesoresq̄ suos munire: Stratonicē Demetrii filiā in coniugem peteret. Hæc inopinata prosperitatē & p̄ter spem oblatā sibi non aspernatus Demetrius: cōfestim assumpta puella cū omnibus nauibus in Syriā properauit. Sed in ipso cursu tangente orā ciliciæ classe: & prope cōtinentem nauigante Demetrio cū milites in terrā expositi frequentes excursiones peragerent: Plistarchus Callandri frater: qui a Regibus post pugnā cū Antigono factā hanc prouinciā acceperat: grauius ferens regionem suam populatione incendioq̄ uastari: extēplo ad Seleucum proficiscitur: ut de illatis iniuriis quærat & eū inculet q̄ ab aliis regibus & communi gerendi belli societate animum suum seiungat. Quod ubi cognouit. Demetrius: maiorem per discessum suum occasionem nactus: ad cyndos militibus ī terram expositis regionem eius inuadit atq̄ populato undiq̄ agro talentis mille & ducētis acceptis cum ingenti præda

ad classem reuertit: cursum deinde suum quoad fieri potest accelerat. Iamque una cum coniuge Phila prope occasum uenerat: cum Seleucum regem offendit: atque primum omni suspitione doloque remoto: iocundissimum congressum inter se habuerunt. Seleuco antea comiter in tetorio Demetrium: Demetrio uero deinde in nauis quae tredecim remis erat: benigne recipiente Seleucum. Habiti sunt prope eam iter eos frequentes familiaresque sermones: nec arma aut custodiae aut ulla suspitionis indicia usque conspecta: sed incredibili iocunditate eorumque consumptus est dies: quousque Seleucus a Demetrio digressus Stratonice sibi assumpta cum omni populo se ad Antiochum contulit. Demetrius autem Ciliciam petens nulla iter posita mora coniugem Philam ad Cassandrum fratrem celeriter misit: ut Plistrachi querelas de allatis sibi iniuriis accusationemque purgaret. Inter haec Deidamia ex graecia ad Demetrium ueniens: paucos dies cum illo uersata ex quadam aegritudine uita decessit: post cuius interitum Demetrius nouas nuptias querens per Seleucum cum Ptolemeo affinitate contracta: filiam illius Ptolemeidem cepit uxorem. Atque haec Seleuci opera plena humanitatis & officii fuit. Illa uero inhumana atque recenti affinitate indigna. Petens enim Demetrius ut accepta pecunia Ciliciam sibi restitueret: non modo hoc: sed ne illud quidem impetrare potuit: ut saltem Tyrum atque Sidonem Seleucus sibi concederet. In quo sane inhumanum atque agrestem habitum Seleucum aiunt: accusatumque uehementer: quod cum omnia a mari indo usque ad Syriae littora suo imperio esset complexus: nunc adeo inops animi fuerit: ut plaris duas urbes quam praestantissimi uiri & clarissimi Regis affinitatem fecerit: focerumque ingenti fortuna exagitatam non modo non iuuerit: sed negando sibi angustum hospitium ex finibus suis pene expulerit. Haec est illa inopia animi: quae finiam Platonis uerissimam reddit. Ei inquit quae uelit esse diues: non cumulatam pecuniam: sed minuendam cupiditatem censeo. Quare nunquam is liber ab inopia erit: qui nullum constituens cupiditati modum. Continuo diuitiarum exagitet ardore. Hac spe propter opinionem destitutus Demetrius: non tamen animum suum abiicit: sed ut magni spiritus uir & fortunae permutationibus assuetus. Similes inquit proelio superatus sum: nunquam committam: ut pro uili mercede generum Seleucum diligam. Ceterum extemplo post haec litteris amicorum accitus: qui eum certiore reddebant Lamacharem in magna Atheniensium seditione factum esse tyrannum: eumque hortabant: ne tantam occasionem recuperandi athenas premitteret: confestim cum omni classe in graeciam properauit. Sed cum prope Atticam peruenisset: foedam tempestatem pressus: multis hominibus nauibusque amissis sese in loca tuta recepit: atque ab incerto quod aduersus Athenienses proposuerat animo: ita eo tempore destitit: ut illud non deferere: sed in comodiorum opportunitatem differre uideret. Itaque data opera ut sui repararet classem: ipse interim in Peloponnesum profectus: urbem Messenem obsidione aggreditur. Vbi cum quadam die fortiter sub moenibus dimicaret: telum ex catapultis ab oppidanis dimissum sic aduersum illius os maxillam percussit: ut parum abfuerit: quin ultimam suam uitam periret eo die inuenerit. Verum post paulo impristinam ualitudinem restitutus: posteaquam nonnullas Urbes sponte deficientes in ditionem recepit: rursus Atticam repetens: confestim Eleusina rannusioque deuicta omnem regionem populari: partem abducere: undique inestare urbem suos milites iubet. Cum igitur multis modis Demetrius uno atque eodem tempore ciuitatem urgeret: nouum quoque incommodum ad ea omnia quae inferebant hostes: Atheniensibus ex insperato accessit: quod non mediocriter mentes eorum animosque turbauit. Etenim nauis quaedam onusta frumento: quae forte per eos dies Athenas ducebatur: capta a Demetrio est: & gubernator laqueo suspensus. Hoc ut renunciatum Athenis est: tanta repente desperatio & omnium rerum penuria urbem inuasit: ut obsessi drachmis. xl. salis medinnum. ccc. frumenti modium emerent. itaque iam rebus suis diffidentes ad ditionem inclinari uidebant: cum frequenter nuntii ad eos ueniunt referentes centum quinquaginta naues: quae a Ptolemeo Rege aduersus Demetrium mittebantur: prope Eginam esse conspectas. Hoc rursus ad spem seruandae urbis Athenienses erexit: Verum Demetrius non multo postea ingenti celeritate: tum ex Cypro tum ex Peloponneso nauibus accitis: cum iam. ccc. nauium classem comparasset: extemplo Ptolemei duces eius congressum non expectandum rati abierunt: & Lachares tyrannus relicta urbe fugam arripuit. Desperatis igitur omnibus rebus Athenienses: & si ei qui de componenda cum Demetrio pace mentionem fecissent: poenam capitis recenti constituisent decreto tamen extrema omnium rerum urgente penuria: cum ad petendam ueniam & accipendas quascumque conditiones pacis necessario cogerentur: patefacta propinquiori porta legatos ad Demetrium mittunt: qui dicerent se suaque omnia in fidem ac potestatem eius permittere rogare atque obsecrare: ut suae clementiae magis quam iniuriarum memor esse uelit. Haec agebant Athenienses non tam quia aliquid boni pacatim ab homine sibi uehementer irato consequi posse considerent: quam quia foedam obsidionem ulterius tolerare non possent: satius esse ducebant uictoris arbitrium experiri: quam ingenti inopia ciuitatem succumbere. Ferunt enim eo tempore tanta fame ciuitatem oppressam: ut de mure qui mortuus ex tecto cecidit: quidam pater cum filio decertauerit: & philosophus Epicurus fabis aequa portione distributis familiam suam nutriuerit. In hoc statu cum res Atheniensium essent: Demetrius urbem ingressus populum omnem in theatrum uocauit: & tetorio pulpitoque hastatis militibus undique septo: cum e superiori loco ueluti tragici solent: in suggestum descendisset: ingens repente pauor multitudinem cepit: deinde audito initio orationis suae: in quo praeter expectationem magnitudini uocis & asperitati uerborum pepercit: populus Atheniensis antea metu attonitus extemplo omnem suspitionem formidinemque deposuit. Leniter enim ille primum & amice accusata pertinacia eorum reliquam deinde orationem per blandam ac benignam habuit. Demum post haec ut aliqua reconciliati animi indicia praeseferret: decem milia medinnum frumenti dono Atheniensibus dedit: & magistratus qui eis gratissimi erant in pristinam libertatem consuetudinemque restituit. Acclamante uero undique populo: & certatim omni multitudine applaudente Demetrio: cum oratores: qui eloquentia dicendi ratione uehementer pollebant: amplissimis laudibus Demetrii uirtutem extollerent: Dromocles orator ne in Rege honorando aliis uideretur inferior: decretum tulit: ut populus Atheniensis Munichiam atque Pyraeum regi De-

metrio redderet: libereq; permetteret: ut his suo arbitratu uteret. Decernētibus hęc Atheniēsis: iterum Demetrius p̄terita defectiōe cōmotus ualidis p̄sidiis Musium firmat: ne si rursus illi reicere iugum tentarent: nullo frāno coerciti: morā sibi impedimentūq; aliis rebus afferrēt. Recupatis igiŕ hoc pacto Athenis p̄sidiōq; firmatis Demetrius nō ad q̄tem aiū uertit: sed bella semp̄ ex bellis ferens aduersus Lacedæmonios ducto exercitu: cum p̄pe Mantineā puenisset: Archidamum Regē offendit obuiam ueniētē ad arcendum cum suis copiis hostē: quem subito p̄lio adortus in fugam uertit: ac nulla īterposita mora agrū laconicum īfestis signis ingressus: eousq; p̄cessit: ut p̄pe Spartam posuerit castra. Pauloq; deinceps rursus cum hostibus cōserta manu iterum uictor: quingentis captis ducentis cæsis parum abfuit qn Urbē caperet munitissimam & ante illud t̄ps̄ inexpugnabilem habitam. Sed nemo meo iudicio Regum fuisse apparet: quē fortuna pace belloq; maioribus unq; p̄mutationibus q̄ Regem Demetriū agitauerit. Etenim sæpe hominem magnis exercitiis multis uictoriis amplissimo regno ornatū in supremā p̄speritatem euexit: sæpe uersis in cōtrariū rebus uictum fugatūq; ex ingēti p̄speritate in extremas pene calamitates deiecit. Unde in illa ingēti p̄mutatione rex erga fortunā cōuersum illud Aeschili ptulisse aiūt: Tu me extulisti: tu me iterum fortuna deponis. Ea uero tempestate p̄sperare sibi in Pelopōneso succedētibus rebus: ex altera parte nūciatum est: Vrbes q̄s tenebat in Asia a Lysimacho oppugnatas sese tutari nō posse: & Cyprum nisi cōfessim subueniat in Ptolemei ptātem uēturam: & matrem filiosq; Salamina inclusos uehementi obsidiōe teneri. Sed ueluti mulier illa apud Archilocum in altera q̄dem manu aquā ferebat cum dolio: in altera uero ignem: sic fortuna cō grauiissimis casibus nuper allatis a Lacedæmone Demetriū remouisset: rursus eū in spem nouæ ac magnæ rex ex huiusmodi cā erexit. Defuncto Cassandro Philippus maior natu ex filiis suis in regno succedēs: nō multo t̄pe postea & ipse quoq; uita decessit: post cuius īteritum duobus aliis fratribus: q̄ sup̄stitēs erāt: inter se dissidentibus: cum alter q̄ appellabat Antipater Thessalonica matre necata: Alexandrum fratrem ut regno expelleret: hostili aiō p̄sequeret: ipse ecōtra ad se tutādum opibus alienis accitis Pyrrhum q̄dem ex Epyro demetriū ex pelopōneso uocauit. Sed Demetrium aliis negociis remorantibus sup̄ueniens Pyrrus cum aduersus Antipatrū auxilium Alexandro tulisset: p̄ mercede opis allatæ magna Macedonia parte sibi assumpta: tātum suo regno adiecit: ut iam alexandro cui auxiliū tulerat: non meridiocri formidini cēt: & ex altera parte magno cū exercitu ueniēte demetrio: antea cū res exigebant litteris illius accito: duplicatus ē adolescētis metus ob auctoritatē nomēq; uiri: quē cum ob gloriam rex gestarū in admiratione genitū eē sciret: in regnum suum uenire piculosum eē ducebat. Obuiam igiŕ ei profectus ubi ad illum uenit: comiter ac benigne uix suscipiēs amplissimis uerbis ei gratias agit: q̄ oibus aliis postpositis rebus ad tutandum suum regnū cum ingēti exercitu accessisset. Adiecit postea res suas stabilitatē iā habere: ac omni impedimēto remoto ita trāquillas ac pacatas eē: ut non sit necesse ulterius p̄gredi: omnia uirtuti suæ ita accepta referre ac si in tēpore subsidia adfuisent: & sua operā omnes discordiæ essent sublata. Sed statim post hęc nonnulla secuta sunt: quibus occasio data est: ut grauis suspiciones utrinq; orirentur. Demetrium enim ab adolescēte ad conuiuium inuitatum monuit quidam: ut ab īsidiis quæ ad eum īterimēdum paratæ erant caueret. Quibus cognitis demetrius ne illū turbati animi aut suspicionis īdiciū p̄ se ferret: nō fugiēdum cōuiuium adolescētis putauit: sed in ipsa p̄fectione: cū lēto accederet gradu: capta opportunitate duces exercitus monuit: ut omnes copias in armis haberent: & custodes corporis sui: qui longe plures q̄ alexandri milites erant: iussit ut regiam secū ingrederentur propeq; cōsisterent: donec e conuiuium assurgeret. Hoc cum Alexandri satellites p̄spexissent: quia numero & uiribus īpares erāt: non sunt ausi Demetriū aggredi. At uero Demetrius aliquā abeundi occasionem quærens simulata mala corporis ualitudine ab Alexandro digreditur: & postero die nuncio nouæ rex: quæ magni p̄oderis erāt: se uocari asserens necessariū sibi esse ostendit: q̄ primum exercitū inde abducere: Peloponnesumq; repetere: Alexandrum rogare ut suæ necessitati ignoscat operā suā polliceri hortariq; ut ea quādo sibi expediret: sine ulla exceptione uteretur. Adolescens qui Demetrii aduentū antea formidauerat. & nūc quoq; p̄sentiam illius suspectā habebat: cū cerneret eum sua sponte ex finibus suis abire: incredibile animo læticiā cepit: atq; cum eo pro maiori amoris indicio usq; Thessaliā est p̄fectus. Postea uero q̄ Larissam uenerūt rursus alter alterius perniciē quærens: mutuo sibi dolos īsidiāsq; parabant. Alexander libere ad Demetrium accedendo per hunc maximē modū sperabat eū allicere: ut & ipse quoq; ad se omni suspicione omissa sine custodibus armisq; ueniret: quæ quidē opinio prorsus adolescentem fefellit. Etenim ad cœnam inuitatus cū eadē liberalitate qua consueuerat accessisset: non potuit Demetrii manus effugere. Nam seruēte conuiuiō cū surrexisset Demetrius: perterrefactus adolescens simul & ipse assurgens Regis uestigia persequēbatur. Vbi ad hostiū uentū est: annuit militibus suis Demetrius: qui eo in loco cōstituti erāt: p̄cepitq; ut sequentē uestigia sua confestim necarēt. Ex tēplo Alexander multis uulneribus confossus est aliq; nōnulli q̄ ei opem ferebant interfecti: quorum unum dū necaretur: dixisse aiunt: Vna nos die p̄uenit Demetrius Trepidatum ea nocte (ut par erat) uehementer a Macedonibus est: sequēti etiam die illi & si nihil hostile in se uerti: ut suspicabantur: perspicerēt: tamē cernentes potētiam uiri ad cuius nutum post Alexandri mortē omnia redacta uidebantur: neq; suis rebus satis fidebant: neq; arbitrio Regis: anteq̄ eius mentem atq; animū percepissent: se credere permittereq; audebant. Quibus cognitis Demetrius misit: qui cōfessim eos hortarentur: ut omni suspicione deposita: causam eaq; rerum quæ gestæ erāt: audire a Demetrio uellent. Recreati his uerbis Macedones extemplo oī metu ut plerūq; sit in beniuolentiā uerso Demetrium adiuerunt: nec longā illius orationē expectandū rati: eūq; sine ulla mora cū salutassent: regē in Macedonia perduxerunt. Nec dici potest hęc p̄mutatio rex q̄ grata cunctis Macedonibus fuerit. Nā ea quæ olim Cassander

in Alexandrum defunctum contra omnia iura diuina humanaque peragerat: & nefandum Antipatri scelus: quod nuper ille in Thessalonicam matrem patrauerat: tanto odio habebant: ut noui Regis apud omnes populos incredibile desiderium parerent. Hæc igitur omnia cum Demetrium gratum atque acceptum cunctis Macedonibus redderent: tum et coniunx Phila & liberi & ex ea nati, qui antiqui Antipatri optimi atque sanctissimi uiri memoriam renouabant: Macedonas compellere uidebant: ut Demetrium quasi hereditarium ac legitimum existimarēt regem. Dum hæc in Macedonia gerunt: interim ex Salamina nuntiatum Demetrio est: matrem ac filios qui obsidione tenebant: & liberatos a Ptolemeo fuisse & amplissimis donis muneribusque ornatos. Præterea eodem tempore crebri rumores ex Asia afferunt: qui nuntiabant Stratonicem Demetrii filiam: soluto Seleuci matrimonio Antiocho filio denuo nuptam: ac Reginam habuerunt: qui superiora loca Asia incolunt appellatam. Huius autem noui coniugii hinc horta causa est. Cum in regno patris Seleuci assidue adolescens uersaretur Antiochus: forte Stratonicis nouerca iam unum habetis ex Seleuco filium uenustate ac pulchritudine captus: puellam coepit uehementer ardere: & crescente indies amore eousque processit: ut die noctaque ingenti perturbatione angere. Erat autem durior ex eo adolescentis conditio: quod intus alebat ægritudinem suam: ne cuiquam communicare audebat: rubore quodam & reuerentia patris Seleuci detentus. In hoc igitur statu constitutus adolescens: cum se omnino ab hac cupiditate supatum esse perspiceret: nec ullum remedium huic malo reperire posse confideret: magis necessarium: ut sibi uisum est: quam salutare consilium cepit. Simulas enim se corporis morbo uehementer urgeri: operam dedit: ut abstinentia cibi sensim pedetentimque sibi uitam eriperet: & morte uoluntaria se ab ingenti ægritudine: quæ animum eius exederat: uedicaret. At uero Erasistratus solus inter pluresque medicos: quos Seleucus magnis propositis premiis ad curandum filium undique conuocauerat: percipere potuit hanc animi ardentis amore non male affecti corporis ægritudinem esse. Sed ignarus cuius amore adolescentis animus precipue deperiret: ad hoc inueniendum in eo maximum studium operamque constituit: ut tum uultum & eas partes quæ mutari facile solent: obseruaret antiochi: cum dolentes puellamque formosam eum uisitatum ueniret. Multis igitur ad eum ut par erat quotidie uenientibus: nullum cernebat mutationis indicium. Accedente uero Stratonice (frequenter enim ad eum uisendum una cum Seleuco ueniebat) tanta repente perturbatione antiochi occupabat: ut defectum uocis: ruborem uultus subintuitum oculorum sudores acutos motum incredibilem uenæ cunctaque alia quæ a Sapho de amatoribus referunt: intueri in adolescente liceret. Statimque post hæc deficiente pedetentim sensu ingens pallor toto corpore diffundebat. Hæc obseruans Erasistratus manifeste deprehendit nullius amore nisi Stratonicis captum esse antiochum. Itaque primo Seleucum metuens: magis sui ut æquum erat: quam adolescentis periculi memor: hanc rem perpetuo tacere decreuerat. Deinde secum reputans quam ingenti amore Seleucus filium complectere antiochum: quanto nunc dolore die nocteque pro eius salute angere: deposito non iniuria metu uirum adire constituit: eumque arguta calliditate in adolescentis desiderium trahere. Vbi igitur ad illum uenit: ægritudinis inquit o Rex: quæ filium tuum ad mortem perducit: cum eum ingenti cura diligentique perquirerem: tandem non ualitudinem malam aut ullum corporis morbum: ut a plerisque falso creditum est: sed incredibile amoris incedium causam esse inueni: neque me profecto mea opinio fallit. Sed satius fortasse erat minusque molestum uel eius causam non esse reperta uel tibi patri non manifestata fuisse: cum nullum possit huic malo remedium reperiri. Stupefactus Seleucus cur amice inquit: si huius ægritudinis amor causa est: languenti filio opitulari non possumus? ingenium nobis an facultates desunt? quæ nam quæso tanta cupiditas aut qualis amor adolescentem corripuit: qui omnes deliberandi nobis rationes excludat? At uero Erasistratus post multos aduomones utrinque habitos tandem precibus Seleuci fatigatus: scias inquit o Rex meam coniugem esse quam serulescens Antiochus ardet. Tum Seleucus multis cum lachrymis Erasistratum complexus obsecrare coepit: ut per fidem per amicitiam suam adolescentis saluti iam ad uoluntarium interitum propterantis succurrere uelit. Hunc sibi esse filium ait: in quo esset & status & regnum & uitæ suæ spiritus constitutus: in quem omnes populi oculos conuertissent: quo amisso nihil restare præter mortem: quod sibi amplius ex petendum foret. Hæc inquit Erasistratus facile tu pater nobis enarras: uerum forte aliter sentias si Stratonicem tuam amaret Antiochus. Vtinam amice inquit Seleucus aut dii aut homines facultatem darent: ut hunc amorem permutare meo arbitratu possem: deos enim obtestor: quasi ea quæ mihi carissima sunt: in unum conferrentur: omnia libenter abicerem pro tua uanius Antiochi uita. Hæc uehementi affectu multisque cum lachrymis dicente Seleuco: Erasistratus non amplius contandum ratus apprehensa illius dextera: nihil est inquit o Rex: cur Erasistrato amplius indigeas. Nam pater & uir & rex cum sis: medicus optimus tuæ familiæ eris. Non enim coniugem meam sed Stratonicem tuam filius Antiochus ardet. Quibus cognitis Seleucus uehementer rei nouitate turbatus, Erasistratum rogare coepit: ut rem omnem serio enarraret. Postea uero quam uoluntariam mortem proposuisse animo filium suum cognouit: & reuerentia patris esse detentum: quo minus causam suæ ægritudinis aperiret: incredibile illius misericordia motus: non deferendum tam egregium adolescentem putauit: sed omnia interitu filii potiora ducens: extemplo populo in concionem uocato: luculentam orationem habuit: qua ostendit se uelle ac iubere omnium populorum qui superiora loca Asia incolunt: antiochum Regem & Stratonicem reginam appellari: & matrimonio simul coniungi: existimare filium qui cunctis in rebus suo imperio obtemperare solitus sit: ab his nuptiis non alienum fore sin uero mulierem inopinata perturbetur: amicos & familiares hortari: ut ei persuadeant omnia iusta ac honesta arbitretur: quæ sint optima Regi Seleuco uisa. Celebratae sunt deinde Stratonicis & antiochi nuptie ingenti apparatu & incredibilem magnificentiam rerum: festaque ubique in regno Seleuci pro nouo coniugio acta sub idem tempus Demetrius post Thessaliam ac Macedoniam occupatam: cum in Peloponneso plurimas urbes & in Isthmo Athenas & Megaras optineret tamē non quiescens animo aduersus Boetios exercitum duxit: nec diutius ei laborandum fuit: cum primo hostium: aduentu perterriti Boetii pacem petierint: qua impetrata condidit.

DEMETRII

tionibus molestis acceptis bellum a finibus suis remouerūt. Sed nō multo postea cū Cleonimus spartiates comparato exercitu Thebas eēt pfectus: & Pisidem Thespium uirum potētem & regē gestagē gloria clarū in belli societate traxisset: extēplo elati Boetii & spe nouagē regē allecti a Demetrio desciuerūt. Hāc defectio nem grauer ferēs Demetrius cōfestim omni studio enitēdum putauit: ut hostes citius q̄ opinarēt pōenas suae leuitatis suaeq; p̄fidiae darēt. Itaq; celeriter cum omni exercitu: quē in armis habebat: Thebas pfectus: primo aduētu Urbē obsidione cinxit: pauloq; deinde machinis tormētisq; ante frontē castroꝝ cōtraq; ea mōenia quae minus firma ac munita erāt locatis: cum ea expugnare aggredere: tam ingētem pauore cleonimo spartiati iniecit: ut cōfestim relicta Urbē fugam arriperet. Hāc ubi Boetii p̄ceperūt: existimātes Demetrii uires amplius sustineri nō posse: legatos ad eum mittūt q̄ dicerēt se suaq; oīa in fidē ac prātem eius pmittere: rogare atq; obsecrare ut suae clāmētiae qua semp oēs alios supasset: in p̄senti fortuna regē meminisse uelit. Quibus auditis Demetrius ac in deditiōne receptis: Vrbes p̄sidiis suis firmauit: multisq; imperatis exactisq; pecuniis: Hieronymum historicum in ea regione p̄fectum reliquit. Quo quidē in loco Demetrii: cum erga oēs belli ac defectiōnis auctores: tum p̄cipue erga Pisidem Thespium modestissime usum uictoria tradūt. Nam cum Niuus in suas manus puenisset: non modo comiter eum benigneq; recepit: sed ēt magnis honoribus p̄secutū militiā ducē in Thespiis collocauit. Nec multo postea q̄ hāc in Boetia gesta sunt: nūciatum Demetrio est a Dromichete regē Lisimachum captum. Hanc ille opportunitatē ad res maximas gerēdas nō p̄termittēdam ratus: quāta maxime celeritate p̄t̄ istis signis Thraciam ingredī. Iamq; oppidum quoddā opulentum & magnum ad deditiōnē p̄pe cōpulerat: cum uno eodēq; tpe ex diuersis locis litterae ad eum ueniūt certiorē reddentes: Boetios p̄ discessum eius occasionē nactos iteq; defecisse: & regē Lysimachum a Dromichete dimissum. His nūciis litterisq; cōmotus cū aduersus Boetios uehemētius exarsisset: celeriter grāciā repetens: p̄ter spē cōperit eos ab Antigono filio p̄lio supatos iam suae defectiōnis p̄enitere: ex qua quidē uictoria uirtute filii parta ingentē laeticiā pater suscepit: atq; ut reliquū bellum cōficeret ad obsidēdas Thebas exercitum duxit. Eodem tpe Pyrrhus Epyrotagē Rex Thessaliam inuadens p̄datoria manu populādo uastādoq; agros usq; Termopylas uagabat. Quod ubi rescituit Demetrius: relicto ad obsidionē Antigono: ipse cū exercitu p̄fectus ip̄erum Pyrrhi cōfestim rep̄ssit: cogitq; magna celeritate pedem referre ac retro se suumq; exercitum in loca tuta recipe. Compositis deīde in Thessalia rebus: atq; ibi mille eq̄tibus decēq; milibus peditum p̄sidio relicto: ad expugnādas Thebas iteq; rediit: eozq; machinā illam memorabilē quā urbium expugnatorē appellat adduci iussit: q̄q; id haud exiguo tpe fieri posse uidere: cū hāc ob ingentem ipsius molē sic trahentes retardaret ac moraret: ut illi duobus mensibus duo tātum stadia trahendo cōficerent. Boetii suae defectiōnis conscii: hostēq; tot iniuriis laceratum magnope (ut par erat) formidātes: cōstanti aīo sustinebant bellum: nec Demetrius minore obseruatione in his oppugnādis p̄seuerabat: irā atq; furori: quo uehementer exarserat: magis indulgens q̄ ullam ex bello utilitatem q̄rens: cum detrimentū lōge magis q̄ lucrū esse uidere: ob iteritū militū: q̄ iniquis locis oppugnando Urbē frequentes idies interficiebant: p̄cipue ii q̄ aliis uirtute p̄stabant. Quod sane ubi adolescens aīaduertit Antigonus: incredibili eozq; militum misericordia motus: ad regē accessit benigneq; affatus: cur inq; pater hi fortissimi uiri sine ulla utilitate ad manifestā mortē pellunt? Turbatus Demetrius & tu inq; quid doles cum: tot hominibus interiectis a te pericula distent? Ne aut uidere: amicis magna discrimina subeuntibus sibiip̄si parcere: fortiter & ipse quodā die p̄lium ingressus: dum incautius murum subiit: telo ingenti ab oppidanis dimisso percutitur: quo & si grauer esset offensus: tamē maiori audacia q̄ unq; antea suos ad pugnā accendit: atq; illo hortante tanta militū uirtus & ea praesentia animi fuit: ut uehemētior impetu facto Urbē ingrederentur. Qua quidē occupata ingens repente pauor: ut equū erat ciuitatem inuasit: expectantibus cunctis ciuiū cādē: direptionē Urbis omnia denique foeda: quae uicti a uictoribus iniuria laeessitis perpeti solent. Sed Demetrius praeter opinionē oīum tredecim solū necatis: nōnullis in exiliū pulsis reliquos in tactos reliquit. Thebas igitur in decennio bis occupatas ab hostibus tradunt. Erant autem hac tempestate delphis festa Apollinis Pythii celebranda: sed obsidentibus angustias aetholis: per quas unum delphos est iter: Demetrius praeter cōsuetudinem morēq; grācoꝝ Athenis: ubi maxime patriū deū & auctore generis eozq; honorari decebat: ludos coetū ac omnia ea quae ad illā celebritatē pertinebant: fieri iussit inde in Macedoniā profectus cū antea compertū haberet se longe in bello q̄ in pace melioribus Macedonibus uti: & ipse ad quietē minime natus uideretur: nullā morā interponēdā putauit: quin nouā expeditionē pararet. Itaq; extēplo post hāc belli gerēdi occasione nactus aduersus aetholos exercitum duxit: atque eozq; populatis uastatisq; undiq; agris: cum parte copiarum in ea regione Pāthaucum ducē reliquit: ipse cum reliquo exercitu aduersus Pyrrhū qui cum multae discordiarum causae intercedebant: quanta maxime celeritate potest contēdit: nec Pyrrhus ubi hāc audiuit: minori contētionē animi studioq; pugnandi obuiā ei ueniebat: cū forte accidit: ut diuersis itineribus p̄fecti: dum alter alterq; quārit: neq; cōgredi neq; dimicare acie potuerint. Sed ille quidē ingēti celeritate Epyro usq; progressus: omnem regionē uastando hac populando agros percurrit. Pyrrhus uero meliori fortuna usus cum usq; ad ea loca: in quibus Pantauchus cum copiis suis cōfederat instructo agmine processisset: pugnā cōseruit: atq; incredibili uirtute hostibus superatis cū ingenti gloria uictor euasit. Nā cū ad singulare certamen a Pantauco prouocatus in primam aciem processisset: miroq; congressu spectantibus cunctis uehementi alacritate dimicasset: uno accepto uulnere duobus illatis: tandē superato duce reliquū exercitū i fugā uertit. Hāc pugna foeliciter gesta Pyrrho nō tantum odii ac inimicitiae apud Macedonas quantū gloriā & admirationis apud eos quos uicerat cōparauit: stupentibus cunctis fortitudinē uiri asserentibusq; eū solū esse regum: qui armis & uirtute magni Alexan-

dri memoriam renouaret: ceteros reges fastu inflatos satellitibus circūseptos stipatos scortis ueluti i scaena histriones incedere: atq; in eo maximā curā operāq; locare: ut luxu atq; pōpa cunctos alios suparent. Et enim Demetriū nō mō diadema gestare: uestibusq; auro contextis & purpura uti: sed auratis quoq; calceis pedes orare solitū tradūt: qn̄ ēt memoriā pditum ē: uestē q̄dam ad similitudinē astroz fieri eius cā ceptā: supbum pculdubio ac multū laboris multiq; tēporis opus. Eā uero i ipsa pmutatione regz impfectū aiunt fuisse relictā: neminēq; deide Macedoniae Regum: & si multi postea supbissimi fuerit ea uti ausum eē: hęc igitur uehemēter Macedonas pturbabant: uez multo magis illa: difficiles aditus supba responsa intolerabilis factus supra qbus supra modū excessisse Demetriū tradunt. Nā iter alia q̄ de illo referunt: legati Atheniensium q̄ oēs græcie populos gratia apud demetriū anteibāt: duos annos frustra terēdo tēpus secuti sunt uestigia Regis: & diuturna mora fatigati itegris rebus domum redierunt. Cū uero aliq̄do a Lacedæmonis unus tātum orator ad eum uenisset: putās se Demetrius tā inopi legatiōe contēni: grauius aduersus eos exarsit: atq; ad illum cōuersus: unum te inqt Lacedæmonii miserunt legatum. Tū ille urbane qdē & Iaconice inqt: ita o Rex ad unum. Quodā ēt tēpore cum palam edixisset: oēs qui eum adirēt: se benigne auditurū: cōfluentibus multis petitiōesq; suppliciter scriptas ad eum ferētibus: primū liberaliter eas oēs accepit in chlamydeq; reposuit: pfectus deide cū frequēti hoīum copia q̄ ingēti desiderio responsa suis petitionibus expectabāt: ubi ad pontē Axii uenit: apiens chlamydē eas oēs spectantibus cunctis picit in fluuiū: quo qdē incredibile dictū ē: q̄ grauius offensi oīum Macedonū ai sint: existimantium hęc nō magnanimi regis aut optimi gubernatoris officia. sed deridentis contēnentisq; indicia eē: atq; hęc longe grauiora Macedonibus uidebant: q; a maioribus suis acceperāt: q̄ta olim facilitate ac mansuetudine Rex Philippus erga oēs: q̄ eum adibant uti solitus esset Eodem insup tpe quadā anicula rogante Demetrium: ut se audiret: & respōdente eo sibi ocium nō esse: tū anus alta uoce ad illū conuersa: ne etiā regas inqt. Hęc uerba reuoluta aīo ac mente sæpius repetita hoīem cōpulerunt: ut oībus postpositis rebus benignū se cunctis accedentibus facilem q̄ pberet atq; initio ab anicula sumpto multos dies audiendo respōdendoq; cōsumeret. Et pculdubio nihil tam egregiū tāq; pprium regis esse uidetur: q̄ iusticiæ opus. Mars enim ut Timotheus inquit tyrannus est Lex aut oīum Rex iuxta Pyndari poetæ sententiā. Atq; reges: ut inquit homerus: nō expugnatrices Vibiū machinas ærataq; naues: sed iusticiā a loue sumptam exercere custodireq; decet. Et discipulum optimum Iouis nō ferocissimū aut imanem: sed iustissimū regem uocauit. At Demetrius eo titulo uehementer gaudebat: qui erat longe a Regis deoz conditionibus alienus. Iuppiter enim ciuitatum seruator & custos: hic aut Vibiū expugnator est dictus. Ita fit ut turpitudine sæpe in regnū honestatis ingrediens opiniōe uulgi & stultoz hoīum ignorātia fræta aditum sibi ad honorem & gloriā patefaciat. Sed nō multo post hęc cū satis cōstanti fama diuulgatum esset: Demetriū degentem Pellæ grauius ægrotare: Pyrrhus sibi opportune accidisse arbitratus: tumultuario exercitu Macedonia iuadit: ac nemie obuiā pdeunte totā regionem usq; Edesam populando ac uastando agros percurrit. Jamq; demetrii statum in summum discrimen coniecerat: cum ille ægritudine alleuatus per duces ac familiares copiis contractis impetum eius confestim represit: coegitq; hominē ferocem atq; ipigrū Macedoniae hostē citato gradu ex finibus suis fugā arripe pauloq; deinceps cum eo pacem firmavit: ne maioribus rebus quas animo agitabat: morā ipedimentumq; hostis finitimis ac uir bellicosus afferret. Tempus. n. iam adesse censebat: i quo paternum regnum nō multo ante amissum recuperare cum ingenti gloria posset: atq; hęc una sollicitudo supra omnes alias demetrii curas aīum uiri angebat. Itaq; ad hanc rem aggrediendā: quæ ingens & ardua uidebatur: toto animo & mente conuersus: breui tpe paulo minus q̄ centū milibus peditum. x. milibus equitum congregatis classem deinde quingentarum nauium ex uariis locis incredibili studio atq; industria comparat. Nam cum diligenter curasset: ut nonnullæ carinæ in Pyræo: plæræque in chalcide: aliæ prope Pellam conficerentur: deinde ad singula hęc loca profectus quonā pacto hæ fabricandæ essent: ostendit: & sua opera interposita ingenti celeritate effecit: ut illæ omnino integræ & omnibus armamentis instructæ paratæq; ad bellum essent. Sed mirabantur omnes non solum multitudinem: sed etiam magnitudinem eorum ope: quæ inusitata mole longe aliorum consuetudinem excedebant. Nemo enim reperiebatur: qui sexdecimremem aut quidecimremem ante illud tempus uidisset. Ve: postea Ptolomeus: qui est Philopater dictus: unam quadragintarem fieri iussit: quæ pculdubio oēs alias naues: quæ uisæ ante fuerāt: mole ac magnitudine sua lōgo interuallo superabat: cū in longitudinē. cc. & lxxx. in altitudinē ab imo usq; ad transtra duo de. L. cubitoz pareret. Remigū: quibus illa utebat: ad quattuor milia: nautæ uero. ccc. erat: & præter hos paulominus q̄ tria milia armorum: qui foros & tabulata implebant: in eadem collocabantur. Sed hęc cum a machinis quæ pene immobiles sunt: parum differret: non tam ad usum q̄ ostentationem & admirationem gētium cōmouendam fabricata uidebatur. Demetrii autem naues non modo magnitudine & arte mirabiles: sed etiam ad certamen & usum hominum aptæ atq; habiles erant. Tantis igitur copiis aduersus Asiā cōparatis: quātas post Alexandrum nemo habuit: cōterriti undiq; reges Seleucus Ptolomeus atq; Lysimachus societate ineunt: simulq; conspirant ad oppugnandū cōmuni consilio hostem: deinde legatos ad Pyrrhū mittūt qui eū horrentur: ut Macedonia iuadat: nec ea esse foedera putet: quæ demetrius nō quietis gratia cū eo fecerat: sed ut pyrro sub specie pacis seruato interim aduersus alios Reges liberius bellum gerat: quibus de bellatis se nequaquā intactum fore. Hoc per omnes fines ueluti continens incendium peruasurum: non expectanda cōmodiora tempora: sed aduersus grauissimum hostem: qui animo omnem Asiā europāq; cōcipiat: cōmuni consensu decertandū esse. His rationibus persuaso Pyrrho cum omnes ii Reges de administratione belli conuenisset: extemplo aduersus Demetrium: quem adhuc nonnulla negocia circa appara

DEMETRII

rus belli detinebant: graue undiq; bellum exarsit. Nam eodē tēpore magna classe grāciam Ptolomeus iua-
dit: & Macedoniam Lysimachus atq; Pyrrhus: alter ex Thracia alter ex finibus propinquis aggrediuntur.
Hoc ut demetrio renunciatum ē: confestim filio ad praesidium grāciae relicto: ipse ad tutandā Macedoniā
conuersus primum ad ea loca exercitū ducit: ubi Lysimachum eē p̄ceperat. Quo cum uenisset: extēplo cre-
bri nuncii litteraq; ad eum mittuntur: certiorē reddētes. Urbē ueriam ingēti celeritate a Pyrrho Captā &
oēm regionē populationibus incēdiisq; uastatam. Hāc ubi iter Macedonas p̄manarunt: ingēs repēte mo-
tus & incredibilis p̄turbatio exercitū oēm inuasit: atq; ubiq; quærele audiebant aut gemitus aut cōtume-
liā in Demetriū iactā. Itaq; frequētes ad eū ueniebant: rogantes ut sibi domū ad tutādos patrios lares abi-
re liceret. Sed hāc uerbis simulātes: reuera ad Lysimachū migrare uolebāt. Quod sane cū nō latuisset De-
metriū: optimū ratus exercitū a Lysimacho p̄cul habere: quē macedonibus ob nobilitatē generis gratū &
multis ob Alexādrum familiarē eē sciebat: aduersus Pyrrhum ueluti aduenā & p̄grinum ī Macedonia re-
gē arma conuertit. Sed hoc cōsiliū (ut postea re ipsa & experiētia patuit) longe sefellit opinionē demetrii.
Nam cum p̄pe ea loca: ubi hostes cum copiis suis confederant: posuisset castra: multi ex Beria in eius exer-
citum ueniētes Pyrrhum amplissimis laudibus extollebant: uirumq; eē in rebus gerēdis praclarum bel-
lo inuictum: liberalē in suos: humanum erga eos quos p̄lio uicerat: p̄dicabant. Addebāt p̄terea maiores su-
os semp̄ eos existimasse Reges: q; armis in bello & mansuetudine in regēdis populis egregie uterētur: qbus
Pyrrhū oēs alios supare dicebant: asserebantq; tēpus uenisse: in quo graui Demetrii dominatu liberari pos-
sint: & ad uirum benignum transire & suoz militum studiosum ducē. His sermonibus accēsis militū ani-
mis pauci primum occulte: deīde manifeste uniuersus exercitus tumultuare coepit nec iam quisquā erat: q;
aut in agmine aut in castris ullo imperio contineri posset. Demum ausi sunt nōnulli ad Demetriū accede-
re: atq; ei dicere: ut salutem adipisceret fuga: Macedonas pugnantes pro delitiis suis iam fatigatos ulterius
eius impium sustinere non posse. Hāc uerba uisa demetrio modestissima sunt: non ignorāti ea: quæ se ab-
sente uehementi indignatione per omnē exercitum ferebantur. Itaq; acerbiorē motum non expectandum
ratus ad tentorium proficiscitur: ibique regia ueste deposita: & fusca ueluti histrionis cuiusdam chlamyde
sumpta: cum paucis fugam arripuit. Extēploq; post hāc multis ad illius tētorium confluētibus atq; inter
se de præda certantibus supueniēs Pyrrhus cunctos una uoce dissipauit: atq; a reliquis militibus benigne
acceptus: facile est castris & exercitu omni potitus. Sed adueniēte postea Lysimacho: ambo regnum Mace-
donia quæ septē firmiter annis sub Demetrii dominatu p̄manserat inter se partiuntur. Cum uero in Cas-
sandriā urbē confugisset Demetrius: uxor Phila ingēti mærore confecta: adduci nō potuit: ut uig; spoliatū
regno: hominē fugitiuum & miserrimū oīum regum oculis suis aspiceret: sed fortunā illius ī aduersis om-
nibus stabiliorē: q; in secundis eē cernebat: & uitā suam iam odio habēs desperatis oībus rebus ueneno sibi
mortē consciiuit. At Demetrius sine ulla mora in grāciā profectus: nauibus quæ ex naufragio supererant
collectis: & reliquis militum congregatis rursus ad apparatū belli mētē cōuertit. Atq; ut apud Sophodē
Menelaus sortē suā deplorat: Voluī assidua mea fortuna rota: atq; statī p̄mutat ueluti luna faciē: quæ dua-
bus noctibus nunq; retiet unā eandēq; formā: sed primū nouā iduta figurā ex occulto parump̄ emergit: de-
inde pedetētim crescit: donec plena atq; itēgra facta rursus ad iteritū p̄perat: sic dici de demetrio pōt: cuius
in oī uita tā uaria fortuna fuit: ut possit crebris cū p̄mutationibus lunæ nō īmerito comparari. Cum uero
post Macedonicā cladē regiis insignibus abiectis ueluti priuatus homo p̄ urbē incederet: quidā eū Thebis
cōspicatus: illud Euripidis ī mediū ptulit: Forma diuina ī formā uersa mortalē nūc ad circeos fontes Isme-
niūq; fluuiū uenit. Sed nō multo postea aspirante itēgrā fortuna Demetrio atq; potētia illius: quæ pene uide-
bat extīcta: pedetētim ī pristinū gradū unde deciderat redeūte: cōstituens ipse sibi singulari quodā officio
Thebanos obstringere: eis patrias leges & antiquā libertatē restituit. Atq; eodē tpe nunciatū ē ei: Atheniē-
ses Diphilo præside qui seruatorq; dicebat antistes sublato: atq; alio morē patrio in eius locū suffecto: omni-
no a suo imperio defecisse: eosq; deinde cum cernerent maiores uires: q; sperauerant: recuperasse Demetriū
metu conterritos a Macedonia Pyrrhum uocare ut patrociniū urbis defensionemq; suscipiat. Itaque ue-
hementi aduersus illos quos totiēs destituisse a sua fide cernebat: incēsus Demetrius: extēplo collecta clas-
se ad obsidendas Athenas cū oībus copiis p̄ficiscit. Parūq; ibi moratus: cū eas uehementē urgeret. Crates
philosophus uir clarus & potēs ab Atheniēsis missus orator multis rationibus ei persuasit: ut obsidio-
nē solueret: & maiora utilioraq; susciperet. Demetrius qui alia quædā animo agitabat: præcibus Atheniē-
sium exoratus Urbem dimisit: celeriterq; omni classe atq; multitudine: quæ undecim milia hoīum exce-
debat: equitatus peditatusq; coacta ī Asiā nauigauit ea mētē: ut Cariam atq; Lydiā ab Lysimachi domina-
tu auerteret. Sed cū prope Miletum uenisset: Euridicē sororē philæ ibi offendit Ptolemeidē ducentē secū
quā sibi antea per Seleucū Ptolomeus desponderat. Hanc cōcedēte Euridice uxorē ducit nuptiisq; cōfectis
celeriter ad oppugnandas hostiū urbes profectus nōnullas primo impetu coepit: multe deinde sine ullo cer-
tamine tradebantur. Occupatis autē sardibus fuerunt complures Lysimachi milites. qui pecuniis armisq;
arrepitis ad Demetrium perfugerunt. Sed non multo postea cum audisset Agatoclē Lysimachi filium cū
magnis copiis appropinquare: in Phrygiam diuertit: ratus si occupare Armeniam posset: se Mediam per-
turbaturum: atq; euenire facile posse: ut omnia illa superioris Asiæ loca ad deditiōem compelleret. Profi-
ciscentem igitur per apertos campos & regiones quæ exitus latos habebant quærentē Agathocles cū om-
ni exercitu sequebatur: pugnatūq; nonnunq; ab utrisq; est: semperq; demetrius uictor euasit. Verum eo tē-
pore permulta incommoda uirum urgebant: impediēbantq; ne ad finem antea animo destinatum consi-
lia sua cogitationesq; perduceret. Nam com meatu pabuloq; deficiente ingens repente fames & omniū re-

rum penuria exercitum omnem inuasit. Simul & militibus suspicio erat: ne tantis incommodis fatigati etiam in Armeniam atque Mediā ducerentur. Accessit ad hæc: quod in transitu Lyci magna hominum copia errore uadi decepta fluctibus assumpta est: quæ omnia milites in tantam iram desperationemque coniecerant: ut neque in acie neque in castris ullo imperio contineri possent: quin etiam a contumelia & iurgio aduersus demetrium non abstinere. Repertum quoque ante tentorium eius principium Edipolis est paulo imutatum atque his uerbis inscriptum: Fili ceri senis Antigoni ad quas ducimur regiones? Tandem fame pestilentiaque indies magis crescente Demetrius optimum ratus tempore cedere ac necessitati parere: amissis octo hominum milibus reliquum exercitum Tarsum perduxit. Sed cum a direptione regionis illius: quæ Seleuci seruebat imperio coercere suos milites uellet: ne potētissimum regem alienissimo tempore iniuriis prouocaret: & ex altera parte omnium regum urgente penuria et necessaria sibi exercitumque suo deessent: & tauri transitus Agatoclis praesidiis tenerentur: angustiis undique septus ad Seleucum tandem confugit: eique miserandam epistolam scripsit: qua ingentes calamitates suas & miseram omnium regum fortunam deplorabat: denique eum suppliciter precabatur: ut misereri uellet familiaris uiri & summa secum affinitate coniuncti: asserens iam se ea esse perpellos: quæ etiam acerbissimos hostes ad misericordiam commouerent. His acceptis litteris Seleucus & praestantissimi uiri misericordia motus: eius regionis praefectos confestim iussit: ut Demetrio ea quæ regi congrua essent pararent: & militibus com meatum abunde copiosaque præberent: Verum extemplo post hæc quidam Prodeus uir prudens ac imprimis familiaris Seluoco multis suspicionibus uirum referat: facileque eis mentem atque animum permutauit. Non enim nutriendos milites Demetrii inquit: neque bellicosissimo duci occasionem prebendam ut diutius in ea regione moraretur. Virum enim turbulentum: qui semper magnarum ac nouarum rerum auctor extiterit: minime negligendum esse: praesertim in ac fortuna constitutum: quæ et uiros imbelles ad audiendum ac inferendam quacunque ratione iniuriam concitare saepenumero solet. His rationibus commotus Seleucus statim exercitum parat: atque ingenti celeritate in Ciliciam uenit. Stupefactus Demetrius tum celeri permutatiōe Seleuci & repentino eius aduentu conterritus ad tutissima tauri loca se exercitumque suum recepit: confestimque legatos ad eum misit: qui uirum rogarēt: ut aliquem barbarorum principatum carentem rege sibi per eum consequi liceat: in quo fugæ ac exilio sine imposta reliquam uitam mediocriter ducere possit: Huic rei si assentiri nolit: saltem aliqua loca concedat: in quibus exercitus suus hybernare possit: eumque pabulo & com meatibus iuuet: ne ut patiatur familiarē uirum contra decus suam miserum atque inopem in hostium potestate uenire. Ad hæc seleucus cum multis suspicionibus laboraret: se demetrium promissurum respondit duos menses in Chaonia cum exercitu omni hyemare: Si nonnullos qui sunt apud illum in amicitia primi obsides sibi concesserit. Demetrius igitur desperatis omnibus rebus cum cerneret se ueluti feram quandam circumdatam undique septis a seleuci praesidiis contineri: iamque diffideret ullis precibus exhorari hominem posse: extemplo lenitate in rabiem uersa aduersus seleucum bellum suscepit atque populatis undique agris excursionibusque multis pactis: cum prope hostium exercitum posuisset castra: leuia indies propter propinquitatem castrorum ferebantur praelia: & ferme omnia demetrio secunda erant. Tandemque cum in iusta acie signisque collatis acriter decertassent: demetrius quadrigis falcatis per multis euer sus ingenti alacritate reliquum exercitum in fugam uertit: atque nulla interposita mora ad eos profectus: qui exitus syriae iussu seleuci obsidebant: confestim omnia illa praesidia expulit fugauitque. Hac uictoria demetrius & milites eius sublatis quotidie ad pugnam seleucum prouocabant: cum ille contra remissis ad Lyfium machum auxiliis: quibus parum fidebat: cum reliquis copiis: maximis certaminibus cogredi cum demetrio non auderat: fortunam illius metuens: quæ semper de extremis calamitatibus in summum prosperitatis fastigium efferre hominem consueuerat. Sed hunc pristinas uires iam recupere incipientem extemplo grauis ægritudo corripuit: quæ ingenti celeritate omnia sua consilia cogitationesque peruertit. Milites. n. qui uictoria illa ad spem magnarum regum mentem erexerant: rapente uisa ægritudine ducis fracti animo alii fugam arripiebant alii ad hostes discedebant: plerique incertis itineribus aberrantes periire. Vix post quadragesimum diem recuperata ualitudine Demetrius: ac reliquis militibus qui sibi superant collectis magno impetu Ciliciam inuadit: eaque late depopulatus usque ad illa loca pergit: undæ suæ copiarum cerui ab hostibus possent: deinde propinqua nocte magno silentio castra mouit: ac ingenti celeritate superato Amano omnem eam regionem usque Cyrristē populando percurrit. Nec multo postea seleucus eius uestigia subsequens: prope illum cum copiis suis confedit. Quod sane oportune sibi accidisse arbitratus Demetrius nocte insequenti ad egredendum seleucum dormientem hostiumque aduentum minime eo tempore expectantem cum expeditis copiis proficiscitur: iamque instructæ acies prope eius castra peruenerant: cum nonnulla celeritate ad seleucum perperarunt nuntiantes cum armato exercitu ad eum Demetrium: quo nuncio stupefactus conterritusque seleucus raptim ueste & calciamentis assumptis ad arma conclamat: tubas canere iubet: amicos ac duces hortatur: ut confestim accedant ad ferocissimæ beluæ impetum rapimendum. At uero demetrius postea quam ex tumultu hostium suas insidias detectas sensit: non ulterius pergit: ratus extemplo exercitum suum in castra reduxit: nec multo postea ad ea loca ubi confederat infestis signis ueniēte seleuco rursus partem copiarum ei obuiam misit. Iamque alterum hostium cornu in fugam prope conuerterat: cum seleucus cernens quanto in piculo res suæ essent: confestim dimisso equo galleaque deposita in primam aciem processit: atque omnibus se ostendens magna uoce milites hortabatur: ut uno consensu ad pugnam rediret: diutius se certamine abstinuisse aiebat: ut illis qui sibi carissimi erant: non ut hosti demetrio pareret. Milites his adhortationibus & praesentia regis commoti incredibili alacritate ad praelium reuertuntur: quoque impetu ueluti percellam quandam & extremam calamitatem in se ueniētem cum sustinere non posset demetrius clam arrepta fuga citato gradu ad Amanum pylas peruenit. Atque inde cum paucis amicis: qui sua uestigia sequebantur: siluam propinquam ingressus noctem expectabat ea men-

te & animo: ut ad Cannum se conferret: ibique suam classem: quam eo in loco inuenire arbitrabatur cum familiaribus suis conscenderet. Sed in ipso itinere deficiente uatico & iam necessitate urgente ad alia consilia mentem conuerterat: cum Sofignes familiaris suus ad eum uenit, CCC aureos nummos: quos sub cingulo habebat: secum ferens: quibus usque ad mare produci posse sperabant. Verum cum ad ea loca quibus e silua egrediendum erat peruenissent: procul per noctem ignem hostium conspicati: extemplo mutato consilio pro idem inter ad eum locum unde digressi erant: reuertuntur: quorum fuerunt nonnulli: qui relicto demetrio fugam arripere reliqui uero qui cum eo permanserat: aegre eius uestigia sequebatur. Quid est ex his sibi dicere ausus est: oportere cum necessitate cogente iam corpus suum potestati Seleuci arbitrioque committere: quo ille adeo grauius exarsit: ut ens e uagina ad se uerimendum exeret: nec dubium erat: quoniam confestim sibi attulisset munus: nisi a fidelissimis amicis fuisset retentus. Hi namque praesentes gladium ademerunt & apprehensa illius dextera uix orare hortarique coeperunt: ut de communi salute uno consensu agitare mallet: quam aliquid grauius in se decernere. Demum amicorum consilio ac multis rationibus persuasus Demetrius quosdam ad Seleucum mittit: qui ei dicerent se paratum & uitam suam & quicquid sibi reliqui fortuna fecerat: liberalitati eius fideique committere. Hoc laeto ac iocundo nuncio accepto Seleucum dixisse aiunt: non tam demetrii quam Seleuci fortuna saluum esse demetrium: quoniam propter multa egregia atque praecleara munera: quae sibi concesserat: nunc quaedam ad foelicitatem suam magnopere pertinere arbitretur: facultatem dedit: ut erga uerum familiaris & affinis ac regis gestae gloria clarum humanitatem liberalitatemque suam declarare possit. Post haec regium tentorium & omnia alia quae suscipiendum egregium hospitem pertinebant: parari ingenti ornatu atque magnificentia iussit. Erat autem in regia sua Apollonides quidam: qui iam diu familiaritate demetrii & consuetudine utebatur. Hunc ad se uocatum ire ad demetrium iubet: eumque suo nomine rogare atque hortari: ut ad uix affinis & amicissimum sibi hominem constanter liberaliterque accedat. Patrefacto autem regis & eius sententia diuulgata: pauci primo multi deinde obuia illi proficiscuntur: incredibili studio inter se certantes: ut alter alterum perueniret. Sperabant enim praestantissimum uix & regis gestae gloria clarum quam primum summam auctoritatem apud Seleucum habiturum. Sed ut plerumque fit misericordia in malivolentiam uersa: nonnulli inuidi scelestique occasionem nacti ad liberalitatem regiam peruertendam: aures illius multis suspicionibus repleuerunt. Non permittendum esse dicentes ducem praeclearum & magnae auctoritatis uix in exercitus sui conspectum uenire: timendumque esse: ne praesentia eius aliquis repentinus motus oriretur. Interim cum Apollonides aliique permulti ad demetrium peruenissent: benignos sermones de humanitate Seleuci afferentes ingens repente congratulatio utrinque est facta: & praesertim ab ipso demetrio: qui & si antea ditionem suam turpe miseramque putabat: tamen ob ea quae familiares sui de benignitate Seleuci referebant: mutata sententia ad illum fidenti animo tanquam ad amicissimum regem proficiscebatur. Verum inter haec Paulanias cum equitibus peditibusque mille obuia demetrio missus: ubi ad illum uenit: extemplo nil tale suspicantem suis militibus circumdedit: atque omnibus aliis: qui eum sequebantur dimissis: non ad Seleucum ut sibi antea persuasum fuerat: sed in cheronessum Syriae uicem perduxit: ibique firmis custodiis praesidiisque adhibitis eum reliquit. Hoc igitur in loco relegato demetrio & angustiis finibus circumsepto: omnia quae ad uitam splendidam & cultum regium pertinebant: iussu Seleuci parabantur. Nam & regales aedes & iocunda pomeria & horti uariis arboribus confiti ei abunde erant: amicis & familiaribus suo arbitratu utebatur. Qui cum crebro ad eum uisendum accederent: semper modestos sermones a Seleuco afferebant: quibus uix hortabantur bono ut animo esset: omniaque de salute sua & Seleuci liberalitate speraret: se compertum habere dicentes: Antiochi & Stratonis aduentum a Seleuco expectari: quoque gratia libera ei abunde quocumque uelit: quam primum potestate fore. In hac misera fortuna constitutus demetrius desperatis iam omnibus rebus ad Antigoni filium & eos qui corinthum Athenasque regebant nuncios misit: qui suo nomine eos monerent: ne deinceps signo & litteris suis fidem praestarent: se ueluti defunctum arbitrarentur. Demumque Antigono filio quoad per eos fieri posset: pro antiqua beniuolentia regnum statumque seruaret. Antigonus ea tempestate cum Patras uenisset: hoc acerbissimo nuncio accepto: uehementer grauiusque ingemuit: atque lugubri ueste assumpta confestim in omnes partes litteras misit: quibus Reges & principes obsecrabat ut pro salute patris demetrii apud Seleucum intercederent. ipsum autem Seleucum multis precibus rogatum misit: Ut quicquid sibi reliqui fortuna fecerat: Pro uadimonio patris accipiat: Se etiam si uelit obsidem pro demetrio sumat: Demum ut humanitatis mansuetudinisque suae: Qua semper omnes alios superasset: Erga uirum familiarem & affinem memoriam seruet. Post haec Reges ac principes idem a Seleuco petunt: Praeter unum Lysimachum: qui tam fuit immemor humanitatis ut caeteris Regibus pro salute demetrii deprecantibus: Solus extiterit: Qui magnam uim pecuniarum pollicitus Seleuco sit: si demetrium quamprimum de medio tolleret: Cuius desiderio non modo non assensit Seleucus sed uiri improbitatem ueluti in humanam & barbaram detestatus pecunias illius postulataque neglexit. Cum autem proposuisset animo sub Antiochi & Stratonis aduentum demetrium reseruare: Ut si essent qui de eo dimittendo suo arbitratu decernerent: & ingentem pro singulari officio gratiam reportarent interim tamen differendo tardandoque res longius quam opus erat: Producebatur. Ad demetrius ut antea calamitatem in se uenientem cum euitare non potuisset: modice tolerauerat: sic praesentis fortunae acerbissimam constanti animo sustinere uidebatur. Atque in principio aduentus sui equitando: uenando & alio quocumque labore corpus exercendo: tempus terebat: Paulo uero deinde studio in contrarium uerso in ocio atque desidiosa aetate agens. conuiuia potus omnia denique delectamenta: quae essent a labore corporis aliena: incredibili cupiditate persequebatur: siue quia languores curasque molestas: quae animum eius exederant: huiusmodi uoluptatibus depellere posse speraret: siue quia eam uitam: quam iam diu expetiuerat: se nunc ingenti facilitate arbitraret adeptum: Quasi antea errore quodam & inani gloria ductus multos

labor
ut ear
confe
ribus
non n
etiam
ueris
rum a
mun
tatem
cuit fa
cheter
titi fun
tigon
uigare
igitur
uersus
nas qu
bitur
cum se
Xenop
tanta
concer
cuiffen
misq;
dit. V
tognos
quit au
ro Ale
runt e
filium
fionem
da M
N
N
ap au
cepit
que an
bita ei
fessus
tis sua
pra: Q
odiam
pultur
ment
egregi
enim
ries uar
ti. Duc
domo
turbul
daret:
taria ce
num r
enim t
in Syr

labores & pericula suscepisset: execratus maximos comparasset: omnes terras: omnia maria commouisset ut eam tranquillitatem & uitam deliciis uoluptatibusque refertā: quæ sibi nunc præter spem oblata esset: consequeretur. Sed hi sunt bellorum fines quos flagitiosi Reges incredibili studio expetunt: magnis laboribus persequuntur: atque in eis summum humanæ uitæ bonum constitutum putant. Meo autem iudicio non modo in hoc ab opinione sua falluntur: quod turpes uoluptates loco uirtutum honestatisque sectantur: sed etiam in eo uehementer aberrant: quod dum uitam iocundam se persequi putant: ea quaerunt: quæ longe sunt a ueris uoluptatibus aliena. Demetrius igitur triennio in Cheroneſſo detentus cum ex ocio potuque ac delicia rum abundantia in ægritudinem incidisset: tandem superante ualitudine morbo post quartum & sexagesimum ætatis annum e uita migravit. Cuius interitu ubique gentium diuulgato cum omnes in humanitatem Seleuci accusarent: ferunt & ipsum uehementer secum fuisse questum: quod in maiori suspitione quæ de uicit familiarē & affinem uirum: habuisset: imitatusque minime esset Thracem & barbarum Dromichetem: qui paulo antea Lyſimachum captum tanta cum liberalitate demiserat. Verum ea quæ circa Demetrii funus celebrata sunt: Tragicam quādam narrationē theatricamque dignam habere uidentur. Filius enim antigonus audita illius morte nullam moram interponendam putauit: quin cunctis nauibus in Syriam nauigaret: sed cum prope insulas peruenisset quosdam offendit: qui Demetrii cineres ad eum præferrent. Hos igitur acceptos & aurata urna inclusos in puppi regie nauis: in qua ipse degebat: collocari iussit. Post hæc uersus Corinthum cum omni classe repente: Antigono ciuitates: quibus illi appropinquabant: alia coronas quas urnæ imponent: alia homines: qui lugubri ueste funus honestarent certatim mittebant. Ferebatur itaque urna in magna eminens puppi regia purpura diademateque ornata atque hastatis iuuenibus circumsepta. qui fulgentes undique armis defuncti imperatoris memoriam renouabant. Aderat ibi præterea Xenophantes elegantissimus modulator: qui incredibili suauitate sacrum canebat carmen: & ipsi remiges tanta cum iocunditate fluctus ciebant ut remorum pulsu Xenophantis carminibus responderent: flebileque concentum efficerent magna cum sonoritate coniunctum. Cum uero prope Corinthum continenti applicuissent: multitudo quæ ad ea littora frequens conuenerat: ubi Antigonus humilem: abiectum: lachrymisque refertum conspexit: ingenti Adolescentis misericordia mota ululatum gemitumque incredibilem edidit. Urna deinde cum omnibus ornamentis Demetriadem delata est: quam quidem Urbem a Demetrio cognominatam populi ex paruis circa Iolcum oppidis profecti ueluti propriam sedem habitarunt. Reliquit autem Demetrius egregiam sobolem: ex Phila quidem Stratonice atque Antigonus: ex Deidamida uero Alexandrum qui in Aegypto etatem duxit. Duos insuper Demetrios: alterum quem Subtilem uocant ex Illyriade muliere. alterum ex Ptolomeide qui postea Cyrene regnauit. Sūt etiam qui Corrabum eius filium ex Furidice fuisse tradunt. Regum autem genus: qui deinceps Macedonia imperitarunt: per successionem illius usque ad Regem Perseum uenit: quo debellato Romani sibi Macedonia subegere. Sed peracta Macedonica scæna tempus esse uidetur ut ex altera parte Romanam introducamus.

MARCII ANTONII VIRI ILLUSTRIS VITA EX PLUTARCHO GRAECO IN LATINUM PER LEONARDUM ARETINUM VERSA.

ANTONIO AVVS FVIT ANTONIVS ORATOR: QVEM SYLLANAS PARTES secutum. C. Marcus necauit. Pater uero eius quāquā non pari splendore auctoritateque in republi. fuerit: perhumanus tamen habitus est: imprimisque liberalis: quod quidem intelligere licet uel hoc uno illius hominis facto. Erant ei haud amplæ facultates ob eamque rem ab uxore prohibebatur quo minus liberalitate suo more uteretur. Quod itaque tempore: Cum quidam ex familiaribus pecuniam ab eo rogaret: isque negare nesciret: pecuniam autem nullam haberet: puero mandauit: ut argenteum scyphum ad se deferret cum aqua: Quo facto coepit genas abluere: quasi radi prepararet: & simul causa ficta: puerum e conspectu remouit: scyphumque amico tradidit: ut ille suo arbitratu pro pecunia uteretur. Longa deinde inquisitione inter seruos habitata eius scyphi gratia: cum sentiret mulierem id grauius ferre: acriusque a seruis inquirere: factum a se comissus est: ueniamque postulauit. Vxor erat illi iulia ex Cæsarium familia primaria foemina: Nemini ætatis suæ pudicitia cedens: sub hac muliere antonius filius educatus est. Post mortem patris. P. Lentulo nupta: Quem cum. L. Catilina conspirantem Cicero consul supplicio affecit. Hic uehemens illud Antonii odium in Ciceronem uidetur initium traxisse. Inquit enim antonius corpus uitrici sui non prius ad sepulturam datum: quā id mater supplex impetrasset a Ciceronis uxore: qua quidem de re manifestissime mentitur. Nullus enim ex iis qui tunc supplicio fuerunt affecti sepultura prohibitus est. Et antonio quidem egregia forma in ætate florenti Curionis familiaritatem uelut calamitatem quādam ferunt inhæsisse. Ipse enim Curio haud sane temperans erat: & quo magis sibi obnoxium faceret antonium in amores libidines uariosque sumptus impellebat. Ex quo grande æs alienum conflatum est: minime conueniens illius ætati. Ducenta enim quinquaginta milia debebat. Pro quibus cum intercessisset Curio: pater id ægre ferens domo sua prohibuit antonium. Ille autem ad. p. Clodium se contulit hominem omnium celeratissimum turbulentissimumque: in cuius contubernio haud multum commoratus: siue quod inimicos Clodii formidaret: siue quod Clodiani furoris eum satietas haberet: in Græciam abiit: ibique permansit: & corpus ad militaria certamina & linguam ad dicendum exercens. Vtebatur autem genere dicendi: quod appellant aliam num maxime temporibus illius florente: plurimamque cum antonii moribus similitudinem habere. Erat enim turgens atque lasciuum & inani quadam iactantia & exultantia plenum. Sed cum Gabinius uir consularis in Syriam nauigans antonium rogaret: ut secum proficisceretur: priuatum se negauit iturum: præfectus ue-

MARCII ANTONII

ro equitum factus concessit. Inde primo contra Aristobolum: qui iudeos concitauerat: missus primus oium uallu maximu transcendit: praelioq; inito parua ipse manu ingetes hostiu copias fudit: obrucauitq; ferme oes: & ipsum Aristobolu una cu filio cepit. Post hac cu Ptolomeus Gabiniu rogaret ut exercitu in Aegyptu traduceret: sibiq; regnu recuperaret: caeteris qui ordine ducebant minime id suscipiendu censentibus: ipsosq; gabinio qq; capto auaritia eius pecuniae qua Rex pollicebat: subsistente: Antonius magnae regis cupidus & ptolomei gratia motus: eundem esse psuasit. Sed cu magis timerent iter q; bellum: q; & p; altas arenas eundem erat: & p; loca aquae expertia iuxta abruptu ac Serboni palude quas Typhonis respiratioes Aegypti appellant: Videt autem rubri maris: qd; paruo interuallo a mediterraneo separatur. Fluxus refluxusq;: praemissus cu equitibus Antonius non solu iter tutu exercitui pstitit: sed etia Pelusium urbem magnau cepit speq; certissimam uictoriae praebuit duci: & eius qd; liberalitate hostes et potiti sunt. Na cum Ptolomeus iraefferuens simul atq; urbe ingressus eet: oes Pelusinos trucidare uellet: obiecit se Antonius iraq; phibuit. In praeliis aut magnis & frequeter in Aegypto commissis coplura & fortitudinis & industriae militaris facinora ostendens: & modo hoste circueundo: mo terga inuadendo uictoria suis manifestissime pbens magnifice donatus ac laudatus est. Nec uero latuit hoies Antonii humanitas erga Archelaum ia mortuu. Na cu illi hospes familiarisq; fuisset: bellum uiuenti necessitate intulit: mortui aut corpus quaesiu: & regio funere ornauit. Has ob res magna erat Antonii apud Aegyptios fama: i exercitu uero clarissimus habebat. Accedebat ad hac dignitas formae: barba quaedam haud sane illiberalis latitudo frontis: eminentia nasi: uidebaturq; Herculis imaginibus picturisq; psimilem aspectu habere. Erat et fabula antiqua Antonioq; familia ab Hercule nata: ab antone Herculis filio cognomen accepisse. Hanc familiae suae famam confirmare: no solu forma corporis: sed et uestitu nitebat. Semper, n. cum in oculis pluriu erat futurus: tunicam ad coxam cingebatur: p; magnu suspendebat gladium: chlamyde insuper asperam circundabat. Caeterq; quae in aliis intolerabilia uidentur: iactantia dicacitas uiolentia & coenantibus assidendo & militari mensa discumbendo mixe i modum animos militu conciliabat sibi. Erat praeterea ingeniū a uenere non abhorrens: quae res permultos mortales illi amicos fecit. Studebat eni aliore amoribus: curabatq;: ut quisq; desiderii sui fieret compos iocos autē de proprii no inuitus audiebat. Egregia uero munificentia & nec auara neq; pusilla manu in milites amicosq; collata largitio eu ad praclarā euexit potentia: & potentē ia factum mille uitiis repugnantibus conseruit auxitq;. Eius munificentiae unum exemplo narrabo: cuidam ex amicis dari iusserat milia. xxv. hoc Romani decies sextertiu appellant: procuratore aut admirante: & ut magnitudinē donationis ostenderet: in conspectu suo pecuniam depromente: rogauit Antonius quid hoc esset: Illo autē respondente eam ee pecuniam: qua dono dari iussisset: conspicatus hominis improbitatem equidem iquit: arbitrabar ampliorem pecuniam decies sextertium continere: hoc uero parum est: itaque tantundem superadde. Sed hoc posterius. Discordia in ciuitate exhorta: cum optimates Pompeio inhaerent: populas caesarem cum exercitu aduocarent. C. Curio Antonii amicus ex mutatione Caesari fauens potentia qua dicendo comparauerat: magnis praeterea largitioibus: quas Caesar subministrabat: tribunum praebis creauit antonium post etiam inter augures coaptauit. Is autem simulatq; magistratu inuit no parē iuuat Caesaris partes. Na primum Marcello consule scriptas legiones Pompeio decernente: & novos insuper delectus haberi: intercessit antonium rogationem ferens: ut praesentes copiae in Syriam mitteretur: quae. M. Bibulo auxilium ferrent aduersus Parthos bellum gerenti: eos at qui delecti essent: Pompeio no parere. Deinde cum Senatus epistolas Caesaris recipere nollet: legiq; prohiberet: ipse tribunitia potestate fractus recitauit: multorumq; metes flexit cu uisus sit Caesar non iniq; neq; imoderata postulare. Duabus neq; rogatioibus propositis altera placeret ne Pompeium exercitum dimittere: altera uero ne Caesarem & Pompeium quidem paucis arma deponere censentibus: Caesarum uero omnibus praeter paucos: assurgens antonium rogauit placeret ne & Caesarem & Pompeium ab armis discedere copiasq; dimittere. Hanc rogationem summo studio uniuersi receperunt: antoniumq; laudantes & ut eam legem ferret cohortantes. Sed consulibus id non permittentibus: Caesaris amici allas conditioes protulerunt: quas cum. M. Cato refelleret: & Lentulus consul eos senatu expelleret: curia abiens Antonius multa in capita eorum imprecatus est. Deinde ministri ueste assumpta & uehiculo conducto una cum. Qu. Cassio ad caesarem fugit: clamitans nullas leges in Vrbe ualere: ius tribunitium sublatum esse: Omnibus qui aequum bonumq; defendant periculum capitis imminere. Quibus uerbis motus Caesar i Italiam cu exercitu properauit. Hac de causa scribit Cicero in philippicis: ut Helenam Troianis: sic antonium. P. R. Belli excicii pestis causam fuisse: quod equidem uerum non puto: Neq; enim ita leuis erat Caesar neq; ita facile ob iram ruebat: ut nisi diu antea statuisset bellum patriae suae inferre tunc subito profiluisset ob uisum antonium uili ueste & conducto uehiculo cum. Qu. Cassio ad se fugiente. Sed hac Caesari iadiu id optanti occasio nem commodam praebere. Caeterum illa magis impellebant eum: quae nuper Alexandrum prius cyru impulerant: amor immoderatus dominandi & principatus furiosa cupido quem stante Pompeio assequi non poterent. Capta igitur Italia pulsissq; optimatibus: cum Caesar priusquam Pompeium sequeretur. in Hispaniam proficisci uellet: Lepido praetori Urbem: antonio tribuno Italiam praesidiaq; comisit. Hic autem ut inter milites Caesaris uersari coepit: una exercendo se donandoq; egregie animos eorum deuinxerat. Caeteri autem omnes eum oderant. Nam & iniurias prohibere segnis & obuiantibus contumeliosus erat: & in uxores alienas parum pudicus. Caesaris deniq; dominationi non imiti neq; acerbae quantum in ipso caesare erat: per eius amicos effectum est: ut tyrannidis inureretur nota: quorum antonium in maxima licentia peccandi constitutus: imprimis eius rei causa uidetur fuisse. Caesar tamen ex hispania reuersus antonii errata neglexit: sciensq; illum uirum fortem & manu promptum eius opera deiceps in bello no frustra est

usus.
Anto.
stare
bus lo
ditur
longa
nibus
eeps &
ra ref
longi
mes. In
nere. P
coegit
mo. Q
faceret
gnacis
cum tr
ferme
Anton
ere alie
legē fer
nu ux
filia. C.
uerat il
& plar
bonis a
die uin
ridicule
ferat si
cis roga
ercula a
Duceb
diuerso
tio: q; C
italia p
toniu se
prium
prius go
te eius r
nuptan
stratus
antoniu
nunqua
Hispani
in italia
aba An
piat: ual
scripta a
ri tande
gie praet
semper
lius: q; p
tus Caes
Dolobe
bi in ma
que infe
nunciar
la non n
farem fu
di nitido
Caesaris
triumph

usus. Traiecit itaq; Ionium Cæsar cum paucis militibus a Brūdusio profectus: remissisq; retro nauibus ad
 Antonium & Gabinium iussit eos celeriter oēs copias in Macedoniam traicere. Hic cum Gabinius tēpe/
 statem horreret: longoq; circuitu exercitū per terram ductaret: ueritus Antonius ne Cæsar quoniā hosti/
 bus lōge impar erat: mole belli obrueret: repulso Libone: qui fauces portus obsidebat: cum .xx. milibus per/
 ditum & octingentis eqtibus naues conscendit. Inde cum iā altum teneret: conspectus a triremibus hostiū
 longamq; persecutionem passus uix effugit. Subito noto persequentes carinas ipediente. Vex illum e ma/
 nibus hostium uenti beneficio liberatum pene grauior excepit casus. Delatus enim per inuia saxa ad præ/
 ceptis & scopulosum littus ihæserat sine ulla euadendi spe. Sed subito ex insperato exorto libyco undis a ter/
 ra refluentibus in pelagus est restitutus: deinceps nō solū tranquilla sed et foelix fuit nauigatio. Nam haud
 longius ab eo loco pfecti cernunt naues fractas in littore. Illic enim attriuerat uentus persecutas eos trire/
 mes. Ingenti ergo præda dirati milites multis etiā ex hostibus captis summa cū læticia ad Cæsarem perue/
 nere. Præliis inde frequenter cōmissis in cunctis iclytus erat Antonius. Bis Cæsaris milites in fugā uersos
 coegit sistere: pugnaq; restituta fudit hostē. Erat igif de Antonio plurimus in exercitu post Cæsarem ser/
 mo. Quāobrem summā illā pugnam: & quæ cuncta in discrimen adductura erat: iniens Cæsar quāti eum
 faceret ostendit: dextero enim cornu sibi reseruato: sinistrum Antonio cōmisit: ut oīum qui secum erāt pu/
 gnacissimo. Post pharfalicā autē pugnam cū Cæsar dictator factus persequi pōpeium decreuisset: Antoniū
 cum tribunatu in Urbē remisit. Est ea quidē potestas si præsens sit dictator secunda: sin aut absit prima ac/
 ferme sola. Quippe dictatura cæteros oēs magistratus dissoluit præter tribunitiā potestati. Reuerso in Urbē
 Antonio Dolobella adolescēs: qui & ipse tribunus plæbis erat: nouæ regē cupidus legē promulgauerat de
 zere alieno rescindendo: rogauitq; Antoniū utpote collegā & amicū & popularē: ut adiutor sibi esset ad
 legē ferendā. Intercedebant enim Asinius & Trebellius. Eo tēpore accidit ut grauis suspicio haberet Anto/
 niū uxore suā a Dolobella esse corruptā. Quod cū ferre nō posse: repudiata uxore eadēq; sorore (erat enim
 filia. C. Antonii Ciceronis collegæ) partes Asinii & Trebellii suscepit: aduersatusq; est Dolobellæ. Occupa/
 uerat ille forē per uim legē laturus. Antonius autē Senatu Decernente armis opus esse Dolobellā inuadit:
 & plærifq; circa eū necatis tadē foro exturbat. Hoc quidē Antonii factū maxime animos plæbis offendit:
 bonis atq; honestis ciuibus propter turpē uitā odio erat. Semper. n. iter aleatores scorta ebriosq; uersabat:
 die uino luxuq; cōfectus edormiebat ob crapulā: quā noctu p lasciuā ingurgitauerat in minorē nuptiis &
 ridiculorē spectaculis. Ferunt illum i Hippia mimi nuptiis coenatū tantū uini per uniuersam noctē hausis/
 se: ut sibi postridiæ in concionē uocato necesse fuerit in cōspectu populi Romani euomere: quodā ex ami/
 cis togā subiiciente. Erat et inter maxime familiares Sergius mimus & citharis qdā ex eadē palæstra muli/
 erculā amans. Hoc comitatu antonius pagrabat italiā lectica delatus aureas pateras ueluti i pōpa circūferēs
 Ducebant & leones ad redā ligati: & qd maxime hoies torquebat honestissimæ domus scortis & nimis p
 diuersoriis tradebant: p lucos atq; aiūm ripas prædia sumptuosissima parabant. Hēbat oēs nō parua idigna/
 tio: q; Cæsare iplo circa italiā belli reliqas psequente: & mille labores & picula noctu dieq; subeunte: alius
 italiā p illū tā luxuriose calcaret. Itaq; reuersus Cæsar Dolobellæ ueniā dedit: & tertiū consul factus nō An/
 toniū sed Lepidū elegit collegā. Bona deide. Cn. Pōpeii sub hasta uendita mercatus ē antonius: sed exigi a se/
 piciū moleste ferebat: aitq; ipse hanc ob causam i punico bello nō fuisse: q; parum sibi uidere in iis quæ
 prius gesserat gratiæ consecutus. Videtur autem Cæsar non negligenter errata castigando magna ex par/
 te eius nequitiam retudisse. Confestim enim illa turpi uita relicta uxorem accepit Fuluiā. C. Curioni antea
 nuptam nō muliebres artes doctam mulierem nec priuatum hominem superare contendētem: sed magi/
 stratus regere: & imperantibus imperare: ut sibi magnas gratias deberet Cleopatra: q; ita institutum ab ea
 antonium accepisset: ut uxoribus obnoxium esse didicisset. Hanc tamen mulierem antonius ludis non/
 nunquam aggrediebatur: ut sibi illa esset placatior & aliquid remitteret seueritatis: ut tunc cum Cæsari ex
 Hispania redeunti processisset obuiam: inde crebro rumore perlato Cæsarem interfectum esse hostesque
 in italiā properare: rediens in urbem Antonius famuli ueste noctu domum uenit: dixitque se tabellariū
 aba Antonio litteras ad Fuluiam habere introducit ad eā capite obuoluto: rogat illa priusq; litteras acci/
 piat: ualeat ne Antonius. Hic uero nihil respondens epistolam porrigit: quā cum illa legeret flens erat (eni/
 scripta amatorie) caput aperuit: i collum inuasit: Sed hæc pauca ex multis posuimus exempli gratia. Cæsa/
 ri tandem ex Hispania remeanti oēs primores ciuitatis q; longe obuiam processit. Hoz autem Cæsar egre/
 gie præter cæteros summo in honore recepit Antonium. Nā cum per italiā curru ueheretur: una secū
 semper illum habuit in eodem curru. Post illum uero. D. Brutus sequebatur & C. Octauius neptis suæ fi/
 lius: q; postea Cæsar dictus est: & plurimum tempus Romanis imperauit. Quartum deinde consul crea/
 tus Cæsar: Antonium sibi assumpsit collegam. Instituerat autem se magistratu abdicare: & in suum locū
 Dolobellam substituere: qua de re etiam ad senatum uerba fecerat. Sed indignatus antonius inimicum si/
 bi in magistratu adiungi uehementer inuectus est in Dolobellam. Nec pauciore tamen de se audiuit: ita/
 que infecta re Senatus dimissus est. Deinde cum Cæsar in sententia perstaret: & consulem Dolobellam re/
 nunciari iussisset: obiecit auguria antonius: effecitque ut Cæsar ab incepto desisteret: Erat sane i Dolobel/
 la non minus nequitia q; in ipso antonio: feruntq; aliquando cum quis antonium Dolobellamq; ad Cæ/
 sarem sub accusaret: atq; illos in suspicionem adduceret insidiarē: respondisse Cæsarem nō uereri eiusmo/
 di nitidos & comatos homines: sed illos graciles & pallētes castiū & Brutum designans. Sed illis quidem
 Cæsaris necandi pulcherrimam causam præbuit antonius erat solēnis Iupercaliorum dies: Cæsar autem
 triumphali ueste amictus in rostris sedebat currentes Lupercos inspecturus currunt enim & nobilium iu

MARCII ANTONII

uentum & eorum qui magistratum gerunt complures nudi atque uncti loris albis obuios ferientes. In his cum esset Antonius: contra consuetudinem moremque eius ludi ad sellam in qua Caesar sedebat currit: diadema annexam laurea corona ostentatusque ab iis qui secuti erant capiti Caesaris diadema imposuit. Declinauit caput Caesar: reiecitque diadema cum maximo totius. p. r. Plausu. Rursus diadema imponere conantem rursus reiecit Caesar cum summa spectantium laetitia. Quod quidem mirandum uideat homines reuera sub rege uiuentes nomen regium ut libertatis priuationem exhorruisse. Surrexit Caesar e sella turbato uultu & nudatum iugulum cuius offerebat ad necem suscipiendam paratum se dicitur: coronam tamen illam statuam suam impositam cum tribuni praebis abstulissent: & ob eam rem summo studio a populo laudati essent: Caesar eos magistratu priuauit. Haec Brutum Cassium caeterosque compulerunt ad Caesaris trucidandi consilium. Qui in unum congregati cum multa disposuissent: illud agitauere inter se: an ad eam rem perficiendam Antonius esset inuitandus. Quod cum nonnullis placeret: contradixit Trebonius: inquit enim mentem Antonii iam antea tentauisse: cum Caesar ex Hispania reuertetetur: Antonium uero non recepisse nec tamen unquam ad Caesarem rettulisse: sed tacuisse id fideliter. His uerbis in sententiam Trebonii adducti iterum agitauere: an una cum Caesare Antonium trucidarent. Sed & hoc quidem prohibuit Brutus: censens eam rem quam pro legibus ac iure susciperent: carere omni iniuria oportere. At ueriti Antonii robur & magistratus insignia subornant quosdam ex coniuratis: qui cum Caesar ingrediatur Senatum: extra demorem Antonium negotio aliquo ex composito iniecit. Quae omnia cum ita uti disposita erant euenissent: mortuo in senatu Caesare: primo quidem Antonius insignia magistratus abiicit: & mutata ueste se occultauit. Deinde ut audiuit illos nemini nocere: sed globo facto in Capitolium se recepisse: egressus e latebris filium suum ad eos misit in Capitolium: ut pro obside illum tenerent e Capitolioque descenderent. Quo facto ipse quidem eodem die. C. Cassium ad coenam apud se habuit. Lepidus autem Brutum postridie uero frequenti Senatu rettulit: de obliuione discordiarum deque prouinciis diuidendis: cui quidem Senatus summo studio assensus cum esset adiunxit & acta Caesaris rata manere. Celeberrima fuit illa dies Antonio: nec dici quidem posset quam sit laudem iudicio omnium mortalium consecutus. Videbant enim intestinum bellum per illius prudentiam sublatum esse: & in rebus difficilissimis ac turbulentissimis bono consilio ciuilique animo fuisse. Sed tamen cito illum ab hac sententia deiecit principatus cupiditas: quem se post cognitam mentem praebis haud dubie adeptum putabat: si Brutus e medio tolleret. Nam cum Caesarem (ut mos erat in funere) pro rostris laudaret: aduertens multitudinem oratione sua mirabiliter ductam: admiscuit laudibus commiserationem: stimulosque animorum: & in perorando uestem Caesaris explicuit sanguine foedatam & in plurimis locis Caesarem a gladiis: & ea quae patrati fuerint impios scelestosque uocans: tantum furorem multitudini iniecit: ut corpus Caesaris in foro cremarent: subselliis mensisque undique ad pyram raptis accensis facibus ad occisorum domos percurrerent. Ex hoc Brutus caeterique ex Urbe migrarunt: Caesaris uero amici ad Antonium se contulerunt: ad quem etiam Calphurnia uxor pecuniam a Caesare relictam transtulit: & penes eum deposuit. Erat autem numerus quattuor milia talenta: accepit etiam Caesaris commentaria: in quibus decreta iudicataque erant scripta. Ad haec Antonius quod libitum fuit addens: aliis magistratus dabat: aliis immunitates: multi Senatores facti: Praerique ab exilio reducti: & haec omnia faciebat quasi a Caesare ante decreta. Quamobrem iocantes Romani eos omnes Charonitas appellabant. Nam siquid illis obiectum erat: continuo in mortui fugiebant chirographa. Haec & alia praeterea multa contra leges fecit Antonius ipse quidem consul. L. uero fratrem tribunum praebis & Calpurnium fratrem praetorem socios habens. Dum haec Romae geruntur. C. Caesar adolescens haeres a Caesare scriptus ex Apollonia rediit. His primum ad Antonium utpote amicum paternum salutatum ueniens depositae pecuniae mentionem habuit: debebat Romanorum cuiusque dragmas. Lxxv. ex testamento patris. Hic Antonius primo iuuenem aspernari: atque insanum dicere: & boni consilii bonorumque amicorum expertem: si tam onerosam hereditatem ad eundem putet: ac non potius abstinendum. Sed cum id persuadere nequiret adolescenti: pecuniamque repeteret: multa contra illum contumeliose dixit fecitque. Nam cum tribunatum petens Caesar: sellam auream patris sui posuisset: minatus est Antonius in carcerem illum ductum: nisi desineret praebem sollicitare. His rebus adductus Caesar ad Ciceronem se contulit. eique se totum permisit: per quem cum Senatui sibi conciliaisset: ipse autem praebem amplexaretur: & ueterani milites undique ad eum concurrerent: metuens Antonius per communes Amicos in gratiam rediit: congressu aduicem in Capitolio habito. Ea nocte dormientem Antonium terribilis uisio excitauit. Visus est enim eius dexteram fulmine de caelo feriri. nec multo post nuntiatum est illi Caesarem in fidiis tendere: qua de re cum Caesar se purgaret: nec tamen persuaderet: rursus inter eos ardentissime inimicitiae exortae sunt. Hinc discuriones per Italiam ab utroque factae ueterani premiis utriusque allecti legionesque sollicitatae. Inter haec. M. Cicero ea tempestate ciuitatis princeps omnes mortales in Antonium concitabat. Eo auctore Antonius tandem hostis est iudicatus Caesari fasces decreti. Pansa & Hircius qui tum erant consules contra Antonium missi. Hi circa urbem Mutinam praelio commisso praesente Caesare atque adiuuante. M. Antonium fuderunt fugaruntque: sed ipsi ambo interierunt. Ex hoc bello fugientem Antonium cum multa alia grauissima exceperunt: tum maxime regem edendae penuria. Verum ei natura datum erat: ut in rebus aduersis difficilissimisque sese ipse uirtute superaret: & quanto magis fortuna premeret: tanto bono uiro: efficeretur similior. Itaque dum Alpes transcenderet: mirabile erat exemplum militibus suis hominem tanta luxuria tantisque deliciis modo affluentem aquam corruptam facilliter bibere radices & fructus siluestres cibum habere. edebat etiam arborum cortices & animalia quaedam ante id tempus ingustata causa itineris erat ut transalpino exercitui se coniungeret: cui Lepidus imperabat. M. Antonii familiaris & in Caesaris amicitiam magna ex parte per Antonium receptus. Ut igitur in ea loca peruenit: ubi Lepidus cum exercitu erat. Haud procul ab eo castra metatus: expectabat siquid opus aut auxilium afferetur. Quod cum frustra praestolari se animaduerte-

ret: lu
gpro
tio fl
ret ex
tio ha
eum
Anto
lam &
stra
potel
qui &
ex fan
cem n
ad lib
insula
bus ag
beran
odio &
sarem
te des
cepera
duces
priuig
trucid
quae c
per co
sum a
Caesar
nissent
illis fac
tunc re
pa. om
uitam
pei hal
ro dor
mitteb
fatis er
stales:
lumni
diuisio
niam p
hil uno
tum: u
castra
familia
ro liber
tra Ca
sibi cor
nius cu
tus Cic
puram
tamen
ad sepu
sima ua
pendia
marun
infestu
terat: in
gaudeb
ro cum
tonium
la curia

ret: lugubri ueste assumpta & barba post pugnam pmissa & crine miserabiliter neglecto ad castra Lepidi
 q̄proxime accessit: ibiq̄ cōcionari cōepit. Mouebat nō paucos miserabilis habitus: & maxime supplex ora
 tio fletebat aīos. Quod cum sentiret Lepidus tubas canere iussit: ut prae illaz clāgore uox Antonii nequi
 ret exaudiri. Ob id factum magis ēt ad misericordiam flexi milites Lelium quendā & Clodium meretri
 cio habitu emittūt: qui iubeāt Antoniū castra expugnare aggredi: p̄ multos esse itus: qui se offerāt paratos.
 eum recipe: & Lepidum si ita iuberet trucidare. Flumen quoddā p̄ castra Lepidi fluebat: cōtra eū locum
 Antonius copias suas postridie adducit: & primus oīum ipse flumen igressus ad aduersam ripā cōtendit.
 lam & enim milites Lepidi frequentes ex eo loco Antonium uocabāt: uallūq̄ p̄strauerāt ingressus igiſ ca
 stra regē oīum potitus humanissime Lepidum cōuenit: patremq̄ salutauit: & cum rei penes eum summa
 potestas esset: Lepido tamē imperatoris nomē honoremq̄ seruauit. Ea res effecit ut & Plancus Munacius
 qui & ip̄e circa ea loca exercitum ductabat: Antonio se coniūgeret. His rebus elatus Antonius uitio quodā
 ex familiaribus compotatoribusq̄ suis cum sex legionibus in p̄sidio Galliae relicto: ipse in Italiā rediit de
 cem milia eq̄tum & .xvii. legiones peditum secum agens. Cæsar aut̄ a Cicerone quem uidebat tota mente
 ad libertatem. r. p. intentum desciiuit: Antoniumq̄ ad recōciliationem uocauit. Conuenere hi tres duces in
 insula quadam flumine circum abluta: ibiq̄ per triduum commorati de diuisione imperii deq̄ cæteris re
 bus agitauerunt: uerum ut cætera facile trāsegerunt: sic magna dissensio cōcertatioq̄ exorta diu tenuit deli
 berantes de ciuibus necādis: singulis amicos seruare cupiētibus: & inimicos necare. Tandem inimicorum
 odio & iura cognationis & amicitiae caritas abiecta. Cæsar Antonio Ciceronem: Antonius Cæsari. L. Cæ
 sare m auunculum cōcessit necādum: a. M. Lepido Paulus frater ad necem cōcessus: uel ut qdam aiunt spō
 te destinatus. Nil reor unq̄ crudelius fuisse aut tetrius factum homicidia homicidiis p̄mutantes: quos ac
 ceperant: quos tradebāt mactātes: sed in amicis magis iniurii: quos sine ullo odio trucidabant. Hanc inter
 duces amicitiam censuerunt milites affinitate firmandam: data Cæsari uxore Clodia Fuluiae filia Antonii
 priuigna. His ita dispositis ad exequēda ea quae decreuerāt cōtendunt. Recenti ab his ciues ex p̄scriptione
 trucidati. Ciceronis caput ac dextra manus qua illas Antonianas oratiōes scripserat iussu Antonii abscissa:
 quae cōm ad se delata essent: aspexit diu summa læticia exultans. Vbi oculi satiati sunt illo spectaculo: iussit
 per cōtumeliam in rostris deponi: quasi uero illum iam mortuum contumelia afficeret: ac nō potius seip
 sum ac fortunam suam indignam ostēderet: quae ad tātam potētiam nefarium hominem p̄uexisset. L. at
 Cæsar cum milites ad eum necādum missi essent: fugit ad Iuliam sororem. At cum carnifices eo quoq̄ ue
 nissent: & in cubiculum p̄rumpere uellent stans illa p̄ foribus ac ui resistens clamitabat magna uoce nūq̄
 illis facultatem. L. Cæsaris necandi futuram: ni prius ipsam necarent: Quae Antonium peperisset. His illa
 tunc rebus fratrem tutata est. Erat hæc trium uirorum dominatio omnibus isensa & gratis: cuius rei cul
 pa. omnis in Antonium referebat. Nam & Cæsare maior natu erat: & Lepido potentior: & ad suos mores
 uitamq̄ illam uoluptariā ut primum per bellū licuit redierat. Accedebat ad hæc q̄ domum magni Pom
 pei habitabat hominis non minus institutis domesticis moribusq̄ admirandi q̄ tribus triumphis. Tūc ue
 ro dominante Antonio legati duces magistratusq̄ reiecti pro foribus expectabāt. His portæ clausæ nō p̄
 mittebant aditum. Intus uero aleatorum mimoz adulatorum greges rapinas Antonii deuorantes. Non
 satis erāt ad sumptus proscriptorum bona: nec omne uectigalium genus exactum. Itum ē ad uirgines ue
 stales: raptæ pecuniæ apud ædem depositæ: uxoribus etiam propinquisq̄ necatorum ciuium bona per ca
 lumniam adempta: nec tamen hæc satis erant: Quamobrem indigne passus Cæsar tantā prodigalitem
 diuisionem pecuniarum cum Antonio fecit. Diuiso etiam exercitu contra Brutum & Cassium i Macedo
 niam profecti sunt. M. Lepido cum præsidio Romæ relicto. Ut igitur in Macedonia bellari ceptum est: ni
 hil unq̄ præclarum a Cæsare factum: omnia per Antonium gesta: Prima quidem pugna uariū habuit eue
 tum: ut ab utraq̄ parte dextrum cornu superaret Cæsar a Bruto contra quem instructus erat profligatus:
 castra quoq̄ amisit: uixq̄ manus hostium effugit: ut ipse i commentariis suis scribit somnio cuiusdam ex
 familiaribus admonitus. Cassius in alio cornu ab Antonio uictus: cum ignoraret Brutum uicisse a Penda
 ro liberto uolens mandansq̄ occiditur. Scribunt tamen nonnulli: Antonium abfuisse: cum milites sui cō
 tra Cassium pugnauerunt. Post paucis uero diebus iterum pugnatum est: in ea pugna uictus Brutus mortē
 sibi consciuit: Antonio uero integra uictoria parta utpote qui Cæsare ægrotante uicerat. In ea pugna An
 tonius cum Bruti corpus inuenisset: pauca de. C. fratris nece conquestus quem in Macedonia captum Bru
 tus Ciceronis manibus mactari fecerat: & postremo se magis id Hortētio q̄ Bruto imputare testatus: pur
 puram ex suis præciosissimam cadaueri superiecit: & liberto cuidam ex suis mandauit sepeliēdi curā. Hūc
 tamen libertum cum postea comperisset purpuram cum corpore non sepelisse. magnamq̄ partē pecuniæ
 ad sepulturam datæ subtraxisse: summo supplicio affecit Antonius. Confecto bello Cæsar quidem grauis
 sima ualitudine: ita ut parum superfuturus speraretur: Romam reductus est antonius uero ad cogenda sti
 pendia quae militibus solueret cum exercitu contendit. Pollicitus enim erat cuiq̄ militū quiq̄ milia drag
 marum: eratq̄ opus grandi pecuniæ ad ea persoluenda. Primo igitur in græciam profectus nō grauis neq̄
 infestus hominibus erat: sed ad doctorum hominum disputationes ad theatra ad ludos se totum conuer
 terat: in iudicando mitis: in largiendo magnificus: & amator græcorū maximeq̄ Atheniensium uocatus
 gaudebat: permulta ab illo dono Atheniensibus data: nonnulla etiam cæteris ciuitatibus. Megarenses ue
 ro cum cuperent aliquid ciuitatis suae magnificum ostendere: p̄ æmulationē Athenarum rogauerunt An
 tonium: ut ad eorum curiam uisendam accederet: quo cum ille uenisset: interrogatus ab eisdem: qualis il
 la curia sibi uideretur: Pusilla mihi inquit & insuper disiecta. Templum etiam pictu designauit quasi con

MARCII ANTONII

summaturus: hoc enim Senatui fuerat pollicitus. L. deinde Censorino gratiæ p̄fecto ipse in Asiam trāsīit. Ibi cum Reges undiq; ad eum cōcurrerent: & Reginae donis ornatuq; certates sese ac formā suā Antonio offerrent: corruptus extemplo animus in cōsuetum morbum recidit uoluptatum: Anaxanores citharedi & utiq; tibicines & Metrodorus qdam saltator & eiusmodi asiaticarū illecebrarū turba mira festiuitate & gaudio in calamitates romanas insiliebāt: nec quisq; iā se cōtinere poterat oībus ad uoluptatē cōuersis. Vni uersa. n. asia non secus ac Iophoclea illa ciuitas plena uaporibus suauissimis erat: ubiq; cātus audiebāt ubiq; festa exalabāt festiua. Quippe cū Ephesum igredere: mulieres uniuersae i bacchas uiri oēs & pueri i satyros & patres se formarūt. Edera thyrsis psalteriis plena ciuitas Dionysum charidotē Melichium uocabāt antoniū & erat p̄fecto talis erga quosdā: ceteris uero ferus atq; imanis. Nam & nobiles spoliabat fortunis oībus: & eas perditis hoībus assentatoribusq; donabat: multis p̄terea uiuentium bona quasi mortuorum hæreditatem cōcessit. Domum magnatis cuiusdam largitus est coquo suo: q; cœnam bene parauisse uisus erat. Secunda tandem uectigalia cum asiaticis imperaret: Hybreas qdam: qui ciuitatum cām susceperat: ita cum Antonio agere ausus est: Si potes inquit o antoni eodem anno bis uectigal exigere: illud ēt efficere posse te decet: ut bis æstatem habeamus: bisq; autumnum festiuum. Hoc qdem & a mente antonii nō abhorrens. Deinde cum inferuisset ducentamiliā talenta sibi Asiam exoluisse efficaciter nimium: adiecit hæc uerba: Siquidem hæc tanta pecunia ad te delata nō est: ab iis eam repetas qui a nobis exegere. Sin aut ad te delatam iam cōsumpsisti: nulla nobis spes: reliquam paramus. Hæc ratiōe maxime flexit Antonium. Ignaro enim illo plurima gerebant a suis: neq; id tātum negligentia q̄tum simplicitate quadam ac nimia fide cōtingebat. Erat illi simplex ingenium: tardeq; errata sentiens: ubi tamē senserat: permagna mētis mutatio ac apertissima cōtra eos q errauerāt indignatio. Magnitudo animi cum ad p̄mia & ad pœnas excellens: ad p̄mia tamen p̄pensior. Dicacitas aut immodica & pene scurrilis p̄cacitas. Sed hæc secum habebāt: medicinam: licebat enim ipane iisdem rebus contra illum uti: nec facile erat discernere: ludens ne an delusus magis gauderet: & ea quidem res non parum afferebat calamitatis. Hoīes enim in iocādo lacescendoq; aduersus eum libertate fræti: p̄facile in magnis rebus assentando blandiendoq; illū capiebant minime in ipsis quicq; tale suspicantem. Ita uel moribus uel natura instituto antonio suprema clades Cleopatrarū amor iniūcta: siqua adhuc uitia in eo latebant: detexit: atq; intendit: siquid aut salutis aut uirtutis superat: id idem amor penitus deleuit. Captus est autem hoc modo: Cum se uertisset ad Parthicum bellum Delium quendam ad Cleopatram misit: iubens illā ad se in Ciliciam uenire iudicium supituram: quod. C. Cassium optibus iuuisse ac permulta ad bellum cōtulisse accusaretur. ad quā ubi Delius puenit: uisa mulieris forma & linguæ elegātia & sermonis calliditate opinatus id quod erat: nihil mali ab Antonio eiusmodi mulieri impendere: sed contra magnam illi potentiā apud Antonium fore uertitur ad obseruantiam cultumq; mulieris: monetq; homerico uersu: ut p̄ficiscat ad iudicium q̄maxime ornata: nec formidet Antonium mitissimum & humanissimum ducē. Illa aut Delio assensa: atq; iisdem rebus antonium capi posse confisa: qbus ante Cæsar & Cn. Pompeii filius captis fuissent. Illi enim adolescētulam adhuc & rudem Cleopatram cognouerant: nunc autem ea ætate ad antonium proficiscatur: qua maxime solent mulieres & florere forma & cōsilio uigere: parat dona pecuniam ornatum: & qualia magnarū regē dominā & foelicissimo regno ferre decebat. Plurimum tamen spei erat sibi in seipsa & in suis ueneficiis philtrisq;. Per litteras igitur Antonii cæterorumq; accersita in tātum hominem iudiciumq; cōtemplit: ut incredibili pompa per Cydnū amnem nauigaret. Erat enim aurea puppis: uela autem purpurea pandebantur: remi argētei ad fistulæ tibiarūq; modos agitabantur. Ipsa uero regina sub tētorio aurato requiescens ad similitudinem ueneris ornata erat. Pueri utrinq; collocati p̄ctis cupidinibus p̄similes. Puellæ insignes Nereidū & gratiarū stolis partim gubernaculis incumbebant: partim rudentibus annitebantur. Ancillæ mirabili habitu omnes ripas fluiui complebant uaporibus. Currebatur undiq; ad eiusmodi spectaculum ieratq; per omnes fama: Venere rem pro utilitate Asiæ Bacchum illudere. Vacuefactum est forum omni multitudine ad uidēdum diffusa. Antonius deniq; pro tribunali sedens Pene solus relictus est. Misit igitur qui illam ad cœnam inuitent: ipsa autem censebat apud se potius Antonium cœnare debere. Statim igitur ut facilitatem quandam & humanitatem p̄ se ferret: Reginae paruit: cœnauitq; apud illam: quo in loco mixe in modum stupefactum aiunt esse Antonium. Tantos enim apparatus offendit: quātos nunq; fuerat arbitratus: maximæq; admirationi fuit multitudo luminum: Tanta. n. undiq; eluxisse ferunt: tā mira inter se arte disposita atque ornata: ut id quidē uel iter rarissima pulcherrimarum regē spectacula putares. Postridie uero cum apud se regina cœnaret: certauit Antonius magnificentia simul ac diligentia Aegyptiam anteire: sed in utraque superatus: ipse primus ariditatē cœnæ suæ rusticitatēq; cœpit illudere. Regina autē dicacitate hominis animaduersa cū uideret illū castrensi quodā stilo & facetiis uulgaribus maxime duci posito iā timore: cœpit & ipsa eodē genere iocandi contra Antonium uti. Atqui cleopatrarū forma (ut ferunt) ipsa quidem per se omnium erat efficacax ad mentes aspicientiū capiendas: nec qua homines p̄ nimia admiratione stupefcerent. Verum adeo suauissimi mores: tanta in loquendo faciūdia: tā iocūdissima cōuersatio: ut his rebus adiuta forma uniuersos arriperet: Pronunciabat dulcissimo oris sono linguāq; suā uelut instrumentū aliquod pluriū choridarū ad quancūq; libitū fuerat: gentē conuertebat promptissime. Paucis nationibus per interpretē loquebat plurimis p̄ se ipsa respondebat: uelut ethiopibus Troglodytis Hebreis Arabibus Syris Medis Parthis & p̄terea multis: cum ante illam Aegypti Reges uel ne Aegyptiam quidē didicissent: uel Macedonicā reliquissent. Ab hac itaq; muliere Antonius usq; adeo raptus est: ut Fulvia uxore cōtra Cæsarem in urbe pugnat: Parthis uero duce Labieno Syriae imminentibus: ipse expers curæ ueluti hæres nihil ad se pertineret: in Ale

andriam Reginam sequeretur: & ibi preciosissimam rem (ut inquit Antipho) tempus desidia otioque cōtere-
 ret. Erat eis uita: quam iuitabilem appellabatur: mutuis se cōiuiis accipientibus & omne prodigalitetis genus
 excedentibus. Equidem ex Lampria auo meo audiui narrasse sibi Philotā Amphissium medicū: quod id tēps
 studiōque causa alexandriæ fuerat: aiebat enim Philotas: se a quodam ex antonii coquis: quo cum forte fami-
 liaritatem habebat: ductum esse in eum locum ubi epulæ antonio parabantur: uidissetque illic & alia complu-
 ra & apros octo: se autē admiratum magnitudinem epulæ: quæ sisse: quātus esset cōiuiarum numerus: risisse.
 hic coquum dixissetque nō multos esse cōiuias: sed circiter duodecim Cæterque oportere ita quæque suum tēps
 habere: ut ne momētum quidem desit uel superlit: trahi autē sæpe cœnam ab antonio sermone interpellante
 uel potu: nullaque cōiecturam esse tēps & ea de cā nō unā sed multas cœnas apparari. Post haud sane multū
 spatii uenisse aiebat cum ministris Antonii filium: quem maiorem natu ex Fuluiā habebat (neque enī apud
 patrem cœnabat) & cœnasse aiebat una secum humanissime inter cæteros familiares. Sibi igitur illic dispu-
 tanti & cōmensatores multis argutis fatigati: hoc sophisma ab antonii filio obiectum fuisse: Febricitanti
 quodammodo dāda sunt frigida: oīs autē febricitās quodammodo febricitat: cuique ergo febricitātī dāda sunt
 frigida. Hic cum ipse dubius sileret lætatum puerum risisse atque ita dixisse: Ego tibi Philota hæc oīa do-
 no: ostendēs multa & magna pocula: quibus oīs mensa erat referta. Illo uero dona acceptate: sed tamē mini-
 me arbitrate puero tāta donare permissum esse: cū postea quidem ex ministris pocula hæc in uase cōiecisset
 sibi: offerret: ipse autem repelleret: uerereturque accipere: dixisse puerum aiebat: O inepte Philota quod ambi-
 gis an nescis cum qui dat filium esse Antonii. Sed age pro his oībus si ita placet pecuniam accipe: ne quod
 forte ex his desideret pater: sunt enim præterea antiqua & egregii operis. Hæc nobis ut dixi auus noster nar-
 rabat ex Philota audiuisse. Cleopatra autē nō quadriferiam (ut inquit Plato) sed multifariā blanditiis adorta:
 seu studio seu ioco res ageretur: nouis semper irritamentis nitebatur: quibus magis posset mens Antonii
 capi. Semper noctu dieque erat parata seu ludere seu potare seu uenatum ire placeret. Exercentem se Anto-
 nium uisebat: in armis noctu per Urbem uagantem in ancillæ habitu sequebatur: quādo & ipse famuli ueste so-
 litus erat uagari: & domos popularium obsidere: & inquilinos per fores illudere: unde non solū conuitia:
 sed etiam uerbera per sæpe reportabat. Hoc quod uulgo odiosum esset: gaudebant tamen Alexandrini: dice-
 bantque tragica quidem persona aduersus Romanos: comica autē aduersus ægyptios antonium uti. Vnum
 ex suis iocis narrare libet: nam plures referre uanum est: Cum piscare aliquando antonius: nihilque capere
 posset: præse Cleopatraangebatur. Iubet igitur piscatores clam submersos: hamo quem dimiserat pisces
 antea captos apprehendere: per hūc modum bis uel ter præda capta nō latuit ægyptiam. Admirari illa: primo sicte
 narrare: deinde amicis rogare: ut spectatores fierent eius miraculi. Cōueniunt frequentes postridie: scaphas
 conscendunt: dimittit hamum antonius: piscaturque non insolita arte. Regina uero cum bis aut ter celeri-
 ter antonius iam pisces traxisset. Quædam ex suis puenire iubet: hamoque antonii piscem sale & fumo iam
 olim seruatū affigere. Antonius prædam a suis appropinquat ratus: hauridinem sustulit: admirati primo oēs inde
 re cognita uehementer ridere. Tunc Cleopatra comiter: relinque imperator inquit calamū nobis canopeis &
 phariis Regibus. Non enim hæc tua præda sed Urbes littora reges nationes. Eiusmodi rebus intēto antonio
 duo nuncii eodem tēpe afferunt: alter quo certior factus est. L. fratrem & Fuluiam uxorem primo inter se
 dissidentes: deinde cum Cæsare pugnantibus amissis rebus italia esse pulsos: alter Labienū Parthorum ducē om-
 nem asiam ab Euphrate & Syria & Lydiā & Ioniā occupasse nūciabat. Tandē igitur uelut e somno & cra-
 pula experrectus usque ad Phœniciā contra Parthos processit inde per litteras Fuluiæ reuocatus ad Italiam
 cū Ducentis nauibus se conuertit. Inde cū plerique ex amicis: qui Urbe fugati erant: fierent sibi obuiam: co-
 gnoscit ab his omnē discordiarum causam a Fuluiā esse ortā: erat enim natura ferox atque impigra: putabatque
 fore ut Antonius a Cleopatra distraheretur: siquis rerum motus in Italia esset. Verge illa cum in Asia nauiga-
 ret in Sicyone mortua est. Quæ res effecit ut in spem uenirent amici inter Antonium & Cæsarem posse pacē
 fieri. Nam cum in Italiam appulisset. Cæsareque manifestissime fateretur nihil se habere: quod antonio qui-
 dem succensere posset: quæ uero sibi obicerentur: omnium crimē in Fuluiam referret: intercesserunt ami-
 ci: bellumque prohibuerunt. Diuisum deinde inter illos imperium est: ita ut terminū facerēt ionium mare. Om-
 nis ad orientem tractus antonio ad Hesperiam Cæsari concessus. Lepido autem aphrica permissa. Consu-
 latus uero quotiens ipsi nollet: amicis cuiusque pro portione concedi placuit. Videbant hæc fœdera maio-
 ris cuiusdam uinculi indigere quæ cōmoditatem fortuna præbuit. Cæsaris erat soror Octauia maior illa qui-
 dem natu: nec ex eadem matre: ex ancharia enim erat genita: Cæsare ex accia: Hæc miræ uirtutis fœmina
 mirum in modū colebatur a fratre. Tunc autem. C. Marcello cui nupta fuerat mortuo lugebat. Idem puta-
 batur facere antonius mortua Fuluiā. Quæque enim Cleopatram habere non inficiaretur: negabat tamē cō-
 iugium esse: nec in hoc uno quidē ratio adhuc succubuerat amori. Censebant igitur oēs antonio dandam
 esse Octauiam: sperabantque fore ut hæc mulier forma moribus ingenioque præstanti una cum antonio ui-
 uens & ab eo (ut decens erat) amata omnium rerum quies esset & salus. Hoc cum ambobus placeret: reuer-
 si in Urbem nuptias firmant ex Senatus decreto: neque enī per leges licebat ante decimum mēsem a uiri mor-
 te placuit deinde ut cū sexto Pompeio pacē firmarent. Tenebat Sextus ea tēpestare Siciliam: & prædatoria
 classe cui Mnas pirata præerat italiae oras & omne circū pelagus infestebat. Vsus tamen fuerat magna hu-
 manitate in antonium suscepta illius matre: quæ una cū Fuluiā ex urbe profugerat: Congressum igitur cum
 Sexto habuerunt in aggere quodā Messanæ: quæ naues Pompeii ex altera parte circumstant: ex altera an-
 tonii & Cæsaris milites. Fœdera cū Pompeio facta: ut ille Siciliam & Sardiniam haberet: tutū autē mare a pirat-
 is præstaret: certū modum frumētī Romam mitteret. Post hæc se mutuo ad cœnam inuitat. Pompeio forte

MARCII ANTONII

euenit: ut primum apud ipsum cenare. Interrogatus aut ab antonio ubinam cenaturi essent: illic iquit Sextus: ostendens prioriam nauem: quae erat sexremis. Illa enim e inqt paterna domus Pompeio relicta. Haec ait in antonium cauillatus: qui domum suam Romae occupauerat. Iactis itaq; ancoris & pote quodam ex agere in nauem facto: suscepit eos magnifice. feruente illic conuiuio & in Cleopatram & Antonium feruentibus iocis Mnas pirata adherens Pompeio ita cla ad eum locutus est. Vis ne inqt Sexte ancoras succida & te no Sardiniae neq; Siciliae sed Romani imperii facia dominu. Hic Pompeius cu paulisper secu agitasset: oportuit inquit o Mna haec p te ipsum me inscio fecisse: nuc uero quod est eo contenti simus: piurare enim nequaquam meum. Inde cum apud Caesarem Antoniumq; cenasset in Sicilia rediit. Antonius simulac res composita fuerat: Ventidium cu exercitu ad reprimendos Parthorum impetus pmisit. Ipse aut cu in italia remansisset: essetq; prioris caesaris sacerdos iuuenis gratia constitutus: caeteri qdem oia comuniter & amater & summa concordia inter se agebat: ueq; in ludis quos certatim inibat no mediocriter angebat antonius: q; semp caesar ee tsuperior. Erat cu Antonio quida ab aegypto magus: is uim naturae antonii cotemplatus: seu re uera id cognosceret: siue q; Cleopatrae gratia fingeret: ita ad Antonium dicere solebat: Fortuna qdem tua o Antonii ipsa p se splendidissima est & amplissima: Veq; cum Caesari adhereret: continuo obscurat & decedit. Tuus. n. daemon illius genium reformidat: & cu celsus atq; alacer p seipsum sit: ob liuius tamen uicinitate humilis fit: & abiectio: equide te moneo ut abesse uelis qua pcul ad hoc adolescente. His aut ab aegyptio dictis oia uidebat fidem facere. Na siue sortibus siue talis in re qcumq; decertaret semp uictor caesar: uictus aut erat antonius saepe pugnaces gallos: saepe coturnices certatim imittentibus semp Caesaris uincebat partes. Quibus rebus occulte licet turbatus Antonius: nec aegypiu ia aspernatus: madata caesari rege suae cura ipse ex italia migravit. Octauia uxore ex qua ia filiola suscepit usq; in graecia comitate. Ibi cu athenis hyemaret: afferunt laetissimi nuntii: Ventidium pfligatis Parthorum copiis Labienum & Frampate bellacissimum Hyrodæ ducem occidisse. Ob has res epulum graecis ab Antonio datum: & ludi p Urbem instituti: quibus ipse antonius positus magistratus in signibus pfuit: & assumptis adolescentibus una cum illis saltauit. Inde ad bellum pficiscens fertu excerpit ex sacra oliua: & ex clepsydra uas aquae plenu secundum quoddam pceptu secum tulit. iterea Pacore Regis filium cu magnis Parthorum copiis i Syria irrupetem Ventidius in cyraistica deleuit. Qua i pugna cu ipse Pacorus cu ingenti suorum strage cecidisset: tata formido parthis iniecta est: ut intra Mediae & Mesopotamiae fines sese oes reciperet: neq; ultra auderent pede efferre: tribus continuis pugnis summa ui superati & pro. M. Crasso mortuo poena abunde passi. Hoc qdem Ventidii bellu inter incluta Romanorum facta connumerat: qm ipse ueritus antonii inuidia ulterius uictoria uti destitit: & Parthos coturbatos ac disiectos psequi. Ad eos aut q defecerat conuersus inditione redegit: & Antiochu comagenem in Samosatis urbe obsedit: qui cu mille talenta se datum polliceret & iussa ultro factu: iussit Ventidius legatione ad antonium mittere. Na is ia ppe aderat. Nec pmittebat Ventidium rem cu obsessis trasigere: ut saltu hoc unu suu & no Ventidii factum diceret. Quod ubi obsessis negatu est: ob desperatione in audacia uersi diu antonium nequaquam oppugnationi intentu tenuere: eoq; re adduxere ut poenitentia ductus: trecentis dutaxat talentis tui piter acceptis ab oppugnatione desisteret. Paucis deinde rebus per Syria coposis athanas rediit. inde Ventidium ut decuit laudatu atq; donatum Romam ad triumphum remisit. Hic solus usq; ad nostra aetatem triumphauit de parthis homo obscuro loco natus: sed caelsi animi & magnae rege cupidus: qui ea de causa in amicitiam antonii receptus talem se praebuit in rebus gerendis: ut confirmaret id de antonio & caesare dictum: Multo melius succedere si per alios: qm per se ipsos bella gererent. Nam & cassius ab antonio i Syriam missus praclare rem gessit: & canidius ab eodem circa armeniam relictus ea subacta & isuper iberorum & albanorum Regibus pstratis & caucasum ad usq; pfectus: gloriam & nomen antonii barbaris nationibus formidolosum fecit. Rursus quibusdam caluuiis contra caesarem irritatis: trecentis nauibus in italia prope rauit: qui a Brundisinis non receptus: cu Tarentum appulisset Octauia: nam & ipsa cum antonio ex graecia nauigarat: multis praecibus impetrat: ut fratris adeundi faciat sibi potestatem. Erat illa eo tempore praegnans: & altera iam filiam ex antonio pepererat: quae uenienti Caesari obuiam progressa & ex eius amicis agrippa & Mecenate in unu uocatis multis lachrymis deprecata est: ne ipsam uelit & fortunatissima mulierum miserrimam facere. Nunc. n. oes homines admirari duorum iperatorum alterius conjugem alterius sorore. Sin uero peiora uincant: praeliumq; committatur ipsis quide duobus incertu esse: uter uictor futurus sit uter uictus: sibi aut utruilibet summam miseriam afferent: itaq; non ambiguum sed certum malum impendere. His uerbis commotus Caesar pacifice Tarentum accessit: fuit opere precium ingentes copias terra marique cernere summa pace utrinque quiescentes in medio autem amicorum complexus & mutuam uerborum caritatem. Cenauit prius caesar apud antonium in hoc quoque Octauiae morem gerens: cum deinde conuenisset ut caesar duas legiones antonio daret ad Parthicum bellum: antonius autem caesari rostratas centu Octauia seorsum petiit fratri a uiro. xx. Mioparones: mille milites uiro a fratre praestari. Haec ubi composita sunt: confestim caesar contra Sextum Pompeium ducit exercitum: antonius uero deposita i urbe Octauia una cum suis & fuluae liberis ipse in asiam traiecit. Inde cum in Syriam uenisset: grauissimum illud malum quod diu iacuerat a melioribus consiliis superatum rursus se extulit: uiresq; resumpsit: effraeni ut inqt Plato: cupiditate animi aduersus honestos & salutare monitus rationis calcitrante: capioni fonteio negocium datur: ut cleopatram i Syriam adducat: quae cum illuc uenisset summa apud antonium gratias accepta: capit dona non parua nec contemnendum regni sui additamantum: sed Phoeniciam & Syriacelem & cyprum & magna ex parte ciliciam item iudaeam: quae balsamum pducit: & omnem Nabateorum arabiam: quae ad oceanum uergit. Haec dona cleopatrae periniq; tulerunt Romani: atq; multa regna

& Thetrarchias primatis hominibus Antonius dedit: multi et reges ab eodem spoliati sunt: & fortunis omnibus exuti: ut Antigonus iudeorum rex: quem securi percussit: quod nulli ante id tempus contigit regum. Praeter ceteris tamen flagitiis iuvisi erant Cleopatrae honores. Augebat inuidiam hanc quod cum uno partu duos filios ex illa suscepisset: & alterum Alexandrum alteram Cleopatram nominasset: cognomenque huic soli: illi lunae adiunxit. Ipse tamen Antonius rem turpem uerbis exornans: sic solitus erat predicare: amplitudinem romani imperii non pro ea qua acciperet: sed pro ea qua donaret apparere: prole autem multorum regum nobilitatem propagari: ita auctorem suum ab Hercule natum. Neque enim Hercule in uno atque eodem utero omnem suam plebem infudisse: Neque Solonis leges aut Cyassei poenas ueritum esse: sed amplam ex se stirpem successionemque naturae cupuisse relinquere. Post haec cum Phraortes Hyrodæ filius trucidato patre regnum occupasset: multique Parthorum profugissent: Muneses quidam uir nobilis ac domi potens solo patrio extorris ad Antonium confugit. Antonius Themistocli illum similem ducens: se autem potentia ac munificetia Persarum regibus parem arbitratus: tres ciuitates Parthorum largitur: Larissam Arethusam Hierapolim: quam Camirycem ante appellabant. Sed Parthorum rege Munesium reuocante benigne illum dimisit Antonius: ratus Phraortem subducere: ut pacis spe duceret: signa & captiuos: quod de Crassi supererat clade repoposcit: Ipse autem Cleopatram in aegyptum remissa per Armeniam Arabiamque profectus: copias undique contraxit: nec solum proprias: sed et sociorum regum. Erant isti complures: amplissimus tamen omnium & potentissimus Arthanades armenius: qui xvi. milia equum & peditum. vii. duxit. Illic cum copias suas censeret Antonius: comperit romanorum peditum milia. lx. & his auxilia equitum adiuncta Hispanorum & galorum. x. milia ceterarum nationum equitum peditumque simul trecenta milia. Haec tanta copia tantique regis apparatus: ob quas & trans Bactram indus expauit: & tota simul contremuit Asia: nullius usus Antonio pro Cleopatram fuere. Quippe dum properat ut ad illam reuertatur: ut cum illa hyemet: non expectauit gerendi tempus: sed in tempestiue aggressus perturbauit omnia. Magicis enim carminibus & amatoris poculis deuicta mens amissa libertate propria in Cleopatrae uultu haerebat infixata: longe redeundi quam uincendi cupidior. Principio quidem cum oporteret in Armenia hyemare: & requiem praebere militibus: octo milium stadiorum uia defessis: & antequam Parthus copias ex Hybernis educeret: ineunte uere media occupare: non tulit ille moram: sed confestim Armeniam ad leuam capiens antropatenam regionem uastauit. Deinde cum trecentos uehiculos haberet: quae machinas ferebant ad oppugnandas urbes pernecessarias: in quibus aries erat actuaigita pedum: quibus corruptis nulla spes erat reparandi: utpote omni ad orientem plaga materias minime generosas procreante: dum celerior esse cupit: quasi impedimenta celeritatis post se deseruit: Taciano quodam qui curribus praesesset cum certa manu militum ad custodiam relicto: ipse autem Phraarta urbem magnam ubi & filii & uxores arant Medorum regis obsedit. Ibi mox re ipsa redarguente cognitum est: quatus error fuerit in machinis reliquendis. Nam cum illis careret: aggerem summo labore extollere coactus anxie proficiebat. Dum haec apud Phraarta gerebantur Phraortes Parthorum rex cum magnis copiis descendens ut audiuit machinas ab Antonio relictas partem suorum militum ad eas misit. Ab his circumuentus Tacianus obruitur: decem milia cum illo caesa: capti autem complures: in quibus & rex Polenio fuit: machinae uero omnes a uictoribus incensae. Ea res (ut debuit) cunctos Antonianos milites minime quicquam tale in principio expectantes uehementer turbauit. Accessit quoque arthanades armenius: qui eius belli capessendii causa in primis Antonio fuerat: quasi desperatis rebus cum suis copiis se subtraxit: Romanosque deseruit. Hostes his successibus elati manifeste prodire audebant munitiones antonii adire minis contumeliosaque laceessere. Antonius igitur optimum factu ratus militem educere: ne quiescendo & suorum animos languidiores & hostem ferociorem facit: assumptis legionibus tribus & praetoriis cohortibus cum uniuerso equitatu frumentatum egeeditur: sperans eo maxime modo hostes: qui latissime sparsi erant: in unum contractos pugnandi copiam facturos. Ita longe a castris unius diei uiam profectus: ut uidit parthos undique in se concurrere: pugnandi signum in castris ponit: & simul tentoriis refixis quod si non pugnaturus sed habiturus: parthorum aciem propter accedit: ammonitis equitibus qui primi erant ut cum prope fuerint: equos in hostes quae celeriter conuertant. Erat parthorum acies in falcis figuram instructa: stabatque miro silentio & quiete Romanorum ordines admirantes: Eques Romanus signo dato ingenti clamore in hostem desertur: restitere primo hostes: impetumque sustinuerunt. Mox ut pedes quoque aduenit: tunc ingenti strepitu armorum & clamore militum territi parthorum equi & simul ipsi parthi: priusquam manus confererent: fugam arripuerunt. Hos persecutus antonius putabat se totum bellum: aut certe partem maximam eo die confecisse. Insecutus sunt equites circiter stadia. cl. pedites uero. L. quibus reuocatis: quot ex hostibus cecidissent: quot capti essent: cum quaereret: comperit. xxx. duntaxat captos & lxxx. caesos. Ea res spem ac fiduciam omnem Romanis ademit per graue putantibus siquidem ipsi uictores tam paucos ex hostibus necarie uicti autem tot amissuri sint quot circa machinas nuper amiserant: postredie uero cum ad phraarta redierent: obuiam sese offert hostis: primo quidem parua manu: deinde maiori tandem uniuersa multitudine ac si unquam uicti fuissent circa romanos: diffusa ad pugnam prouocabant: iterque impediabant: ut uix atque anxie antonius se cum suis militibus in castra reciperet: ab obsessis eruptione quadam facta: cum praesidia Romanorum deiecissent: iratus antonius forte circumducta decimum quemque supplicio affecit: ceteris pro tritico hordeum praebuit. Erat hoc bellum utrinque per graue. Nam & romani famem timebant: nec sine uulneribus & caede dabatur iam uictum parare. Et phraortes scies omnia faciliora esse parthis quam hyemem: cum iam equinoctium autumnale adesset: magnopere uerebatur: ne suos continere non posset. Dolo igitur aggrediendum ratus nobilissimis parthorum negocium dat: ut romanos qui frumentationis aut aquationis aut denique cuiuscumque rei causa egrediantur: familiariter compellant: auferre sinant: benigne alloquantur: uirtutem laudent: eos mirum in modum placere regi suo significant: inde increpent antonii pertinaciam: qui phraortes

tæ eiusmodi uiros saluos esse cupienti ipse nõ assentiat: sed famen atq; intēperiē anni duo maxima & gra-
 uissima bella expectet: quæ cum uenerint: et si ipsi parthi conent̄ auxilium ferre: euadere tam rñ nõ pote-
 runt. Eiusmodi dicta a militibus relata mouerunt antonium. Non tamē prius caduceatorem ad Phraor-
 tem misit: q̄ fuerat sciscitatus: an hæc ex mente regis loquerent̄: q̄ cum illi affirmarent: & ut ad regē lega-
 tum mittat suaderet̄: mittit quosdā ex amicis: qbus mādāta dat: ut & signa & captiuos a parthis repetat̄: ne
 nihil petēdo cōtentus esse sola fuga uideret̄. Phraortes uero his auditis respondet: ut captiuos & signorū
 mentionem facere omittat: pacem aut̄ si abire malint̄ offert: quā cōditionē tādē: ut ab antonio erat ius-
 sum: legati accipiūt. Post hæc antonius paucis diebus: dum se milites cōparent: cōmoratus a Phraart̄is di-
 scedit: nec ipse q̄q; castrensi eloquētia nemini ætatis suæ cederet: cōcionem habuit: sed Domitium Heno-
 barbum id facere iussit. Fuere nõnulli in exercitu q̄ id grauius ferrent: ac se contēni ab antonio putarent.
 Alii uero mæsticia & pudore (quod uerius erat) impeditū Domitio id negocii dedisse: & ob id ipsum ma-
 gis et̄ cōciliatos ac psuasos duci esse oportere p̄dicabāt. Erat in exercitu uir qdam Mardus genere parthorū
 mores p̄pter diutinam obseruationē plurimū callens: cæterę p̄batæ fidei iam antea cognitus in plio circa
 machinas cōmissio: is antonium adiens monet ne eādē q̄ uenit uiam repetat: neue exercitum pedestrem
 & grauē p̄ loca plana & aperta tam magnis equitum copiis trucidādum obiiciat. Neq; enim alia de causa
 Phraortem foedus inisse: nisi ut ab obsidione abeūtes in iis potissimum locis cōsequat̄: si ita antonius uelit
 ducem futurę se pollicet̄: nõ solum tucioris sed et̄ breuioris uia. Antonius aut̄ q̄q; uideri nolebat sed parū
 fidei Parthorū cōfidere: tamē cōmoditate itineris adductus Mardum ducere iubet: satisfatōiē prius ab eo
 postulata. Ille se uinciri iubet nec ante dissolui q̄ in armeniam p̄duxerit. Quo facto arripit ille iter ad tetrā
 & montes capessit: ita biduum sine ulla offensione p̄fecti iam omni timore desposito dissolute incedebāt.
 Tertia aut̄ die cum ad flumē quoddā puenissent: Mardus ripā fluminis recens dirutam cernēs: & uia qua
 eundū erat multa undatione occupatā: suspicatus hostiū isidias q̄ ea impedimēta ac moras romanis obice-
 rent: haud lōge abesse: Antoniū monet p̄uidere ne exercitū incaute icedētem de improviso Parthi adoriā-
 tur. Vix redierat in ordinē miles: cū parthi citatis equis in romanos ferunt̄: circūdant aciem: undiq; instāt.
 Antonius funditores & leuis armaturæ milites in hostē imittit. Parthi infesto telo & plūbea glande p̄cussi
 pedē referunt: multis uulneribus acceptis nec paucioribus illatis. Rursus deinde irrūpere cōantes celtiber
 eques excepit dissipauitq;: ita ut nihil amplius ea die tentarent. Ex hoc antonius cognito q̄ factu opus eēt:
 expedito milite fundatoribusq; non solum terga sed etiam latera exercitus seplit: & quadrato agmine sem-
 per incedit: equitibus autem mandat ut hostes uenientes excipiant: fugientes uero non longius insequan-
 tur. Hæc per quadriduum obseruata spem omnem prædæ ademerant Parthis: ut iam de reditu cogitarēt
 cum spe amissa hyems obstaret. Quarta aut̄ die Fuluius gallus uir ferox & manu promptus: qui ordinem
 in exercitu ducebat: petiit ab antonio leuis armaturæ milites: & plerosq; ex equitibus quos in frōte habe-
 bat: p̄mittens aliquod egregiū facinus: si hi fidi permittantur: ostensurum. Antonio uero concedente mi-
 lites & equites capit: & cū hostes ut soliti erāt: accessissent: in eos irruit fugauitq;. Nec parua fuga ut præce-
 ptum erat contentus: instat ferocius: & in medias parthorum turmas irrūpit: missos ab exercitu qui reuo-
 carent contēnit. Ferunt Titium quæstorē signo per uim ablato ad exercitum se recepisse: Gallū obiurgatū
 q; multos bonos uiros temeritate sua perditū iret. At Gallus Titium contra iurgatus suos cohortat̄: & eo-
 dem loco sistere eos iubet. Ibi accerrime pugnatum est: tandē Gallus cū suis ab hostibus circūuenit̄: p̄f-
 usq; undiq; mittit ad exercitū qui auxilium implorēt. Tribuni militum inter quos & Canidius erat uir ma-
 gna apud antonium gratia temeritati Galli maximū errorē adiungunt. Nā cū opus esset frequentiori au-
 xilio uno impetu in hostes irrumpente paruā manū sæpe atq; iterum ut primi profligati erāt mittēdo: co-
 piisq; euacuando uniuersum exercitū in fugā atq; in ultimam cladem dedissent: ni antonius re cognita ce-
 leriter aduolans cum legione tertia pugnam subisset: hostesq; repressisset. Tria milia in eo prælio mortua
 quinq; milia uulneratq; relata sunt in castra: & in his Gallis quattuor spiculis aduerso corpore traiectus:
 sed hic quidem non conualuit: cæteros uero adiens antonius curabat: solabaturq; miro dolore afflictus: ut
 lachrymas etiam frequenter effunderet. Saucii uero eius aduentu lætati dexteram prensantes orabant: ut
 abiret: ac propriam ualitudinem curaret: se liberatos esse: si ipse dux ualeret: affirmabant. Nullus in illa æta-
 te exercitum duxit: qui huic aut audacia aut tolerantia laborum aut robore militum præstaret. Tāta uero
 erga ducem reuerentia tanta obedientia tāta penes omnes nobiles ignobiles priuatos magistratus constā-
 tia in honore ac gratia Antonii propriæ salutis anteponenda: ut ne antiquis quidem illis Romanis locum
 ullū excessus relinquerent. Huiusce rei plures erant causæ: nobilitas eloquētia simplicitas magnificentia li-
 beralitas comitas: tū uero cū cæteris laborando sollicitudinē pro aliisq; incōmodis suscipiendo opitulando
 cuiq; quod opus erat porrigendo p̄optiores infirmos atq; saucios q̄ ipsos ualentes effecerat. Hæc uictoria
 usq; adeo Parthos extulit: ut qui pridie amissa spe de recessu: ut diximus cogitabāt per uniuersam noctem
 exercitui quasi fugituro & deserturo oia imminerent: & rex omnes quos secū habebat: neq; enim ipse ullo
 prælio unq; affuit: quasi ad certā prædam uictoriāq; illuc dimitteret. Fuisse dicuntur oēs parthorum copia
 cccc. milia equitū: antonius uero cū esset cōcionaturus: petiit: sordidā uestem quo magis animos flecteret.
 Sed improbantibus amicis purpuratus accessit. Ibi cū laudaret forte increparetq; qui fugerant: & his qui
 de bono animo esse iuberet illi uero se purgaret: & siue decumationem siue quod aliud supplicium mallet
 se paratos subire offerrent: modo ipse tristitiā animo expellat precatus deos ut si qua inuidia pro priore for-
 licitate aduentent: oēm illam in se unum cōuerterent: reliquo uero exercitui salutem ac uictoriam præstar-
 rent: concionem dimisit: postridie exercitu diligenter circunsepto procedit. Parthos autem longe spes sua

fefellit. Nam quasi omnia rapturi inuadentes ita summa uirtute a Romanis repellunt: ut fortitudinem admirari spem omnem praedae rursus deponerent. Inde cum quibusdam e tumulis descendente exercitum Parthi festantes per decliua adorti essent: conuersi legionarii milites post se nudos clausere. Primi quidem in genuflexi clypeos opposuere: ii uero qui post terga erat armis superiectis primos texerunt: illos item alii eodem modo. Erat eius forma quasi rectoris cuiusdam theatro spectaculo similis: ad sagittarum lubricationes tutissima defensio: Parthi labore confectos esse rati depositis arcibus & ceteris assumptis romanos inuadunt. At illi subito in pedes sublatis & ad inuicem cohortati primos Parthorum obruant: reliquos in fugam dant: eodem modo & sequentibus diebus factum est. Iam exercitus tarde incedens ingenti fame premebatur. Neque enim per hostes frumentum ire licebat: & instrumenta cerealia magna ex parte relicta erant: iumentis partim mortuis: partim in ferendo eos qui faucibus erant occupatis. Chenix atticha frumenti quinquaginta drachmis empta: per hordeaceis panibus tantumdem ponderis argentum datum: tandem ab herbas ac radices conuersi: cum nota consuetudine deficerent coacti sunt et ignotas assumere. Inuenta est quaedam herba quae ad mortem per insaniam adduceret. Quicumque illam maderet neque meminerat cuiusque: neque ullum agnoscebat: ad hoc unum summe intentus ut lapides effoderet: uersaretque: ceu magna quaedam res & celeritatis indigna gereret. Erant cuncta plena anxiorum humi ad lapides reuoluendos traducetosque: & tandem bilem uomentes moriebantur omnes: quando uinum defecerat uinum ad eam pestem remedium. Ita per multis morientibus & Parthis uehementer instantibus saepe iter cogitandum clamasse antonium ferunt o decem milia eos qui cum Xenophonte Babylonia redierat admirantem: qui multo longiore uia confecta per ingentes copias hostium ad patrias sedes remeassent incolumes. At Parthi cum neque exercitum Romanum obruere neque ordines turbare ullo pacto possent: sed contra ipsi iam saepe uicti ac fugati essent: rursus nituntur dolos contexere: ammiscentes enim sese Romanis qui aequatum aut frumentatum exierant: & chordas arcuum laxas ostendentes se quidem nunc abire domum predicabant. Quosdam tandem ex Medis biduum ac triduum secuturos: non ut laceessant quidem amplius: sed ut uicos atque agros ab iniuriis tuerent. Ad haec amplexus gratulationesque iungebant: quo magis persuaderent. Romani autem magnam in spem adducti: putabant uera forte quae illi dictitabant: & ipse antonius una cum caeteris laetatus: cupiebat iam in planicie descendere. Montes enim per quos deinceps eundem erat: dicebantur aqua non habere. Cum itaque copias deducturus esset antonius: uenit quaproxime ad castra uir quidam Parthus nomine Mithridates nepos Munesis illius: qui urbes dono ab antonio acceperat. Is petit aliquem ad se uenire qui syriace aut Parthice sciat. Accessit alexander quidam antonii familiaris: parthus profatus: quos esset & in Munesem gratiam omnem referens: interrogauit alexandrum: si montes altos ac frequentes: sub quibus late explicent campi: ante se cernat. Quod cum ille annuisset: sub illis inquit montibus omnis parthorum equitatus uos expectat. Putant enim uos eorum uerbis subductos relictis collibus per hanc magnam planiciem iter facturos. Si igitur montes ut adhuc fecistis tenueritis: nil amplius quam labor & sitis timenda est: res uobis Romanis nequaquam insueta. Sin in campos descenderitis: certo sciat antonius Crassi calamitatem sibi esse subeundam. Haec cum dixisset: recessit. Antonius hoc nuncio turbatus amicorum sententiam sciscitatur. Mardus itineris princeps sententiam rogatus uehementer Partho assentit. Quippe & citra ulla insidias planiciem ipsam plenam errorem & molestiarum putabat: & simul dicebat haud longam regionem esse: quae aqua careret: sed quantum una die transmitti posset. In hanc sententiam cum adductus esset antonius nocte signa mouet: milites aquam ferre iussi penuria uasculorum galeas pellesque impluerunt. Parthi ut nunciatum est antonium per montes iter tenere: exciti ex insidiis & contra consuetudinem suam noctu properantes prima luce extremos Romanorum consequuntur: Romanos uigilia & labore confectos (ducentorum enim & quadraginta stadiorum iter ea nocte confecerant) non mediocriter turbauit aduentus hostium: neque enim tam celeriter affuturum sperabant: & sitim augebat certamen: pugnantibus enim incedebant. Dum ita proficiscuntur: primi quique erant: ad flumen quoddam ueniunt. Aqua erat gelida & nitens: caeterum falsa & uenenosa: simul ac gustata fuerat: totis uisceribus commouebat dolores. Mardo autem praedicente dispositi sunt quidam per ripam qui militem ab haustru prohiberent: sed non tantum ea res ualuit: quin uincente siti frequentes ad populum profilerent. Antonius quacumque incedens milites rogabat paulo etiam sitim tolerare: haud longe abesse fluuium aquae dulcis & salubris: nec hostem deinceps propter asperitatem uiae sequi posse. His simul dictis pugnantibus reuocabat: & requiescere sub umbra iubebat: factis itaque scenis & parthis: ut consueuerant: procul amotis: accessit iterum mithridates: & per Alexandrum mouet ut cum paulo requieverint: ad flumen accederent: Parthos enim usque ad flumen secuturos: nec ultra transituros esse Alexander his rebus antonio nuntiatis: refert ad eum aurea pocula & phialas: quorum Mithridates quot ueste tegere ualuit acceptis discessit: aliquantulum etiam tunc diei supererat: cum antonius castra monit ea nox ab hostibus quidem tranquilla fuit: sed tam magno inter ipsos tumultu: ut nusquam sit magis trepidatum. Trucidatis enim iis qui aurum aut argentum ferebant pecunias diripuerunt. Tandem antonii impedimenta adorti pocula & mensas preciosissimas effringunt: & inter se diuidunt. Hic tumultus exortus omnem exercitum trepidatione referit. Putabant cuncti aciem circumuentam ordinemque interruptos esse. ut antonius quendam ex libertis suis nomine Romanum iureiurando obligaret: ut quancumque iuberet: gladio ipsum transfigeret. abscederetque caput: ut neque uiuus capi ualeat: neque mortuus dignosci ab hostibus. Hic cum omnes ingemiscerent: Mardus itineris dux bono animo esse iubet. Flumen enim prope esse idque sibi ex aera spiratione & fragilitate aeris & tempore profectionis patere: neque enim multum supererat noctis: Et simul nunciatum est turbationem illam non ex hostibus: sed ex militum quorundam avaritia intemperantiisque esse ortam. Volens igitur antonius ex errore ac profligatione in ordinem milites reducere manipulatim praecipit: Quibus iam ferme in ordinem redactis: cum dies lucere coepisset: Parthi extremos inuadere coeperunt. Datur signum pugnae militibus

MARCII ANTONII

uis armaturæ: deinde cæteri eos ptegunt: & testudine facta hostem expectant: qui cum adire nō auderent: & Romani paulatim se subducerent: primi ad flumen pueniunt. Ibi Antonius equibus aduersum hostē colatis copias traiecit in firmos primo deinde cæteros. Iam & ipsis pugnantibus facultas erat bibēdi. Parthi. n. ut flumen aspexerūt subito arcus relaxant: secure tranare iubent: uirtutem Romanorū ad cælum tollunt. Postq̄ id flumen trāsierunt & se ex longo labore receperūt: uiam ire pergūt nō nimium parthorū fidei credentes. Sexta die post ultimum plium ad flumen Araxem: qđ Mediā ab armenia diuidit pueniūt. Visum est eis hoc flumen & altitudine & rapacitate horrēdum: & rumor erat Parthorū insidias ibi esse: ut Romanos trāscentes adorirent. Vbi igit̄ Araxem tutissime traicere: Armeniāq̄ tetigere: quasi ex lōgo pelago terram illam intuētes adorabāt: ad lachrymasq̄ & amplexus præ læticia cōuersi. Incedētes aut̄ p̄ regiones fortunatas & ex recordatione penuriæ rebus oībus abutentes hydericos utericosq̄ incurrūt morbos. Hic cū exercitum recenseret antonius: comperit uiginti milia peditum q̄ttuor milia equitum eo bello amisisse: nō tamen oīa ab hostes cæsa sed supra dimidiā partem morbo absumpta. Ierunt igit̄ a Phraartis. xxvii. dierum iter plius. xviii. Parthos uicerunt: sed hæ uictoriæ neq̄ uim ullam neq̄ effectum habebāt: q̄ hostē cōsequi nō poterāt. Quāobrem manifestum erat cōfectionem eius belli p̄ arthanadē armenia Regē antonio subtractam: Si enim quos ex Media reduxit eq̄tum sexdecim milia affuissent parthico fere more instructa: & cum illis pugnare cōsueta: Romanis p̄fligantibus illisq̄ p̄sequentibus nunq̄ hosti facultas fuisset totiens ad bellum pene intergro redeūdi. Cuncti igit̄ antonium ad pœnas de rege sumēdas incitabāt: sed ipse se ratione fræctus: q̄ exercitus e tot malis nōdum respirauerat: nec q̄stus est quicq̄ aduersus Regem: nec minus q̄ solitus erat in honore habuit. Postea tamē rursus armeniam ingressus multis p̄missionibus Regem allectum in uincula cōiecit: eūq̄ alexandriæ in triūphū duxit. Quæ res maxime Romanorū animos ab antonio alienauit: q̄ insigne ac p̄cipuum patriæ decus ob Cleopatrá ægyptiis edidisset: sed hæc. Ut modo dixi: postea sunt facta. Tunc uero p̄ hyemē ac niues redire p̄perās octo milia insup̄ militum in itinere amisit. Ipse aut̄ cum reliqs̄ ad mare descēdens quodā in loco: qui Leucaonia dicit̄ (est aut̄ medius iter Beretū & Sidoniam) Cleopatram expectabat: & tardātis desideriu p̄ peregræ ferebat: sed tamen ad potus ebrietatesq̄ reuersus: cū tolerare morā ullo pacto nequiret: p̄sæpe a compotoribus interbibēdum p̄siliēs ad speculandū currebat: uenit Cleopatra tādē: & uestem & pecuniā militibus tulit. Sunt tamē q̄ affirmēt uestem dūtaxat Cleopatrá attulisse: pecuniā aut̄ p̄p̄riam Antoniū q̄si ab illa acceptam militibus diuississe. Inde cū inter Parthos Medorūq̄ Regē discordia eēt p̄ Romanis (ut ferūt) spoliis diuidundis exorta: formidaretq̄ Medus ne regno p̄prio a Parthis deturbaret: missis ad Antoniū legatis hortat̄ ad bellum Partichum rursus capessendum: & suas ac suorū uires conatusq̄ pollicet̄. Antonius igit̄ magna spe elatus: quādo id quod solum primo bello defuerat: equitum ac sagittariorū multitudinem gratias oblatā sibi per occasionem cernebat: iterum parabat per armeniam ascendere: & secum Medis circa Araxem coniungere: atq̄ ita simul parthis bellum inferre. Dum hæc in Asia gerunt̄ Cæsar interea Romæ Octauiam sollicitabat ut ad Antoniū nauigaret: non ipsius gratia: ut plurimi aiunt: Sed ut illa repulsa aut neglecta iustam causam fratri præberet belli contra Antonium ineundi. Cum igitur Athenas peruenisset: redduntur sibi litteræ ab Antonio: quibus iubebat athenis expectare: & simul se cōtra parthos p̄fecturum significabat, illa uero hoc nuncio perturbata: q̄q̄ non ignorabat quid rei ageretur: tamen mittens ad antonium rogauit: Quonam uellet ea mitti: quæ ipsa ad eum p̄ferebat. Ferebat enim uestē militari cōplurimā: multa etiam iumenta & pecuniās & dona: quæ Antonii familiaribus largiretur: & præterea militum delectorū duo milia: qui in cohortes redacti & totius corporis armaturis mirabiliter ornati erant. Hæc omnia cum ad Antoniū niger quidā ab Octauia missus detulisset: & iustis laudibus ornasset: timens Cleopatra Octauia aduētum: ne forte probitate morum & Cæsaris potentia antonius flecteretur: non satis blanditiis confisa amore se Antonii simulauit incensam: & corpus quidē subducto cibo attenuat: & si quando ab ea discedat: cōtinuo in oculis humor ac tristitia aderat: cum in cōspectum redibat: quasi stupore quodā percussa intuebatur. Data etiā opa ut nō nunq̄ ab antonio lachrymans inueniretur: cōfestim lachrymas obstergebat occulebatq̄: quasi magnopere illum conaretur latere. Hæc tūc maxime faciebat: cū antonius parabat e Syria ad Medum proficisci. Assentatores autem Reginae studiosi antonium ut plane durum ac ferreum hominem accusabant: qui sceminā perderet in unum ac solum ipsum intuentem. Nam Octauiam quidem rerum gratia p̄ fratrem antonio cōiunctam coniugis nomen frui: Cleopatram autem tot populorum dominam amātem antonii uocari: neq̄ hoc nomen fugere neq̄ erubescere: modo aspicere ipsum atq̄ una esse liceat: q̄ si hoc quoq̄ illi denegetur: non amplius uitali aura fruituram. Eiusmodi uerbis usq̄ adeo antonium effœminauerūt: ut omni apparatus belli neglecto: sollicitus de Cleopatráe uita in alexandriam redierit: profectiōem autem ad Medum aliud in tempus differret: quāquā tunc uehementer Parthos laborare intestinis seditionibus audebat. Post tempus tamē profectus amicitiam cum Medo firmauit: & uni ex suis & Cleopatráe filiis Regis filia despōsata: inde regressus est iam ad ciuile bellum tota mente conuersus. Octauiam enim ab Antonio neglectam ut Romam rediit iussit Cæsar seorsum p̄ se habitare: sed illa negauit se domum antonii deserturam: & nisi aliud subesset hac de causa minime certandum censebat: perturpe enim fore: si duo Romanorum imperatores ad arma eant: alter amoris gratia: alter q̄ pellex sorori anteponatur. Et hæc sane factis comprobabat: nam neq̄ Antonii domum deseruit: neq̄ filiorū eius curam remisit: sed diligenter excoluit non solum cōmunes sed etiā ex Fulvia ante susceptos. Amicos etiam Antonii qui uel petendi magistratus: uel cæterarum rerum gratia Romā uenerant: suscipiebat fauebatque: & si quid opus erat pro illis a Cæsare impetrabat. His illa rebus insciens imprudensq̄ plurimum obfuit uiro: cunctis indigne ferētibus: q̄ eiusmodi for-

mina iniuriis afficeretur. Augebat Antonii odium diuisio illa tragica ac supbia maximeq; a Romanis mo-
 ribus abhorrere uisa: quā ille fecerat Alexandriae inter suos & cleopatras filios. Nā cum in gymnasio duos
 ex auro thronos gradibus argenteis posuisset: & in altero ipse in altero Cleopatra confedisset: filiis itē pau-
 lo humilioribus thronis collocatis: inspectante oī multitudine: primo qdem Cleopatram reginam appellauit
 ægypti Cypri Libyæ & Syriæ Cæles: unaq; cum illa Cæsariōnem regnare iussit quē Cleopatra pgnans re-
 lieta ex priore Cæsare peperisse uidebat: secundo aut loco suos & Cleopatras liberos Reges regum noīauit
 assignauitq; alexandro qdem armeniam Mediā & Parthiam: siquādo subigerent: ptolemeo aut phoeniciā Sy-
 riam & Ciliciam: & principio eos duxerat uario ornatu alexandrum medica ueste tiarā & citharim rectam
 habētē: ptolemeum crepibus & chlamyde & caesia cum diademate ornatum. Hic enim erat habitus ab
 alexandro Regū: ille uero Medorum & armeniorū. Post hæc cum pueri genitores salutassent: & amplexi
 fuissent: p̄sto custodes utriq; affuere: huic armenii: illi Macedones. Nā Cleopatra qdem & tūc & alias quo-
 tiens se multitudini ostendebat: sacram isidis stolam assumebat: & noua isis iura populis dabat. Hæc Cæ-
 sar sæpe in senatu ostendēs: sæpe in concione accusans: populū cōtra Antonium concitabat. Misit et Anto-
 nius Romā aduersus Cæsare accusatores: primo q; pulso pōpeio Siciliā adeptus: nullā eius insulæ partē fecit
 sibi: secundū q; cum eius nauibus ad plium usus eēt nullas unq; restituisset: tertiu q; cum M. Lepidū col-
 legā exauctorasset & priuatum fecisset: ipse habeat legiones & prouincias illi traditas. Super oibus q; Cæsar
 italiam ferme totā militibus suis diuisisset: & nihil reliq; militibus Antonii reliquisset: ad hæc Cæsar ita re-
 spondit: Lepidum qdem ideo remouisse ab ip̄rio: q; nimium ob eā rem isolescere uisus erat. Quæ aut bel-
 lo acq̄ierit se Antonio partē facturum: q̄do & ipse armeniam partem faciet sibi. Militibus autem italiā non
 esse dandā: cum parthiam & Mediā habeant: q̄s Romanorū imperio adiunxerūt una cū imperatore suo præ-
 clarissime pugnātes. Erat in armenia antonius: cū hæc renunciata sunt ei: Confestim itaq; iubet canidium
 cum sexdecim legioibus ad littus descēdere. Ipse at cum cleopatra Ephesum uenit: nā ibi maritimæ copiarū
 undiq; conueniebant. Fuere omnes naues Octingentæ cum onerariis: quæq; cleopatra contulit ducentas
 & talenta uiginti milia & cōmeatum uniuerso exercitui abūde. Antonius quidem a Domitio admonitus
 ne secum cleopatram duceret: iusserat illam in ægyptum redire: ibiq; euentum belli expectare. Sed ipsa ueri-
 ta ne pax rursus p̄ octauiam fieret: multis premiis a canidio impetrat: ut pro se antoniū alloquatur: doceat
 q; iniustum esse ab exercitu repellere mulierem: quæ tanta auxilia præbeat ad bellum: neq; conducere: ut
 ægyptii languidiores fiant magna pars maritimæq; copiarum. Quin etiam se non perspicere: cuiam eorū
 regum: qui antoniū secuturi sint: cleopatra cedat: aut prudentia aut consilio. Nam & magnum regnum
 iādiu perseipsam gubernasse: & ab ipso antonio didicisse quēadmodum in maximis rebus uersari oportet:
 at: Hæc quidem consilia: oportebat enim iā omnia in Cæsarem transferri: uicerūt. Collectis itaq; copiis cū
 Samum nauigantes peruenissent: ibi aliquot dies cōmorati sunt in summis uoluptatibus. Ut enim Reges
 Dynastæ tetrarche nationes ciuitates uniuersæ: quæ inter Syriā & Meotida Armeniam & Laurias iacet: iussi
 erant ea mittere: & ferre quibus ad bellum opus esset: ita cunctis Dionysii artificibus edictum erat i Samo
 adessent. Itaq; reliquo oī terrarū orbe igemiscēte una insula cātibus saltatiōibus theatris certaminibusq; in-
 tenta erat. Immolauit tota ciuitas: Reges aut iter se magnificētia donisq; certabāt. Post hæc antonius athe-
 nas uenit: & ibi rursus in iocis erat & theatris cupiens aut cleopatra quos ciuitas illa Octauiae dedisset ho-
 nores eosdē sibi decerni (amabat enī egregie ab atheniensibus Octauia) multis beneficiis populū ample-
 xa est. Ciuitas igitur honores decreuit misitq; legatos cleopatras domū: qui Sophisma ferret: Hæc unus fuit
 ipse antonius: utpote ciuis atheniensis: qui corā reginā cōstitutus orationē p̄ ciuitate habuit. Deinde Romā
 misit qui octauiam domo expellerēt. Egressam illā ferunt cum oibus antonii filiis præter maiore natu ex-
 fuluia (Hic. n. cū patre aberat) plorantē & iniq; ferentē q; & ipsa una ex causis discordiæ ciuiliſ putaret. Ro-
 manis uero id indignissime factū uidebat: antoniū tamē miseriorē iudicabāt: maxime ii q; cleopatram uide-
 rāt qbus aptissimæ notū erat: neq; ætate neq; forma Octauie anteponendā: cæsar audita antonii celeritate
 magnitudinēq; copiarū uehemēter trepidauit: timēs ne ea æstate pugnare cogeret. Deerāt. n. complura ad
 belli apparatus: & hoīes sibi isensi erāt pp̄ imodicas tributorū exactiōes: coacti erant alii quidē partē quar-
 tā fructuū conferre: libertinae uero conditionis homines Octauiam totius patrimonii. Itaq; omnibus i cæ-
 sare accensis & tota perturbata erat italia. Ut in maximis erratis antonii ponatur huius belli dilatio: nā
 & spatium cæsari dedit exercitus comparandi & leniendi dolores hominum. Quippe dum exigebantur
 tributa efferuescebant: exactis autem ac persolutis ira cessabat: iter hæc Titus & plaucus uiri consulares an-
 tonii amici multis contumeliis a cleopatra affecti: q; sibi aduersati fuerant: ne ad bellum duceretur: ad cæ-
 sare transfugere: & antonii testamentum quod apud uestales erat docuere. Quod testamētum cum cæ-
 sar peteret reddere quidem uirgines noluerunt: sed facultatem fecerunt ut per seipsum assumeret. Cæsar
 cum tabulas abstulisset: primo quidem coepit priuatim: ut quæq; scripta erant: referre: locosq; reprehēsiō-
 ne dignos notare. Tandem frequenti: Senatu multa ex iis legit quæ perabsurde scripta uidebantur: ut mi-
 nime indignum putaretur: eum uiuentē adhuc pœnas dare pro his: quæ post mortē mandabat fieri imo-
 ratus ē maxime cæsar in sepultura: iubebat. n. antonius testamento suo: si Romæ diē obiret corpus eius in
 gēti apparatu & magna celebritate hominū p̄ fore efferri: & ide alexandriā ad cleopatram mitti caluissius au-
 tem cæsaris amicus hæc addidit antonii crimina: largitum fuisse antonium cleopatras pergamenas biblio-
 thecas: in quibus ducenta milia erant: librorū in cœna uero quadam cum multi adessent surrexisse antoni-
 um & pedem cleopatras pressisse: ex quadam compositione iter eos facta. Tulisse et ut se præsentē cleopa-
 tra ab Ephesiis domina salutaretur. Præterea dum Reges tetrarchasq; iudicaret: tabellas ex crystallo aut

MARCII ANTONII

ex unguibus amatorie scriptas frequenter acceptasse a Cleopatra: easque inter iudicandum lectitasse: & dum Fulvius uir amplissimus & cunctis Romanis eloquentia antecellens cum in foro diceret: Cleopatram lectitasse per se forte delatam simulac Antonius uidisset: profiluisse e sella: & posthabita causa Cleopatram profecurum fuisse: sed in plerisque ex his calumniari uisus est Calpurnius. Amici uero Antonii quique Romae unumquemque ex plebe prensantes pro Antonio deprecarentur: miserunt tamen ex suis Geminium quendam: qui rogaret Antonium moneretur: ne contineret se a populo Romano hostem iudicari: magistratumque remoueri. Is Geminius ut in gratiam uenit Cleopatrae erat suspectus: ne Octaviae gratia ad Antonium uenisset. Delusus itaque in conuiuio & contumeliose acceptus: tamen omnia tolerabat tempus alloquendi Antonium expectans: Iustus tandem in conuiuio per quibus rebus uenissent eas res exponere: Caetera quidem inquit Antonii sobriae sunt orationis & non temporis huiusce. Verum tamen & sobrius scio & ebrius bene scilicet processura omnia: si Cleopatra in Aegyptum remittatur. Haec cum Antonius inquit tulisset: Cleopatra bene inquit facis Gemini qui ueritatem ita plane sine ullis tortoribus confiteris. Geminius igitur post paucos dies ab Antonio fugiens Romam rediit. Multi praeterea ex Antonii amicis pulsati a Cleopatrae assentatoribus: quorum unus fuit, M. Silanus & Delius historicus: Hic fugisse ait Cleopatrae insidias Glaucio medico admonente. Erat autem Cleopatra illi infensa quod in coena dixisset: ipsis quidem acidum uinum infundi: Sarmantum autem Romae falernum potare. Erat autem Sarmantus Caesaris seruulus ex iis qui festiuitatis causa haberi solent quos Romani delicias appellat. Sed ubi omnia satis parata Romae uisa sunt: aduersus Cleopatram bellum decernit: & Antonium id imperium deponere iubet: in quo ipse iam antea mulieri concesserat. Addebat Caesar haec uerba: Antonium quidem amatoris poculis infectum: ne se quidem regere ac gubernare posse pugnaturus aut contra ipsos fore: Photionem & Mardionem Eunuchum & Cardionem & Iradem Cleopatrae constrictum: a quibus Antonii imperium plurimum gubernaret: Prodigia ante bellum haec ferunt fuisse: Pisaurum urbem non longe ab Hadria: in qua Antonius colonos deduxerat: hiatus terrae absortam perisse. Albe statuam quandam Antonii lapideam multos dies sudasse: & cum a quibusdam siccaretur: non destitisse sudorem emittere. Patris dum ibi Antonius esset: Heradium fulmine tactum arsisse. Athenis ex pugna gigantea Bacchum uidentur excussum in theatrum decidisse: & ut supra diximus Herculem quidem generis austorem: Bacchum autem ducem uitae habebat Antonius: & iunior Dionysius uocabatur. Eadem tempestatas Eumenis & Attalis colossos qui Athenis erant Antonio transcriptos: humi prostrauit: & quidem solos ex multis Praeterea etiam Cleopatrae nauis: quae Antonias dicebatur: signum habuit horrendum. Nam cum sub puppi hirundines nidificassent: superuenere aliae: & primis per uim expulsis nidos destruxere. Inde cum iam ad praelium utrinque coiret: Antonius quidem pugnae habebat naues non pauciores quingentis: in quibus octo remes & decem remes erant permixtae omnes praclarissime ornatae: peditum milia centum: equitum milia uigintiduo. Reges qui ei parebant: Bacchus Libyae Tarcondemus superioris Ciliciae: Archelaus Cappadociae: Philadelphus Paphlagoniae: Mithridates Commagenae: adollas Thraciae. Hi Reges aderant. Auxilia uero miserunt: Polemon ex Ponto: Manichus ex Arabia: Herodes ex Iudaea: Amyntas ex Lycaonia & Galatia. Erant etiam a Medorum Rege missa auxilia. Caesar autem habebat naues pugnae ducentas quinquaginta: peditum octuaginta milia equitum ferme parem Antonio numerum. Imperabant autem Antonius quidem ab Euphrate & Armenia ad Ionium & Illyricum: Caesar uero ab Illyricis ad Hesperium oceanum: & rursus ab Oceano ad Tyrrhenum & Siculum mare. Libyae uero quantum Italiae: Galliae Hispaniae oppositum est: usque ad Herculeas columnas Caesar habebat: Antonius uero a Cyrene ad Ethiopiam. Ita autem Cleopatrae adductus erat Antonius: ut cum ualeret plurimum terrestribus copiis: Cleopatrae gratia uictoriam naualem concupiuerit: quam uia uia: agasones: mestores: adolescentulos per totam Graeciam a magistris captos cernebat ad naues implendas: nec ita quidem satis repletas: sed plerumque uacuas & aegre nauigantes. Caesaris naues Brundisii ac Tarenti paratae erant: non ad fastigium roboris ostentationem: sed ad celeritatem facilitatem fabricatae: uirisque maxime refertae. Misit igitur ad Antonium Caesar ut Italiam accederet: nec amplius tempus morando terat: Se quidem portus ac littoris Italici capeffendi potestatem facturum pollicetur: tantum a littore cum suis copiis recessurum: ut tute ex suis nauibus descendere & castrametari possit. Antonius contra iactabundus Caesarem in singulare certamen prouocabat: quod ipse senior esset: quod si hoc refugiat Caesar: placere omnibus copiis ut olim Pompeius & Caesar in Pharsalia dimicare. Antonio igitur circa actium naues habente: ubi nunc Nicopolis est peruenit: Caesar & Ionium transgressus Aepyri locum qui Toryna dicitur capeffit: trepidatione ex hoc apud classem Antonii cohors. Aberant enim terrestres copiae Cleopatra ludens inquit: quid uero periculi aut mali est si Caesar super Toryna confedit? Postridie uero summo mane cum Caesar instructa classe in hostes pergeret: ueritus Antonius ne naues defensoribus uacuae capiantur: remiges quidem omnes armauit: & per pugna ostendit: robur autem iuuentutis in faucibus eius loci contra Caesaris impetum instruxit. Ita Caesar ab Antonio arte superatus recessit. Perhumanum hoc loco Antonii factum memoratur. Nam cum Domitius Henobarbus iam febriens paruam nauiculam ingressus ad Caesarem transfugisset: Antonius contra Cleopatrae uoluntatem impedimenta omnia cum seruis & clientibus & amicis ad eum dimisit. Sed Domitius post paucos dies quasi perfidiae ac prodicionis eum poeniteret uita decessit. Desciuerunt reges nonnulli ab Antonio: ut Amyntas & Deiotarus. Classis uero undique difficultatibus circumuenta: multisque carere uisa rursus Antonium coegit ad pedestres copias respicere: & in illis spem uictoriae habere. Canidius etiam Antonii legatus mutata sententia: censebat Cleopatram in Aegyptum remittendam: ipsis autem in Thraciam aut Macedoniam cum exercitu concedendum: ibique tota acie decernendum. Nam Dionysius Getharum Rex magna auxilia promittebat Antonio: nec esse turpe si Caesari qui nuper in Siculo bello exercitatus sit: maritimis copiis cedant. Sed magis reprehendendum si

Antonius uir terrestriū pugnae peritissimus nō utatur robore suoꝝ militum: sed eos in naues distribuatur ac dispergat. Vicit tamen Cleopatrae uolūtas ut mari pugnaret iam inde ad fugam respicientis: & maximē laborātis: nō qua ratione antonius uicere: sed qua ipsa rebus perditis tutissime possit euadere. Erant longo spatio a castris ad stationes nauium ceu quaedā brachia ptracta. Per hęc Antonius ire ac redire sine ulla suspicione consueuerat. Caesar uero a seruo quodā ammonitus misit eo milites: qui antoniū transeuntem intercepterent. Illi insidiis dispositis ita paulominus rem confecerūt: ut comitē unum q̄ antonio p̄ibat caperēt ipse autem antonius fugiens uix e manibus laberetur. Vt uero certandū classe uisum est: ceteras quidē naues: praeter sexaginta Aegyptioꝝ cremauit: Optimis autē & maximis a trireme ad decemremem electis imposuit militum milia uigintiduo: & sagittarioꝝ duo milia. Hoc in loco ferunt tribunum quēdā militum uirum fortem & diu in armis uersatum antonio forte praetereunti corpus suum multis insigne cicatricibus ostendisse: dixisseq̄ o Imperator quid his tot uulneribus aut huic gladio parum cōfidens in lignis fragilibus spem habes? sine Phoenices & Aegyptii classe pugnēt: nobis autem Romanis terrā da in qua cōsueuimus uel uincere hostes uel oppetere. Ad hęc antonius nihil respondit: sed uultu ac manu significans: ut bono esset animo praeteriit. Quod autē nō bonam spem haberet manifeste aiaduersum est. Nā cum gubernatores nauium ad pugnae euntes uela relinquere uellent prohibuit antonius ac ferre coegit: dicitans non oportere quenq̄ ex hostibus euadere posse. Sed ea die & altera & tertia magnis fluctibus agitatū mare pugnam inhibuit. Quarta tandē die praelium est cōmissum antonius & Publicola dexterum cornu: Celius sinistrum habebant. Media regebāt. M. Octavius & M. Nisiteus. Caesar dextro cornu sibi reseruato. Sinistro agrippam praefecit. Terrestribus uero copiis ab antonio Canidius praerat: a Caesare Thaurus: qui utrinq̄ instructa acie in littore quiescebant: euentum naualis pugnae expectantes: antonius undiq̄ incedens & remos suos cōuocans cohortabatur: docebatq̄ ob firmitatē nauium tanq̄ e terra eos pugnatos esse. Gubernatores monebat ut naues in eo loco continerēt: & impetum hostium expectarent. Caesar uero cū ante lucem castris egressus eēt: nauesq̄ uiseret: hoīem qui asinum agitabat ferunt illi obuiam factū. Roganti autē Caesari quodnā nomen ei esset: respondisse sibi qdem Euticho nomē esse: asinū autē niconia appellari. Quā obrem postea cū hęc loca ornaret Caesar: statuit inter cetera: hoīem & asinum aeneum. Sed tūc cum satis oīa spectasset: nauē ingressus & ad dexterū cornu delatus admirabatur hostiū classem ociose in locis arctis sese continere. Erat eozꝝ aspectus quasi in ancoris consistētium: & hoc diu arbitratus Caesar suos cōtinebat octo ferme stadia longe a statiōe hostium. Iam sexta erat hora: & uentus leuiter flare inceperat: cum antonii milites grauius moram tolerātes: & magnitudini & firmitati lignozꝝ cōfici: sinistrū cornu mouere cōeperunt. Quod cū Caesar animaduertisset uehemēter laetatus: prorā contorquet ut sinum ac fauces antonius deserat: magisq̄ in aptum pcedat: quo sibi facultas esset circundandi iplicandiq̄ hostiū naues. Magnitudine tardas: uacuitate leues. Inde cū satis illas pcessisse uisum ē: praeliū cōmittitur: nō tamen ipetu irruptio: neq̄ usi sunt. Nam & Antonianae naues uelocitatem nō habebāt propter grauitatē molēq̄ lignorum. Et Caesar nō solum aduersus antonii proras duas atq̄ aratas: sed ne latera qdem ferire audebat. Refringebantur. n. rostra pfacile si icederent in quadratas trabes aere adinuicē connexas. Erat igit certamen pugnae terrestri p̄ simile: magis uero opidorum oppugnationi: Tres enim & q̄tuor Caesaris naues circa singulas antonii occupatas: tragulis: conctis: iaculatione ignis nitebantur: antoniani cōtra e lignis turribus catapultas in hostē iacebāt. Sed cū agrippa leuū cornu circunduceret: coactus est Publicola longius se extendere. Quā obrē cum media antonii classis abrupta esset: turbatis ordinibus & circa aruntiū implicatis parump̄ trepidatum est. Erat tamen cōmune certamen & pugna utrinq̄ aequa: cū naues sexaginta Cleopatrae quae post magnas naues collocatae erant: uelis sublatis p̄ medios pugnantes fugam arripiunt: suosq̄ perturbant. Caesaris milites summa admiratio tenebat: spectabant enim fugientes naues in peloponnesum conuersas: nec qua de causa id fieret: animaduertebant. Quo quidē in loco patefactum est ab antonio se neq̄ ducis neque uiri consiliis frætum: neq̄ omnino mentis suae cōpotem esse sed (ut quidā iquit) amantis animā i corpore alieno uiuere. Tractus est enim a muliere quasi in ea uiueret simulq̄ moreretur. Neq̄ enim tulit illius fugam: sed oībus posthabitis & his qui p̄ iplo pugnabant proditis ac destitutis in quinqueremē profiluit: & alexa & siculo dūtaxat comitibus infecutus ē eā: quae & seipsam & illū perdiderat. Cleopatra uero ut nouit antoniū sequi signum e puppi sustulit: ad quod ille delatus cum in eadē naui receptus esset: neque aspicere uoluit Cleopatram: neq̄ ab ipsa conspici. Sed solus & tacitus in proa consedit: utraq̄ manu circa caput inuoluta. Interea Caesaris liburneae sunt conspēcte: quae antoniū sequebantur: uerti igitur antonius proram iussit & ceteros quidem uenientes represserat: Euriclem uero Lacedaemonem reprimere non poterat: Sed acriter irruerat: telum e proa quatiens maxime antonium ferire intentus antonio autem interrogāte quānam esset is: qui fortunas suas tam cupide infectaretur. Ego sum inquit Euricles Lacharis filius qui Caesaris fortuna paternas iniurias ulciscor. Lachares enim ab antonio latrocinii damnatus & securi percussus obierat. Non tamen incidit in antonii nauem Euricles: sed in aliā: due enim erant praetoriae: quā rostro atq̄ aere percussam cēpit: Capta est etiam alia nauis ab Euricle i qua ditissima erat suppellex. Vt uero ab his se explicuit antonius: rursus in proa eodem modo consedit: & ita per triduum cōmoratus est seorsum a Cleopatra: incertum siue ira siue pudore id ageret: Tādē cum ad Trenarum appulisset: mulieres antonii & Cleopatrae familiares primo inter eos colloquia reduxerunt. Deinde una cōenare & eodem lecto cubare persuaferunt: iam quidam ex amicis e praelio fugientes eo conuenerant: a quibus certior factus est antonius classem esse amissam: terrestres autem copias etiam tūc extare. Litteris igitur ad canidium missis: iubet eum per Macedonia celestiter cū exercitu in asiam reuerti: ipse autē a Trenaro in Libyā traiecturus:

MARCII ANTONII

nauem unā multis pecuniis: multa auri & argenti supellectili onustā amicis tradidit: ut illi inter se diuiderent: iubetq; ut quisq; potest sibi salutē quærere. Negātes uero atq; in gemiscētes perhumaniter & benigne solatus dimittit: scribens ad Theophilum qui corintho præerat: ut daret operam: quo illi in tuto sint: occultetq; eos quo ad ueniā impetrent a Cæsare. Hic erat Theophilus. Hipparchi pater qui plurimū apud Antonium potuerat: primo a cæsare ex libertis traductus: & Corinthi colonus factus. Hæc qdē post fugā apud Antonium facta. Apud Actium uero cū Antoniana classis diu Cæsari restitisset: demum aduerso fluctu ipedita cum esset: ægre decima hora superatur: mortui quidē nō supra quinq; milia fuere. Captæ at̄ naues trecentæ: ut ipse Cæsar scripsit. Cognouere at̄ nō multi Antonii fugā. Nec iis q; cognouerāt psuaderi poterat: ut is q; x. & viii. legiōes itegras & uigintiduo milia equitum haberet in littore: deposita spe au fugisset: præsertim cum ipse Antonius sæpe mutationē fortunæ expertus esset: & innumeros belloꝝ casus cōuersionesq; tulisset. Desiderabāt igitur eum milites & uenturæ sperabāt: tāta fortitudie ac uirtute frāti: ut post fugā manifestissime cognitā septem dies se continerent: & Cæsaris condiciones legatosq; aspernarent. Inde cum canidius eorū dux noctu e castris fugisset: suosq; prodidisset: tunc demum oī spe destituti uictori se dediderunt. Post hæc Cæsar ab Actio pfectus Athenas uenit: & græcis reconciliatus frumentum qd̄ supererat: publice diuisit ciuitatibus eo bello supra modū afflictis & seruis iumētis pecūiaq; spoliatis. Hicharchus proauus noster solebat narrare: ea tēpestare uniuersos ciues coactos fuisse frumentum humeris ad littus deferre: uerberibus ut accederent agitados. At semel quidē ita tulisse memorabat: sed cum reuersi secundū onus tollere uellent: nunciatum fuisse Antonium uictum & ob eā rē ciuitatem seruata dicebat. Subito. n. Antonii præfectos militesq; profugisse: ciues at̄ inter se frumētum diuisisse. Antonius ut i Libyā peruenit: Cleopatra i Aegyptum ex Paretonio remissa: ipse cum duobus comitibus remāsit: græco Aristocrate rhetore: latino Lucilio: de quo alias scripsimus. Quo cum. M. Bruto eēt familiaris in Philippis post Antonii Cæsarisq; uictoriā militibus ad Brutum quærēdū capiēdumq; missis: spōte se obtulit: & Brutum se eē affirmauit: ut dū Circa ipsum uel necādū uel ducēdū occupati eēt: Brutus hēret spatium abeundi. Is Lucilius tūc ab antonio seruatus: summa constātia & fide i Antonii amicitia usq; ad extremum permāsit. Ut at̄ eæ quæ in Libya erāt copię ab antonio descuerunt: uoluit ille quidē sibi mortē consciscere: sed phibuerunt ii qui secum erāt. Delatus igitur in alexātriā ex Libya: offendit Cleopatrá opus magnū & inopinātū aggressam. Inter Rubrum. n. & Aegyptum mare: q; maxime utrinq; premiē: actiorq; est tellus: trecetorū ferme stadiorum latitudo est: uideturq; asiæ Libyæq; esse terminus. Per hunc locū Cleopatra trāsferre classē instituit in arabicū sinum: & cum auro argento & magna suorū manu in ignotas sedes cōmigrare: fugiens bellum ac seruitutem. Sed cū primas naues per terrā delatas arabes qui circa petrā icolunt igne corrupissent: & antonio eēt tunc in legionibus q̄s in actio reliquerat spem hēret: & incolumes esse putaret: destitit Cleopatra ab icepto: & portus ac littora custodire cōtendit. antonius domo q̄dam in mari apud phag; ædificata: quo ciuitatē & amicos effugeret: q̄si humāi generis exul i ea habitabat. Timonē (ut ipse aiebat) imitatus & similia in uita ppeius. Fuit at̄ Timon atheniensis: tēporibus maxime Peloponnesiaci belli: ut ex aristophanis & Platonis poematibus itelligi potest. Describitur enim in illis ut odiosus & inhumanus: fugiens hoīum cōgressus colloquiaq; oīa: præter unius alcibiadis: qui ea tēpestare adolescēs erat: & lingua maxime p̄mptus. Hunc Timon cū libentissime amplecteretur osculareturq;: interrogatus ab apemāto quid ita faceret: respōdit ideo se adolescentē amare: q; itelligeret illum multorū malorū cām atheniensibus futurū. apemantum eēt nōnunq; acceptabat: ut sui similit̄ & eosdē sectantem mores. Dicitur cum aliquando una cœnarent diceretq; apemantus pulcherrimū o Timon hoc nostrum conuiuium est: respondisse illum ita: si tamen tu nō adesses. Ferunt eēt illum athenis in concionem uenisse: factorq; silentio & expectatiōe magna: utpote ad rem insolitā dixisse: Est mihi o uiri athenienses post domū parūper horti & i eo ficus quædā coaluit: a qua per multi iam ciues suspendio uitam finire: in eodē ego nunc loco ædificium facturū: sum quāobrem constitui publice referre: ut si qui sunt ex uobis qui se uelint suspendere: ante id agant q; arbor succidatur: illo aut̄ mortuo cum in littore esset sepultus. succrescens mare littus circa sepulchrum abdēs aditū remouit. Erāt in sepulchro hæc carmina in scripta: Hic sum post uitā miseramq; inopemq; sepultus: Nomen nō quæras dii lector te male perdant: Hæc quidem ipse. Timon ante q; e uita decederet: sibi fecisse aiunt: nam uulgatū illud Epigrāma nō Timonis sed Calimachi est opus. Timon ego iaceo hic retinētq; odisse quoq; ossa. Cōgressus hominum quāuis male dic modo transi. De timone quidem hæc pauca ex multis libuit inserere. Antonius ut terrestres quoq; copias audiuit captas & Herodem iudæum cum quibusdam cohortibus ad Cæsarem defecisse & alios item Reges descuiisse: nihilq; p̄ter ægyptū supeisse haud sane iis rebus commotus: sed libenter hac spe abiecta: ut simul abiiciat & curā: e domo illa maritima quā timoniam uocabat: in regiam est regressus: & ad cœnas & ebrietas & iocos totam ciuitatem conuertit: transcripsit enim in ephēbos Cleopatrá & Cæsaris filium: suus autem & Fuluiæ filius togam assumpsit uirilē: in quibus rebus uniuersa ciuitas per multos dies conuiuuis ludis fertisq; refercta fuit: ipse uero & cleopatra uitam illam priorē quam imitabilem uocabant deseruerunt: aliam autem inuenerunt sumptu luxuria & lauiticia nihilo prima illa inferiore: quam commorientes uocabant: amici enim se i commorientium rerum ascribebant & ita in uoluptatibus & cœnarum circuitu semper erant. Ad hæc Cleopatra uim ingentem uenenorum parare: singulorum potentiam naturamque perquirere: in iis qui ad mortem dampnati erant periculum facere: sed cum animaduertisset ea uenena quæ confestim necabant: celeritatem mortis per dolores iferre ea uero quæ mitiora erant celeritatem non habere: ad animalia cōuersa idque per multos dies experta: cōperit solum ferme aspidis morsum sine ullo dolore uitā extinguerē: grauatoque ex somno capite: & leui su-

dore
ii qu
dem
perfi
dicer
Anto
est in
subi
pœn
nium
tum
fortu
cum
fit &
cile est
habes
inceps
in Ant
hū uoc
sentia
diit. Fa
ptum
pidum
merer
tum fr
magna
tias inc
mo cal
saris in
q; cleop
se cœn
neribu
pugna
tus q; p
q; potū
uituri:
riosam
rem fut
tos & fi
a medi
re eā tu
Anton
lo quoe
aliquod
classe ex
Urbein
ctus ho
misit: cl
audiuit
eā tibi f
doleo e
sim a m
tunc cur
riter cor
Anton
sibi uen
tis per iac
cum on
ad Dion
disset ea
numēta
illum al

dore per faciem diffuso sensibus paulatim deficientibus nec secus excitationem grauius ferentibus: quod solent
 ii quos placidus atque altus sopor tenet. Simul etiam ad caesarem legationem miserunt petentes: cleopatra quoque
 dem Aegypti regnum filijs suis concedi: Antonius uero ut liceret sibi Athenis priuato uiuere. Coacti sunt autem
 perfidia amicorum in hac legationem Euphronium mittere: qui erat filiorum praceptor. Nam Alexas Lao-
 dicens qui Antonium maxime ab octauiam disiunxerat: & cleopatrae coniuunxerat cum missus fuisset ab
 Antonio ad Herodem Regem in fide retinendum: & a defectione prohibendum: prodito Antonio ausus
 est in conspectu caesaris una cum Herode: cui se maxime crederat uenire: sed nihil sibi profuit Herodes. Nam
 subito comprehensus & in patriam remissus iussu caesaris securi percussus est. Ita alexas uiuo adhuc Antonio
 poenas dedit perfidiae suae. Sed caesar Antonii petitione aperte reiecta: cleopatrae omnia pollicetur: si uel Anto-
 nium necet uel e regno suo expellat. Misit etiam ad cleopatram caesar una cum Euphronio legato Thyreum liber-
 tum hominem non stultum nec infacundum: sed qui a iuvene imperatore missus facile posset flectere mulierem
 fortunae opinionem elatam maximamque gloriosam. Sed Thyreus ubi ad cleopatram peruenit longiore colloquio
 cum illa pertracto & egregie honoratus non parua suspicionem iniecit Antonio. Itaque hominem comprehendere ius-
 sit & captum ac uerberatum ad caesarem remisit: scribens petulantia & superbia Thyrei se irritatum fuisse: quod perfa-
 tile est sibi tot malis circumuento. Tu uero inquit si grauius id fers: Hipparchum libertum meum quem penes te
 habes sublimem raptum: ac locis caede: ut in aequo simus ambo. Cleopatra cum ab hac suspitione se purgasset: ita de-
 inceps Antonium coluit: ut nunquam antea magis: & cum proprium natale frigidum ut temporibus decebat celebrasset:
 in Antonii tamen natali celebrando omnem modum festiuitatis magnificentiaeque excessit. Multi quippe eo die ad epu-
 lum uocati cum pauperes eo uenissent. Reginae munificentia diuites abiit: Caesar iterea quoniam res urbanae pre-
 sentia sua desiderare uidebatur: ab agrippa qui Romae erat saepe per litteras reuocatus: tunc quidem in Italiam re-
 diit. Facta est igitur dilatio belli: quoad Caesar transacta hyeme: exercitum per Libyam missus: ipse per Syriam in Aegy-
 ptum contendere. Capto autem Pelusio rumor fuit Selucum qui oppido perat non inuita cleopatra Caesari op-
 pidum tradidisse. Sed illa quo purgaret uxorem & filios Seleuci Antonio tradidit: ut de his supplicium su-
 meret. Sepulchra erant ad Isidis templum preclarissime a regina aedificata. In hunc locum cleopatra aurum argen-
 tum smaragdum margaritam hebenum cynamomum ebur omnia denique preciosissima ex regia congegit: ad haec
 magnam uim thedorum & stupae addidit quae cum Caesarem audisset: ueritus ne desperatione regis has tantas diui-
 tias incendio absumeret: semper bona spe Reginae praebita: exercitum Alexandriae adduxit: & in ipso Hippodro-
 mo castra posuit. Antonius Urbe egressus & multa ac praecleara rei militaris facinora ostentans equites Ca-
 saris in fugam uertit: & usque ad castra persecutus est. Inde iactabundus Alexandriae regressus non ante arma exiit
 quam cleopatram ita ut erat armatus amplexus atque osculatus est. Militem autem qui egregie eo die pugnauerat apud
 se coenare iussit. Cleopatra autem thoracem auream & galeam dono militi dedit. Sed is miles tantis mu-
 neribus acceptis noctu ad caesarem transfugit. Rursus igitur Caesarem uocabat Antonius ad singularem
 pugnam. Illo autem respondente satis multas ad iteritum uias Antonio patere nullam mortem sibi honestiorem ra-
 tus quam pugnao oppetere decreuit simul terra marique consistere. Itaque in coena ut ferunt suos admonuit: cibum at-
 que potum promptissime assumere: nam incertum esse an postridie id facturi sint. An ipso extracto nouis dominis ser-
 uituri: ob quae uerba cum amicos lacrymantes uidisset: inquit non esse ducturum eos ad pugnam: ex quo ipse potius glo-
 riosam mortem quaereret quam salutem aut uictoriam. Ea nocte cum iam ferme in tenebris esset cunctis silentibus & ob timo-
 rem futuri euentus magna cura anxius: subito concertus quosdam omnis generis organorum ferunt audire
 & simul clamorem ueluti coetuum quorundam cantu & saltatu satyrico strepentium. Fuisse autem hoc aiunt
 a media Urbe ad eam portam quae Caesaris castris erat opposita: tandem per hanc portam ingenti clamo-
 re eam turbam egredi uisam. Autumant omnes qui haec curant: Bacchum quem ille deum maxime imitabatur
 Antonium deseruisse. Postridie uero cum Antonius cum suis militibus Alexandriae egressus in tumu-
 lo quodam consedisset: conspicatus hostium classem atque suam aduersum tendere constitit in eo loco ut
 aliquod certamen inter illas uideret. Sed illae ut propius fuere mutuo solutantes & amice se recipientes una
 classe ex duabus facta ad urbem tenderunt. Hac conspiciatus & eodem loco ab equitibus suis destitutus in
 Urbem rediit: exclamans quacumque incedebat se a Cleopatra proditum illis ipsis quibus propter illam sit fa-
 ctus hostis. Cleopatra uero cum haec audisset: timens Antonii sui: orationem in sepulchra se recepit: & catarractas di-
 misit: claustrumque firmavit. Et simul ad Antonium mittit: qui nuntiarent ipsam sibi mortem conscisse ille ut haec
 audiuit crediditque: ad seipsum rediens. Quid iam expectas inquit Antonii: quae sola uiuendi causa supererat
 ea tibi fortuna ademit. His simul dictis intrauit cubiculum: & Thoracem discolorans o Cleopatra inquit: non
 doleo equidem quod tui caream. Nam confestim una adero: sed quod ego ille tantus imperator fortitudine superatus
 sum a muliere. Erat ei: seruus quidam nomine Eros: quem iam pridem parauerat ad se si opus foret necandum. Is
 tunc cum Antonius promissa peteret gladium quidem accepit: tenuitque quasi Antonium percussurus: sed celeri-
 ter conuerso ictu per propria uiscera gladium transegit: atque ita ad pedes domini prolapsus est. Quod cum
 Antonius cerneret: euge inquit o Eros: qui me doces quid agendum sit: cum ipse non potueris. Haec dicens
 sibi uentrem percussit & in lectum se dimisit non tamen eo uulnere confestim exanimatus: sed cum aliqua-
 tisper iacuisset uis sanguinis repressa ad se reuersus petebat ab iis qui aderant: ut ipsum interficerent: quod
 cum omnes sibi denegarent: atque e cubiculo aufererent insanire ac uociferare miro furore non destitit quo-
 ad Diomedes uenit a Cleopatra missus: qui ipsum ad Reginam in monumenta deferret. Tunc enim cum au-
 disset eam uiuere: uehementer laetatus iussit: ministris ut ipsum tollerent & ita manibus eoque usque ad mo-
 numenta est delatus. Non tamen aperuit fores Cleopatra: sed funibus & catenis & fenestra quaedam demissis
 illum alligatum traxit a duabus mulieribus adiuta: quas in eo loco secum clausas habebat. Aiunt illi qui

MARCII ANTONII

aderant nullum unquam miserabilius spectaculum fuisse. Antonius sanguine foedatus in altum funibus trahebatur semianimis manus ad reginam tendens atque annitens: neque enim erat facile mulieribus attrahere. Sed ipsa Cleopatra funibus annexa in faciem prope conabatur: si quae infra erant hortatu duntaxat adiuuabant sed postquam illum ad se mulieres receperunt in lectumque posuerunt: tunc Regina scissis super eo peplis: & uultum unguibus secans & pectora plangens clamabat dominum uigilantem imperatorem suum: adeoque in deplorando Antonio erat intenta: ut priorum malorum pene esset oblita. Antonius uero ut Cleopatram a lamentatione cessare fecit: petiit uinum sibi potum dari: seu ficiens seu quod potato uino celerius sperabat dissolui. Cum autem bibisset admouit Regina: si tibi ac rebus suis consuleret: si tamen sine dedecore id facere possit. Et maxime omnium qui cum Caesare erant: Proculeio se crederet. Ipsum autem non lugeret propter has ultimas calamitates: sed beatum duceret propter priores felicitates. Nam & clarissimum omnium fuisse & potentissimum: & tunc non ingenerose Romanum a Romanis superatum. Post haec dicta cum iam ferme exspirasset: Proculeius a Caesare missus ad Cleopatram uenit. Nam cum antonius post uulnus sibi illatum ad monumenta portaret: Dirceus quidam ex antonii licitoribus: accepto gladio quo cum se antonius percussisset: clam ad castra cucurrit: ostenditque illum Caesari sanguine adhuc madentem: & nuncius fuit antonii mortis. Caesare uero ut haec audiuit in partem intimam tentorii secedens fleuit interitum uiri & affinis & collegae & multarum regum bellorumque socii. Deinde amicis conuocatis epistolas eius legit: utpote iuste & prudenter scriptas. Post haec Proculeium misit: iubens dare operam quam maxime possit: ut Cleopatra uiuens in potestate ueniat. Sollicitus enim erat pro pecuniis congectis: & simul ad gloriam suam putabat peruenire: si illa in triumpho duceretur. Sed illa in manus quidem Proculei uenire noluit: in uerba autem cum illo uenit ad fores sepulchri: optime quidem illas firmatas: sed tamen uoci peruias. Cleopatra intus petebat filiis suis regnum Proculeius foris eam bene sperare suadebat: & se ac sua omnia arbitrio Caesaris committere. Ut autem infectare ad Caesarem rediit: & situm loci quem diligentissime contempletus fuerat retulit: Gallus mittitur qui cum Cleopatra loqueretur. Is cum regina (ut supra demonstrauimus) conuenisset: consulto protrahit sermonem. Proculeius interea scalis interpositis per eam fenestram ingreditur: per quam antonius fuerat ante receptus: & prope cum duobus ministris ad eum locum descendit: ubi Cleopatra cum Gallo loquebatur. Altera uero mulierum quae cum Regina erant exclamante: infelix Cleopatra uiua caperis: subito conuersa illa & Proculeum conspiciens: contendit illa quidem gladio quem accincta erat seipsam necare: Sed Proculeius appropinquans & manibus ambabus eam continens: iniuriam facis inquit o Cleopatra & tibi ipsi & Caesari: cui occasionem auferis humanitatis & pietatis suae ostendendae & calumniarum mitissimum principem ut infidum & implacabilem: his simul dictis gladium adimit ueste insuper excussa ne quid sub ea occultaret ueneni. Venit etiam Caesare Epaphroditus libertus: cui mandata erat mulieris custodia: & maxime ut prouideret: ne illa sibi mortem inferre posset: caeterarum regum omnium facultatem permetteret. Ipse autem Caesare Urbem intrauit cum ario philosopho sermone instituto: & dextera illi data ut inter ciues suos spectabilis foret: & admirarentur eum omnes egregie a Caesare ornatum. Ingressus deinde gymnasium cum in suggestum ascendisset: omnibus praemetu exanimatis & in terram proidentibus: cum eos stare iussisset: inquit se omni crimine populum absolueret: idque se facere primo propter conditorem alexandrum: Secundo propter miram pulchritudinem magnitudinemque eius Urbis: Tertio propter arium amicum suum. Tanto itaque honore Caesare dignatus est arium: pro multorum et salute apud Caesarem intercessit: quorum unus fuit Sosstratus homo omnium aetatis suae ad dicendum ex tempore promptissimus: sed tamen academiae non decenter se inferens: quomodo Caesare eius more improbato reiecerat preces. Ille uero mutata ueste & cana barba permixta: arium quacumque incedebat sequebatur: semper hunc uersum habens in ore: Docti doctos seruabunt: si erunt docti: quod cum Caesare audisset: concessit magis ut arium inuidia liberaret: quam ut Sosstratum metu. Ex antonii liberis atyllus duntaxat a Caesare necatus est: Qui erat maior natu ex Fulvia. Tradidit autem illum Caesari Theodorus pedagogus. Idem Theodorus cum ceruix adolescenti iussu Caesaris abscideretur: Lapidem pretiosissimum quem circa Collum gestabat: clam subtractum zonae inseruit: qua de re accusatus & conuictus ad crucem damnatus est: Ex Cleopatrae uero liberis (caeteri quidem cum alumniis suis in custodia habiti & quidem liberaliter) Caesariionem autem prioris Caesaris filium: cum magna ui auri & argenti matre in Indiam per Ethiopiam missum & a Rhodone pedagogo per fraudem quasi Caesare eum in societate imperii uocaret: reductum: Caesare post mortem matris interficit. De quo cum sententiam amicorum sciscitaretur: dixisse arium ferunt non esse probandam multitudinem Caesarum: corpus autem antonii cum id multi Reges ac priuati peterent: ut ad sepulturam sibi traderetur: auferre id a Cleopatra Caesare noluit. Sepultum est igitur Cleopatrae manibus magnifice ac regio funere omnibus in ea re Cleopatrae parere iussis ex merore autem ac dolore (exarserant enim pectora nimio planctu) febris cohorta occupauit: qua de re laetata est Cleopatra: occasionem sibi oblatam putans seipsam per inedia necandi quasi morbo impediretur cibum assumere. Erat illi medicus consuetus & familiaris Olympus: cui illa ueritatem fassa utebatur socio & adiutore ad necem: ut idem ipse Olympus ait in historia: quam de his rebus scripsit. Quod cum Caesare animaduertisset: minas sibi quasdam de nece filiorum iniecit: quibus Cleopatra tanquam machinis quibusdam expugnata: corpus medelae tradidit: cibumque assumpsit. Venit autem & ipse Caesare post paucos ad eam dies uisendi gratia & alloquendi. Illa uero ut uenientem uidit: e lecto in quo humiliter iacebat proficiens prima tantum ueste amicta: ad pedes eius prouoluta est: uoce tremula & gracili & lacero pectore: quod magna ex parte ostendebat: nec ulla in re melius se habere corpus quam anima uidebatur. Illa tamen uultus grata & dignitas formae non erat penitus extincta: sed lucebat intus: cernebaturque in oculorum atque corporis motibus iussa autem a Caesare in lectum redire: ipso iuxta assidente coepit illa quidem se purgare in necessitate & metum antonii errata transferens. Sed cum Caesare unumquodque redargueret: subito ad preces commi-

serationemque conuersa est: quasi maxime uiuendi cupida. Tandem cum auri & argenti caeterarumque rerum rationes caesari dedisset: Seleuco quodam ex procuratoribus ostendente: quaedam ab ipsa fuisse subtracta profiluit Cleopatra & crine procuratoris apprehenso: faciem eius frequenti ictu percussit: Caesare autem ridente & eam inhibente: At nonne per graue est: inquit Caesar: si tu quidem non indignum putasti huc accedere: & me in hoc tempore alloqui: serui autem mei me accusant: siquid muliebrum ornamentorum reseruari: non mihi quidem misere sed ut Octaviae & Liviae munusculade: quo te per illas habeam placatior. His uerbis Caesar uehementer laetatus est: ratus illam ad uitam respicere: & consilium mortis omnino abiicisse. Responsoque Reginae dato se & haec illi concedere: & caeteris omnibus longe melius quam speret fruituram esse: discessit: decepisse quidem illam putans: ipse uero longe ab ea deceptus: erat inter Caesaris amicos Cornelius Dolabella clarissimus adolescens & a Cleopatrae studio non abhorrens. Hic Reginae postulanti clarae renunciauit: Caesarem quidem per Syriam abire: ipsam autem cum filiis per mare missurum: tertia ut ipse opinabatur die. Illa cum haec audisset: a Caesare petiit ut sibi Antonio parentare liceret. Quod cum impetrasset: ad sepulchrum uenit cum familiaribus feminis: & ibi in terram procumbens: o amice inquit Antonii: sepelii te nuper liberis manibus: libo autem nunc captiua facta: & custodita ne planctu aut lamentatione afficiam hoc seruum corpus ad triumphum de te agendum reseruatum. Alia ne expectes libamina: aut honores. Nam hi tibi a Cleopatra ultimi sunt. Hos enim uiuentes nulla unquam uis separauit: nunc uero periculum est ne mortui loca permutemus: & tu Romanus in aegypto iaceas: ego aegyptia in Italia. Verum siquid illic deorum uirtus aut potentia est: quando nos hic a nostris perditum sumus: ne patiari me uiuam duci: neue te ipsum in me triumphari: sed recipe me hic una tecum in hoc tumulo. Nam ex infinitis malis quibus misera perimor: nullum ita magnum aut graue mihi est: ut hoc breue tempus sine te uixisse. Haec cum illa quae ista esset coronato tumulo & diu amplexato: iussit sibi balneum parari: post lauacrum assurgens magnifice pransit. Hic quidem ab agro ueniens cistam quaedam attulit: qui custodibus per cunctantibus aperiens & folia reprimens plenam ficum ostendit: & cum illi pulchritudinem fructum admirarentur obrulit eis ridens rogauitque accipere. Illi uero nihil suspicantes iusserunt introferre. Post prandium assumptum Cleopatra tabellas obsignatas ad Caesarem dedit: & Caereriis omnibus a se praeter duas mulieres dimissis ianuam clausit. Caesar ut tabellas dissoluit: & preces ac ploratus legit rogantis ut una cum Antonio sepeliretur: subito quid actum esset suspicatus est. Primo itaque ipse accurrere perrexit: postea melius esse uisum est: ut aliquos mitteret qui propere inspicerent. Sed celeriter transacta res erat: cursu enim illuc tendentes inueniunt custodes ne suspicantes quid aliquid: mox ualuis patefactis cernunt Cleopatram mortuam aureo in lecto iacentem: regio more ornatam. Ex mulieribus uero quae aderant: eras quidem ad pedes Reginae expirauerat: Carimonium autem semianimis capiti Reginae diadema aptabat. Clamante autem quodam ex custodibus: an haec pulchra sunt Charimonium: pulcherrima inquit ac decentia tot Regum prolem: nec quicquam ulterius locuta cecidit. Sunt qui ferunt aspidem in ficibus allatam inter folia quae supra erant occultam fuisse: data opera a Cleopatra: ut ipsam insciam inuaderet: inde cum ficus acciperet conspicatam aspidem dixisse: An hic erat istud: & brachium aspidi nudatum porrexisset. Alii seruatum aspidem ferunt in uase quodam inclusam & per fistulam auream a Cleopatra prouocatam atque irritatam brachium momordisse. Sunt item qui aliter opinentur: caeterum ueritatem nullus nouit. Nam & uenenum ipsam habuisse compertum est in laminula quadam concaua quam sub crine occultabat: Sed tamen neque corpus deformatum nec aliud ullum apparuit ueneni signum: nec aspis etiam ab ullo conspecta est: sed tractus duntaxat quidam in littore qua domus ad mare spectabat uisi & brachium Cleopatrae aiunt duas notas habuisse leuiter impressas & humidas: quibus Caesar uidetur fidem dedisse. Nam in triumpho Cleopatrae imaginem tulit cum aspidem mordicus affixa. Haec quidem ita dicuntur gesta. Caesar autem quam morte illius infensus erat: admiratus tamen mulieris generositatem magnifice ac regie una cum Antonio sepeliri iussit. Mulieres etiam quae cum illa mortuae: erant honore funeris potitae sunt. Mortua est Cleopatra aetatis suae anno trigesimo nono: regnauit annos uigintiduos: cum Antonio amplius, xiiii. uixit. Antonium alii annos quinquaginta sex: alii duntaxat tres supra quinquaginta ferunt uixisse. Antonii quidem statuam omnes iussu Caesaris deiecit: Cleopatrae autem statuam suo loco relictam: Archiuio quodam Cleopatrae amico mille talentis a Caesare redimente: ut stare sinerentur: nec idem quod Antonii statuam paterentur. Ex liberis autem Antonii septem: quos ille ex tribus uxoribus suscepit: Atyllus qui erat maximus natus a Caesare (ut diximus) necatus est. Caesari autem omnes apud Octauiam educati: quae Cleopatram quidem Antonii & Cleopatrae filiam iubae humanissimo & pulcherrimo regi uxorem dedit. Antonium autem ex Fulvia genitum ita magnum apud Caesarem fecit: ut post Agrippam & Liviae filios primas partes obtineret. Ex Marcello autem cum duas filias & Marcellum haberet: hunc quidem generum simul & filium sibi fecit Augustus: alteram uero filiarum Agrippae tradidit. Mortuo deinde Marcello filio cum Caesar non facile cerneret: quem sibi ex amicis generum eligeret: suavit Octauia ut Agrippam caperet: quod cum Caesari placeret: cum Agrippa agit: ut filiam repudiaret & Caesari gener fieret: quo facto illam ab Agrippa separatam Antonio coniunxit. Ex duabus autem Antonii & Octaviae filiabus: alteram Domitius Enobarbus: alteram pudicitia & forma praecelaram Drusus Liviae filius Caesaris priuignus duxit uxorem. Ex hac nati fuerunt Germanicus & Claudius: quorum Claudius postea imperauit: ex Germanici autem filiis Caius quidem cum superbe imperaret: trucidatus est una cum filio & coniuge: Agrippina uero filium habens ex Domino Enobarbo nupsit Claudio & simul filium in adoptionem dedit: qui postea Claudius Nero appellatus. Hic temporibus nostris imperans matrem necauit: nec multum abfuit quin flagitiis & amentia Romanorum subuerteret imperium: quartus ab Antonio per gradus successor.

ARTOXERXIS

ARTOXERXIS VIRI ILLUSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM
PER LAPVM FLORENTINVM VERSA.

ARTOXERXES ILLE PRIMVS XERXE PATER NATVS EX PERSARVM Re-
gibus tum facilitate humanitateque tum maxime animi magnitudine præstitit: & longi-
manus:q; dexteram manum sinistra longiorem haberet:cognominatus est. Secundo ue-
ro de quo hoc tempore scripturi sumus Mnemoni idest memori cognomētum fuit. Hic
ex sorore illius superioris genitus est,Dario enim ac Parysatidi filii quattuor fuerunt: ma-
ior natu Artoxerxes:proximus ætate Cyrus:his iuniores Ostanes & Oxanthres. Cyrus igi-
tur a Cyro prisco nomen traxisse ferunt. Illum autem a Sole ita nuncupatum esse: Cyrus enim persica lin-
gua Sol dicitur. Artoxerxi Arfyce ab initio nomen fuit:& si Dinon tradit Carsem illum appellatum eẽ. Sed
minime credẽdum uiderur. Ctesiam quis uariis fabularum commentis a ratione & ueritate maxime ab-
horrentibus libros suos refererit:regis nomen ignorasse:apud quem uixisset diutius:quemque item ma-
tremq; eius & coniugem ac liberos pie sancteq; obseruasset. Cyrus ergo igenio acer cum esset: & uehemẽs
statim a puero spe ac animo ad regnum spectare cepit. Alter in omnibus uite partibus leuior ac facilior &
cupiditatibus remissior natura est habitus. Is iussu parẽrum mulierem eximia sane forma:ac singulari pu-
dicitia cepit uxorem. Inuitus autem illis prohibentibusq; retinuit:& apud se perpetuo in honore habuit.
Nam cum interfecto a rege illius fratre ipsa quoq; ad exitum quæreretur:Arfitas supplicem se matri obiici-
ens atq; eam multo luctu lachrymisq; obtestans:uix ut incolumis seruaretur obtinuit: & ne cum ea cogere-
retur diuortium facere. Etenim mater Cyrum maiori caritate amplexa erat:magisq; eum in regnum pa-
tri succedere cupiebat. His de causis ab ea reuocatus ab oris maritimis in persidem se recepit: Spe erectus se
opibus matris & auctoritate adiutum regnum habiturum. Nitebatur enim Parysatis haud sane probabi-
li ratione ea qua olim Xerxes priscus Damiarato auctore est usus. Arficam se priuato Cyrum regnanti Da-
rio peperisse:non tamen id suadendo perficere potuit. Nam qui ætate anteibat: Artoxerxes rex constitutus
est Cyrus Lydiæ Satrapiã sortitus est:& maritimas regiones imperator obtinuit. Nec ita multo post Darii
mortẽ rex Parasgadas profectus est: Ut a persarum sacerdotibus regio more sacris initiaretur. Est bellice deã
facellum quã coniectura quis Mineruã fuisse auguretur. Eo ingressus regem qui mysteriis paratur:oportet
propriam uestem deponere:& quã Cyrus priscus induit ante q; regno potitus esset assumere:ex caricis præ-
terea uesci: & Terebithum p bellariis degustare:poculumq; lactis ebibere:his peractis siqua fiunt haud cæ-
teris cõpertum est: Quæ quidem cū Artoxerxi agenda instarent:accessit Tysaphernes:& unum ex sacerdoti-
bus eo secum adduxit:qui Cyro ad percipiendã patriæ disciplinã præfuerat magicamq; illum docuerat:&
cum is spe regni potiundi decidisset Artoxerxe prælato:uisus est ante alios Persas eã re iniquo animo ferre
Ob eam opinionem cum Cyrum detulisset:uehementer eius orationi fides est addita. Cuius delatiõis ma-
chinatio talis fuit: Cyrum intẽplo insidias locatur: Regẽq; ut primũ uestẽ posuisset: impetu facto oppres-
surum. Hac confirmata calumnia tradunt quidam illum cõprehensum esse:in carcerẽq; coniectum. Non-
nulli tẽplum Cyrum irrupisse perhibent:latitantẽq; a Sacerdote deprehensum & Artoxerxi i potestatem
traditũ:eumq; cum iã morte supplicium daturus esset:amplexã matrẽ ac flẽtem precibus & obsecrationi-
bus de illius salute tandem a rege impetrauisset:& ad mare rursus diuertisse. Qui eiusmodi initia ægre fe-
rens nõ salutis & liberationis suæ memor:sed compræhensionẽ & carcerẽ refricãs:iraq; ex cupiditate icen-
sus ad regnum occupandũ acrius intendit aĩum. Sed sunt quidã qui dicant Cyrum deficientibus sibi in
quotidianas coenas sumptibus a rege defecisse. Sed hæc opinio plurimum a ueritate aberrare uidetur. Et
enim si cætera defuissent:mater suis opibus & copiis abunde illi ad sumptus suppeditandos ualuisset. Eius
aut diuitiis testimonio est exercitus:qui sibi multis in locis per amicos & hospites alebatur: ut Xenophon
tradit. Nõ enim cunctas copias unum i locum coegerat:cũ eiusmodi apparatus clã rege esse uellet quoad
belli inferendi occasio data esset. Sic alibi alios habuit quibus conducendi exercitus negocium dederat. Re-
gi autem instans mater omnes suspiciones adimebat:& a Cyro ipso plenæ blanditiarũ & assentionũ fre-
quenter afferebantur litteræ:quibus tum poscebat aliquid ab eo:tum prouocatus Tysaphernẽ accusabat
Iam eni certamen inter illos & contentio exorta erat:Fuit præterea regi natura insita morositas quædã ac
segnities:quæ lenitas animi multis & clæmentia uidebatur:quippe qui ut apparet gentilis sui Artoxerxis
mansuetudinem & facultatẽ uehementer ab initio adamasset. Facile ad eum omnibus patebant aditus. In
conferendis pro dignitate honoribus & gratificandi rationi ppenior. In uindicandis criminibus eius ani-
maduersio omnis a contumelia aberat. In conferendis autem beneficiis & in promerenda gratia debenti-
bus magis & astrictis q; benemerẽtibus lætabatur:in suscipiendis uero humanum atq; alacrẽ se præstabat
Nullũ enim adeo paruum ad illum afferebatur munus:quin id prompto animo iocundeq; acciperet. Cui
cum malũ punicum insigni magnitudine dono a paupere esset datum:Per solem inquit hic uir ciuitatem
ex parua magnam:si eius fidei credatur:q; celeriter redigere posset. In itinere aliis alia ad eum munera affe-
rentibus homo rusticus cum p tempore nihil nactus esset:quod regi elargiri posset:percurrissetq; ad flu-
mẽ:& haustam ex eo aquam manibus illi obtulisset:lætatus Artoxerxes phiala aurea & mille dácis hoĩem
donauit: Aclidæ lapsoni:cum is multa licenter in eum cõtumelioseq; loqueretur:per tribunum militum
respondit:licere sibi quæ uellet in regem dicere:Sibi uero dicere ac facere in uenatione quoq; cum teriba-
zus Persicam uestẽ scissam sibi ostendisset:ab eoq; quid fieri oporteret rogatus respondisset:Aliã illi iduen-
dam uestem & illã sibi esset tradendam:concessit statĩ quod flagitarat:dono inquiring do tibi atq; largior
hanc uestem:uerum ferri phibebo:quo neglecto teribazus (erat.n.homo minime malus sed natura leuis

& in consiliis rapidus) Vestem ipsam induit mulieribus et ex auro donis a rege sibi traditis se ornauit. Idque cum uniuersi intuentes aegre ferent (Nam haud decebat ridere) tum rex & cachinnari incepit: & ad eum conuersus tibi inquit ut mulieri auge: & ut insano regium amictum gestandi praeterea licentiamque permittimus. Cumque non liceret cuiquam propter matrem & coniugem illi supra regem huic infra regiae mensae accubere: Artaxerxes fratres et Oxanem & Xanthrem natu iuniores ad eandem mensam uocauit: & una secum epulari uoluit. Maxime autem ex omnibus gratissimum persis spectaculum praebuit Statirae coniugis currus: quo nudo nullis inuolucris nullis ornamentis regis ferebat: priuatimque mulieribus sui & salutandi & adeundi copiam faciebat: ex quo regina ipsa a multitudine summo studio colebatur. At inquieti & turbulenti homines qui nouis imperiis studebant: ad Cyrum quoque illum acri ingenio uirum apprimeque bellicosum ad haec amicosque unus omnium maxime studiosum esse acceperat: communi consensu regem summam deferrebatur: rati tantam imperii morem elati animi regem exposcere: & qui honoris cupiditate & gloriae tangere. His igitur frater Cyrus non minus quam his quibus imperabat ad bellum incubuit. Lacedaemonios quoque per litteras cohortatus est: ut uiros sibi subsidio mitterent. Quibus si pedites uenissent equos: si eques currus: si agros haberent uillas: si uillas urbes se daturus suscepit. Mercedem uero commilitonibus non numero sed mensura praesolutum iri: his se aliisque pluribus magnifice efferens addebat: grauius se coram fratre gerere. Philosopharumque magis ac peritius magicam exercere: Vini autem plus bibere ac melius ferre. At illum in uenationibus ob ignauiam ac molliem animi in equo dubiis autem in rebus ne in folio quidem posse consistere. Lacedaemonii uero ad Clearchum Scythalam miserunt: omniaque quae ad bellum usui forent cyro subministrari iusserunt. Per magnis ergo barbaricis copiis & conductis ex graecia militibus haud multo paucioribus. xiiii. milibus instructis uariis rationibus militiae consilium dissimulare conatus: aduersus regem ascendere parabat: quod tamen haud diutius regem latere potuit. Nam Tyfaphernes ad illum adiens rem omnem bellicae apparatus indicat: & tumultus praemagnus regiam omnem compleuit: cuius belli culpa pars maxima in Parysatidem conferebat. Eiusque amici omnes atque intimi in suspicionem & calumniam uocabantur. Maxime uero Parysatidi infensa erat Statira iniquo animo bellum ferens ac uociferans: Vbi nunc fides o Socrus ubi praesces obsecrationesque humiles: quibus cum Cyrum regnum insidiis appetentem recepisses: nos in bellum ac periculum coniecisti. Ex eo tempore Parysatis Statirae odio uehementer incensa: cum natura ad simultatis atque inimicitias persequendas acerba immanisque natura foret: illam insidiis tollendam interficiendamque curauit. Appropinquanti autem Cyro sermones rumoresque perlati sunt: statuit se regem nec statim manus conferere: nec praelio dimicare: sed in persis expectare: quo ad eum undique exercitus cogeretur: Etenim fossam in latitudinem pedum decem totidem in altitudine ad quadringenta stadia per regionem in longitudinem duxit: Quam tamen cum perripisset Cyrus atque intra copias adduxisset: Babylonia quae haud longe ab eo loco distaret: neglexit: nec transitu illum illo conatu prohibuit. Sed Teribazus primus omnium cum dixisset: haud fuga contendendum: nec media Babyloniaque cedendum: sed in Susos Parysatidi occurrendum esse: cum numero copiarum multiplici hostes excederent: innumeros autem Satrapas ac praetores haberent consilio & peritia rei militaris Cyro superiores ac manu promptiores: praelii statim fortunam tentare aggressus est: ac primum nongentorum milium exercitu rebus omnibus instructo atque ornato euestigio se ostentans hostes audacia despectuque hostium inermis atque incertis ordinibus incedentes in tantum terrorem ac turbationem coniecit: ut uix magno cum clamore & tumultu se colligendi atque in ordinem constituendi spacium daret. Deinde silentio & effuse agmen producit: clamores immodicos petulantisque insultus & confusionem plurimam in tanta multitudine expectantibus graecis specie agminis & instructu admirationi fuit. Ex falcatis enim robustissimos quosque diligens in fronte legionis suae e regione graecis statuit: ut acies hostium priusquam ad manus uentum esset perrumperent. Eam pugnam cum multi scriptores memoriae mandarint: & Xenophon ante oculos pene collocarit: rebusque ipsis non ut gestis sed quasi gerantur: lectoris affectu animo atque una periclitante retineat: haud prudentis esset post eum uix his de rebus rursus ad scribendum accedere: praeter ea quae ab illo praetermissa ac digna memoria uideantur. Nuncupatur autem locus Cunax: in quo instructae acies signis collatis dimicarunt: qui sexcenta stadia a Babylonia distat. Cyrum autem admonente clearcho ut se post Macedones contineret: nec in periculum pugnae immitteret: respondisse ferunt. Quid ais clearche: iube sine regnum appetentem regno me indignum ostendere? Cumque imprudenter Cyrus & temere in medias acies perripisset: nec periculum praecaueret: nec salutem suam prospiceret: non tamen Clearchi minus delictum nec sapientius consilium fuit: qui graecos contra regem constitutere noluerit: sed ne circumueniretur ab hostibus dextrum cornu ad flumen produxerit. Qui enim omissis caeteris omni ratione securitatem sequeretur: & in eo potissimum laboraret: ne quid incommodi acciperet: fatius fuit domi se continere. Qui autem a mari ascendens decem stadiorum milia processisset: nec id ulla necessitate coactus sed hoc consilio: ut Cyrum in regiam sedem collocaret: sic deinde loci atque ordinis rationem habuerit: non quo ipse regem cuius stipendia mereretur seruaret: sed quo tuto & expedite pugnaret: Is mihi instantis periculi metu de summa rerum consilia abiicisse & militarem disciplinam perdidisse uidetur fuisse autem nullum ex omni exercitu regis graecorum impetum excepturum. Pulsis autem loco ac relictis illis fugiente aut interfecto rege Cyrum incolumen regno potiturum: ipsius pugnae euentus declarat: licet circo clearchi magis ignauia quam cyri audacia accusanda est: quae regnum una & cyrum perdiderit. Si enim rex ipse contemplatus foret: qua in parte constitutis graecis minimum sibi ab hostibus noceretur: aliam nullam quam quae a se atque a suis plurimum distaret: inuenisset: a qua nec ipse uictus superatusque sentiret: & Cyrus ante interemptus sit quam de clearchi uictoria nuncium accepisset. Atque cyrus haud inscicia neque imprudentia offendit: sed quid sibi usui esset prauidit: clearcumque medium agminis tenere iussit: At is cum dixisset be-

ARTOXERXIS

ne gerendæ rei securam suscepturum: euertit oia. Nam græci ex sententiâ sua & uoluntate barbaros fuderunt & fugientes magnum spacium insecuti sunt. Sed Cyrus cum generosum equum sed effrænum atq; imitem Pasacem nûcupatum (ut Ctesias tradit) calcaribus incitasset: Cadusiorum dux Artoxerxes & ipse uectus equo ei obuiam uenit: clamitans o iniquissime oïum mortalium atq; insanissime: q; pulcherrimo & sanctissimo inter Persas Cyri nomini hâc tãtam notam atq; ignominiam inuris: ut optimã uia ingressus: græcorum copias ad persarum bona & fortunas diripiendas coneris adducere: in spem adductus te fratrem ac dominum tuum occisurum eẽ: cui decies decem seruorum milia sunt qui te rebus oïbus p̄stent. Sed statim periculum facies. Ante enim hoc loco caput tibi auferet: q̄ regis faciem aspicere possis. Hæc cum dixisset iaculum in eum immisit: sed lorica restitit atq; ictum sustinuit: ne ad corpus uulnus descenderet. Cyrus tamẽ magnitudine ictus cõtremit. Dum Artoxerxes equum cõuerteret: Cyrus telum intorquẽs haud frustra tus est ictu: sed collum sub casside mucrone transfixit. Artoxerxem igitur Cyri manu cõcidisse oes pene consentiunt. De Cyri autem morte quoniam Xenophon ut q; nō affuisset: eam breuiter nimis atq; exiliter explicat: nihil fortasse impedit: quæ a Dione & Ctesia scripta sunt oratione p̄currere. Tradit igitur Dinon interfecto Artoxerxe Cyrum in eo qui circũstabat regem impetu facto: eius equum uulnerasse atq; illum humi deuolutum eẽ. Ad quem accurrens Teribazus apprehendensq; q̄ celeriter in alium equum imposuit: O rex inquis huius diei memineris. Non enim eẽ eiusmodi: ut memoria tibi excidere debeat. Hic rursus Cyrus perumpens equo Artoxerxem deiecit. Hũc tertium Cyri insultum rex iniquo aĩo ferens ad eos q; aderat exclamat: satius sibi eẽ non uiuere: tum incitato calcaribus equo Cyrum adorit q; inter uolantia hostiũ tela incaute ac temere ferebat. In eumq; ipse una & eius stipatores tela coniciunt. Concidit autem Cyrus ut qdã ferunt transfixus a rege: ut plurimi sentire uident: ab homine. qui ex caria aderat: cuiq; rex p̄mium rei bene gestæ hunc honorem tradiderat: ut in p̄liis semper aureum gallum in lancea p̄fixum ante aciem ferret. Etenim Cares ipsos Persarum ob conos qbus galeas ornatas habent gallos nûcupat. Quæ uero a Ctesia de Cyri morte madata sunt litteris ut pluribus circũcisis atq; amputatis paucis exponam: huiusmodi sunt: Cyrus cum interempto Artoxerxe in regem ipsum impetum fecisset: Rexq; contra in eum silentio se inuicem infensis animis petiuere. Sed iteruenit Arius Cyri amicus p̄occupatoq; tpe in regem telum cõiecit: sed ictu frustratus est. At rex cõorta in Cyrum lancea illum nō attigit: Tisaphernem uero uirum summo loco natum Cyroq; fidissimũ p̄cussit: atq; exanimauit. Tum cyrus iaculum adiciens per thoracem ad duorum digitorum altitudinem in pectus regis defixit: quo uulnere ex equo deuoluto rege: comites eius ac stipatores magno cum tumultu ac trepidatione se in fugam dedere. Ille ægre se humo attollens cũ paucis: in quibus fuit Ctesias: proximum quendam tumulum occupauit: & in eo consedit. Cyrum uero aduentantibus iam tenebris ferox equus a suis longius inter hostes prouexit: cum ab illis ignoraretur: ac requireret a suis quippe qui elatus uictoria plenusq; animi atq; spiritus per medium hostium agmen equũ incitabat calcaribus asperere ac uehemẽter obuios uerbis increpitans: Cedite ignaui atq; absistite: idem cum sæpius persica uoce proclamasset: Alii quidem concesserunt regem adorantes: forte Cyri capite lapsa tiara est. His persicus adulescens nomine Metrodotes uiribus frater a latere incurrens eius tempus secundum oculum iaculo transfixit: nescius quem uulnerasset. Cũq; magna uis sanguinis manaret e uulnere: languẽte iam uisu una cum uiribus decidit. Equus errabundus se fuga proripuit. Equestrem uero pileum cruore madentem cyri p̄cussoris minister comperit. Cyrum languẽtem e uulnere ac iam prope expiratẽ eunuchi quidam: qui casu aderant: in alium equum reponere: atq; ex hoste seruare conati sunt. Sed cum imbecilior foret q̄ in equo insidere posset: annexi manibus ægro ac titubante corpore agebant: Cum potitum se uictoria opinaretur: ac fugientium uoces audiret: Cyrum regem implorantium ac sibi parci obsecrantium. Interim Cauni quidã abiecti homines & uicti difficultate uilissimorum ministeriorum gratia regis exercitum secuti: Cyri militibus forte permixti erant. Qui ubi uix rubea sagula cõspicati sunt: q; regiarum partis omnes albo uterentur: agnouerunt statim hostes eẽ: ex illis igitur unus ausus est imprudens a tergo Cyrum sauciare. quo ictu p̄ fracta poplitis uena concidens ille intercadendum confossum uulnere tempus in lapide quodam offendit Ctesiarum igitur oratio ac sententia talis est qua hominem uix occidens ueluti obtuso gladio interemit. Cum iam expirasset cyrus Artasyras regius oculus eo forte equo profectus: ut flẽtes eunuchos aspexit: fidissimũ eorum rogauit quem assidens o Parsista defles: & ille nonne tu extinctum cyrum intueris? Admiratus igitur Artasyras eunuchum iussit bono animo esse cadauerq; asseruare. Ipse ad Artoxerxem profectus rebus suis diffidentem & uulnere sitiq; confectum lætus nuntiat se mortuum cyrum uidisse. Ille uero statim audito nuntio primus omniũ iter arripuit: ac Artasyræ ut se ad locum perduceret imparauit. Sed cũ metus ac rumor uehemens eo perlatus foret græcos hostem fusum persequi: uictoresq; omnia obtinere: uisum eẽ eo complures exploratum mittere: Ita triginta lapades p̄ferentes eo missi sunt: ipsi ob sitim iam deficienti & ad moriendum uicino Peribarzanes eunuchus circuncurrens potum quærebat. Non enĩ locus aqua habebat & a castris longius aberant. Tandem in unum ex Caunis illis in opibus incidit: in utre sordido inquinatam aquam ac putridam ad octo cotilas ferentem: Hunc utrem ille acceptum ad regem detulit: eique tradidit. Quem cum aquam totam ebibisset nunquid is potus molestissimus ei fuisset percontatus est: Tum testatus est deos immo: talis se nunquam uinum potasse iucundius: neque aquam etiã quæ leuissima ac purissima esset sibi suauiore esse uisam. Quare inquit ei homini a quo accepisset se nũquam debitas ac meritas gratias referre posse: sed deos precari: ut eum diuitem ac beatum efficerent. Dum ea fiebant triginta missi clari ac læti eo se receperunt: insperatam regi foelicitatẽ ac uictoriã nuntiantes: Ac iam multitudine ad eũ undiq; confluentiũ & conspirantium parumper animo confirmatus multis circum collucẽ-

tibus facibus e tumulo descendit. Ut uero ad cadauer cōstitit: & dextera corpori manus: & a ceruicibus caput abscissum est: caput ferri iussit: apprehēdēsque manu comam: quæ permagna erat & densa: dubitātibz adhuc fugientibusque ostēdit. Illi magna cum admiratione adorauerūt: sic ad eum breui septuaginta milia hoīum coierunt: ac se rursus in castra receperūt. Erit autē in plium (ut Ctesias tradit) quatercētena hoīum milia. Dinon autē & Xenophon eos q̄ dimicarūt longe plures fuisse auctores sunt: numeq; uero interfectoz hostium nouem milia capitum ad Artoxerxem esse relata: suoz autē uiginti milia in eo certamine desiderata esse. In his dubitatio permaxima ambiguitasque uersat. In eo autē apertum Ctesiae mēdaciū deprehēdit: q̄ ait se ad græcos una cum Phallino zacynthio: aliisque nōnullis oratorem esse missum. Xenophon enī Ctesiam apud regem uersari sciebat ipsius enim meminit & hos libros in eius manus puenisse satis cōstat. Nunq̄ enim q̄ legatus uenisset ac tantoz sermonum interpretes fuisset: absq; noīe in cognitum dimisisset: Phallinum autē zacynthium nominasset. Mirifice uidelicet Ctesias honoris cupidus nec minus Laconicaz partium Clearchiq; studiosus: qui in ipsa historia scribēda quosdam semp locos sibi ipsi pprios uendicat: quos īgressus Clearchi ac Lacedæmonis mētionem facit. Confecto iam plio Artoxerxes illius qui a Cyro ictus cōciderat: filium pulcherrimis maximisque muneribus dōauit. Ctesiam quoq; ac reliquos honoribus amplissimis honestauit: cauniumq; q̄ utrem ei aquæ attulerat cum inuenisset: ex obscuro atq; inopi clarū atq; opulētum effecit. Fuit p̄terea cura in eo quædam in uēdicandis fontibus. Arbacem enim quēdam medum hoīem: qui in plio ad Cyrum defecerat: at rursus eo mortuo rebellarat: cum eum ignauiz ac molliciei nō p̄ditionis neq; simultatis reum statuens condemnasset: iussit nudum scortum impositum ceruicibus diem totum in foro circūferre. Alterius uero q̄ ad defectionem duos quoq; ex hostibus se additurum pollicitus: in mendacio deprehensus esset: linguam tribus clauis cōfigi iussit. Sed cum cuperet hāc famam & sermonem apud oēs gentes & nationes uulgari a se Cyrum interfectum esse: Metrodatiq; qui primum Cyro uulnus inflixerat: munera misit: Ferentibus ēt hęc nunciari ei iussit: iis te rex muneribus afficit: q̄cū equestrem cyri pileum inuenisses: ad eum detuleris. Care uero a quo succisa poplitis uena cyrus cōciderat & ipso donum postulāte ad id negociū missis huiusmodi ad illum mandata dedit. Hęc tibi dono mittit rex q̄ primus post Artasyram ad eum de cyri interitu nunciasset. Metrodates igitur indictum sibi silētium ægre ferens discessit. At miserum carem similis quidam animi morbus ex infania & temeritate iuauit. Corruptus p̄sentibus ut uidetur bonis & superbia quadā & cōtumacia in superiores se efferens haud dignum ducere se munera sibi missa nuncii mercedē habere: sed excruciarī animi atq; indigne ferre: ad hęc uociferare: alterum neminem p̄ter se Cyri necis auctorem fuisse: & se iniuste ea gloria spoliari. His regi nunciatis uehementer ira incensus caput homini a ceruicibus abscindi iussit: His cum interesset mater: ne tu inquit rex ita hunc carem capitalem hominem bræui pœna neces. A me enim sibi eorum quæ dicere audet merces persoluenda est. Permittente autem rege matri supplicii sumēdi potestatem: Parysatis a tororibus suis hominē comprehendī iussit: decemque dies in tortura haberi: tum oculos effodi. Et in aures liquefactum æs īfundi: sic omni supplicio excruciatum necari. Nec uero Metrodates similem exitum effugere potuit: pauloq; post ob eandem stulticiam morte pœnas luit. Vocatus enim ad cœnam cum regis ac matris eunuchi adessent: accessit ueste auroq; īsignis: quibus donatus a rege fuerat. Cūq; ad pocula prouertum conuiuium foret: ex Parysatidis eunuchis is qui auctoritate opibusq; reliquos anteibat: ita ad Metrodatem locutus est. Perpulchram quidem hanc tibi uestem rex dono dedit Mitrodates: perpulchras armillas: perpulchros etiam torques: permagni quoq; præcii gladium: perquābeatum ac circūspectum te iis oībus reddidit. Jam uero incalescens uino plus æquo Mitrodates quorsum hęc inquit o Sparamizas spectat oratio? Maioribus enī meipsum ac pulchrioribus eo die dignum exhibui: & Sparamizas subridens haud equidem Metrodates tibi inquit inuideo: recte quidem se habet illud: quod crebro usurpatur a græcis: Vinum & ueritatem esse: sed amabo te quid præclarum aut magnum fuit pileum equo delapsum iuenire: & ad regem deferre. Hęc haud facinoris ignarus interrogabat: sed uolens id a p̄sentibus quoque cognosci tētare eo pacto cœpit hominis leuitatem: quem loquacem atq; immoderatū potus reddiderat. Haud diutius se continuit: At uos inquit de Pilo deq; eiusmodi nugis ut iubet confingite: Ego uero aperte profiteor hac manu Cyrum concidisse. Non enim ut Artoxerxes uanum neq; irritum telum adieci: sed ab oculo haud lōgius meus aberrauit ictus: sed trāsfixo tempore hominem strauit: eoq; uulnere tandem interiit. Hic alii inde usq; prospicientes infoelicem Metrodatē exitum & cladem: facies demiserūt. Sed qui eos conuiuio exceperat: age inquit Metrodates ad p̄sens indulgeamus uino atq; epulis ac regis deum fortunāq; uenerantes sermones huiusmodi maioribus de rebus q̄ inter nos uersari conueniat: missos faciamus. Dimisso conuiuio quæ dicta in conuiuio fuerant Parysatidi eunuchus detulit. At illa cum rege communicauit. Quod regiis animum uehementer offendit: quippe qui se reprehensum refutatūq; p̄spiceret: & quæ pars uictoriæ maximo sibi decori ac uoluptati fuerat effluxisse. Etenī uolebat barbaros omnis ac græcos sibi persuasum habere: in ipso insultu quo cum fratre cooseruuit manus accepto illatoq; uulnere interēpto. Cyro se faucium abiisse. Igitur Metrodatem scaphis necari iussit. Genus autē mortis ac supplicii huiusmodi est: Duabus exedificatis scaphis inter se congruentibus: in altera hominem qui ad supplicium datur resupinat: alteram desuper imponentes: sic ambas coniungunt: ut caput manus ac pedes foris excludantur: Reliquum uero corpus totum intus claudatur: p̄bēt homini cibum stimulisq; oculos fodiētes uesci uel inuitum cogunt. Vescenti autem pro potu lac melli admixtum in os infundūt: faciemq; eodem conspergunt. Sic eius oculos uersantes scapham semper aduerso soli opponunt: & muscæ insidentium multitudine ora quottidie obtegunt. Cumq; intus ea faciat quæ edentes bibentesq; homines facere necessitas co-

ARTOXERXIS

git: ex corruptione & putredine uarii pullulant uermes. Quibus intra uestes penetrantibus: Corpus ab-
 roditur. Cum enim perfuncto uita homine superior amouetur schapha: Exesa caro aspicitur: & circa ui-
 scera talium ferarum pascentium aliarumque quotidie succrescentium multitudo apparet. Huiusmodi
 supplicii Metrodates excruciatu ad decimum usque diem calamitosam uitam produxit: atque demum
 extinctus est. Reliquus Parysatidi erat quasi signum. Maniastes regis eunuchus: qui Cyro caput ac ma-
 num praeciderat ad quem opprimendum animum mentemque intenderet. Qui cum ipse per se nullam
 praebere occasionem: Huiusmodi illi insidias machinata est. Erat quidem cum aliis in rebus acris ac uer-
 suti ingenii mulier tum alearum ludum percallebat: ob idque ante bellum saepe alea ludere cum rege solita
 est. Post bellum autem nihil de pristina consuetudine cum rege & effabilitate remisit: sed una in conuiujs
 in ludis iocisque uersata est sequa illi armorum participem atque administram exhibuit: ut eius animum
 penitus a Statira abduceret: Nec ullum fere uacuū illius congressui tēpus reliqueret: quod in eam praecipuo quo-
 dam exardebat odio: Ac ea sublata e medio suo arbitrio ac nutu geri omnia cupiebat. Itaque nocta tempus
 idoneum: Cum rex a negocijs uacuus pararet se ad ludum remissionemque conferre: alea prouocauit: mil-
 le daricis in ludum uictori expositis: Ludenti uictoriam negligendo permisit: aurumque persoluit. Tum
 excruciarum se animi & concertandi cupidam simulās rursus repetita alea eunuchum proponi iussit. Quod
 haud recusauit rex: Sic inter se conueniunt: Ut quinque utrique deductis fidissimus: Ex reliquis uictor
 quem uellet eligeret atque acciperet. His conditionibus initis instituitus ludus. In quo cum illa omnem
 suam curam industriamque posuisset: cadentibus e sententia talis potita uictoria Metasabatē accepit.
 (Non enim is in selectis a rege fuerat) atque priusquam rex in aliquam suspicionem incideret: Tortoribus ad
 supplicium tradens uiuum pelle enudari ac tribus palis affixum corpus diuaricari iussit: & in alio palo se-
 orsum pellem suspendi. His peractis ferentem grauer regem & in eam ira percitum: salibus etiam & ca-
 uillis cum risu prouocare aggressa est: & quae suauis ac beatus inquit habendus es: quem foedi senis & eunu-
 chi mors tanto dolore moelsticiam afficiat: Ego cum mille daricos perdidissem eam iacturam silentio tu-
 li. Rex igitur poenitentia ductus eorum quae dolis circumuentus admiserat: destitit: nec ultra matris iniu-
 rias persecutus est. At Statira aperte cum ea inimicitias gerebat: indignum esse statuens quod propter Cyrum
 interfectum homines eunuchi ac regi fidi adeo crudeliter ac nefarie necaretur. Postea uero quod Clearchum
 ac reliquos duces per fidem ac iusiurandum deceptus Tysaphernes comprehensos uinctosque ad regem
 misit: tradit Ctesias Clearchum a se precibus orasse ne pateretur eum fame necari: sed ut cumque morituro
 necessaria sibi ad uictum mittenda curaret. Quo impetrato laetatum officio esse: anulumque sibi amicitiae
 signum dedisse ad suos propinquos necessariosque futurum: fuisse autem inscias in anulo Caryatides sal-
 tantes. Missa quoque Clearcho cibaria: qui una in uinculis asseruabantur: auferre solitos & eorum parte
 exigua Clearcho tradita reliqua ipsos consumere: Cui incommodo a se esse prouisum: cum egisset: ut plu-
 ra Clearcho cibaria mitterentur: atque alia separatim militibus darentur. Eaque omnia a se de Parysatidis
 mente ac sententia administrata esse. Cum sapius Colenus ad Clearchum introferendi cibi gratia mitte-
 retur: Hortatum ab eo esse: atque edoctum: ut paruum pugionem intra carnes abditum ad se introferret
 nec pateretur: ut eius uitae exitus foret: quem sibi regis crudelitas allatura erat. Idque illum metu deteritum
 facere recusasse: deinde regem postulanti matri atque obsecranti ut Clearcho ignosceret: concessisse: idque
 iureiurando firmasse: ac rursus a Statira sententia dimotum excepto Menone omnes neci destinasse. Ex eo
 tempore Parysatim ad perniciem & cladem Statirae spectare cepisse: atque illi uenenum comparasse. Sed
 haec parum probabiliter ab eo dici: nec ratione ulla idonea niti uidentur: tantum facinus tam audax tam-
 que periculosum ab illa esse susceptum: ut legitimam regis uxorem lecti sociam communium natorum:
 & qui ad spem regni educarentur matrem ob Clearchi necem ueneno opprimere conaretur: ac perficeret.
 Verum haud obscurum est has ab eo Tragedias excitatas esse: ut Clearchi nomen immortalitati ac me-
 moriae commendaret. Etenim scribit peremptis ducibus caeteros canibus auibusque laniatos esse: Cle-
 archi autem cadaueri uim uenti puluerem ferentem aggerem congeffisse: atque eius corpus obtexisse: ibi
 que exortis quibusdam palmis per breui lucum in miram altitudinem excreuisse locum que opacasse: Ex
 quo magnam poenitentiam regem cepisse: quod Clearchum uirum diis immortalibus amicum uita priuasi-
 set. Parysatidis igitur ueteri Statirae odio ac nouis suspicionibus agitata: cum uideret regem potetiam suam
 uerecunde obseruare atque in honore habere: illius uero amoris praesidio firmiorem ac sanctiorem apud
 eum fidem habere: insidijs illam delere constituit: maximis de rebus in periculum ueniens. Insidiarum hu-
 iusmodi apparatus fuit: Famulam habuit Cygem nomine: quae apud eam plurimum ualebat: hac administra-
 uenificii Parysati fuisse Dinon tradit: Ctesias tantummodo consciam extitisse. At qui uenenum dedit: hic quod
 dem Mebeliteram: Dinon autem melantem nuncupat. Itaque ut saedata parumper pristina suspitione ac
 dissensione. Cum in unum uenire atque coenare coeperunt: non sine metu tamen ac custodia hisdem cibis
 atque ab iisdem utebantur. Nascitur in Persis quaedam parua uis: cui uacuum nihil superat: sed tota intus
 sumine atque adipe plena. Vento atque rore nutriti quidam putant. Nonne est ei rhintaces: hanc Ctesias
 prodidit cultello altero latere ueneno illito Parysatim diuisisse: dimidiam partem ueneno infecisse: & quae
 ueneno intacta atque incorrupta erat: ipsam in os coniectam exedisse: Statirae autem uenenatam partem
 porrexisse. Sed Dinon ab hoc parumper dissentiens: ait non Parysatim uerum Nelantem partitum cul-
 tello Statirae infectam carnem apposuisse. Cum moreret magnis cum doloribus mulier ipsa dolum agno-
 uit: matremque regi in suspicionem adduxit. Quippe qui eius immanem importunamque naturam per-
 spectam haberet: proinde de scelere perpetrato inuestigare diligentius coepit: seruos omnis matris ac men-

se ministros in quaestionibus habuit. Gygem uero clausam domi apud se illa tenuit: Nec regi exposcen-
 ti tradidit. Quae tamen paulopost cum rogasset se domum dimitti nocte abrepta & capitis a rege damna-
 nata est. Veneficii autem in Persis poena huiusmodi legibus uindicantur: Ampla est petra in qua capi-
 ta eorum imposita alia petra feriunt: Quoad faciem ac caput infregerint. Hoc igitur mortis genere Gy-
 gis interiit. In Parysatidem autem aliud nihil molitus est rex: Sed ne uerbum quidem paulo grauius di-
 xit: Babylonem uero uolentem dimisit: Addens quoad illi uita superasset: Babylonem se nunquam es-
 se uisurum. Quae igitur ad rationem domesticam spectant huiusmodi extiterunt. Quos autem Grae-
 cos qui Cyrum in Asiam secuti erant capere atque opprimere niteretur: Haud minore studio quam quo
 in Cyro superando ac regno obtinendo fuerat: Nihil perfecit. Nam amisso Cyro ducibus suis orbatu ex
 ipsis propemodum penetralibus regis incolumes euaserunt: & ostenderunt declararuntque rem Persa-
 rum ac regis multo auro delitiis mulieribusque consistere: Reliqua nihil praeter superbiam iactantiam/
 que esse. Ex quo Graeciae uniuersae animo audaciaque addita barbari contemptui fuere. Lacedaemonii
 quoque perindignum duxerunt: non Asiam incolentes graecos e seruitute eripere eorumque contume-
 lias prosequi. Superioribus enim temporibus Thrybone post Dercyllida duce bellum gesserat: Nulla pra-
 clara re gesta Hagesilao id bellum administrandum mandarunt. Ille in Asiam traiecto exercitu statim ad
 rem gerendam incubuit: magnamque exinde gloriam adeptus est Thysaphernem collata acie fudit: Cui-
 tates ad defectionem coegit. Tantis gestis rebus didicit Artoxerxes alia ratione bellum cum illis sibi ee ge-
 rendum. Quare Timocratem rhodium cum magna ui auri in graeciam misit: Iussitque corruptis principi-
 bus ciuitatum: quique in iis plurimum pollebant opibus: Graecum bellum in Lacedaemonem totum co-
 uertere. Quae ubi sic a Timocrate administrata sunt: conspirantibus maximis ciuitatibus magnisque in Pe-
 loponneso excitatis motibus. Spartam Hagesilaum ex Asia magistratus reuocarunt. Quo tempore abeu-
 tem ad amicos dixisse ferunt: triginta milibus sagittariorum se a rege ex Asia pelli: Persicus enim nummus
 sagittarium incisum habet: Conone etiam Atheniensi ac Pharnabazo ducibus mari Lacedaemonios ex-
 pulit. Conon enim sub id tempus postquam in caprae flumie nauali praelio decertatum est: in Cypro mo-
 ram trahebat: haud securitate contentus sed rerum mutationem ueluti in pelago fluctum opperens. Per-
 spiciens autem sua consilia potentia: regiam uero potentiam prudente duce indigere: de his quae excogi-
 tasset regem per epistolam certiore effecit: mandauitque iis qui ferrent: per Zenonem cretensem uel p-
 policritum mendeum regi eam redderent (horum Zenon saltator: medicus Policritus fuit) ac ni illi adess-
 sent: per Ctesiam medicum. Traditur Ctesiam accepta epistola iis quae a Conone scripta erat addidisse: ut
 Ctesiam ad se mitteret: cuius opera ad administrandas res maritimas uteretur. Ctesias ait regem ipsum sua
 sponte id sibi munus demadasse. Parta nauali praelio apud enidum per Pharnabazon uictoria: qua mariti-
 mum Lacedaemoniis imperium abstulit: ad se graeciam uniuersam simul conuertit: Graecosque ad famo-
 sam illam pacem compulit: quae regnante Antalcida constituta est. hic Spartiaca Leonis filius fuit: q studio
 regis auctor fuit: ut Lacedaemonii omnibus Asiae ciuitatibus quaeq; Asiae adiunctae sunt insulis: regi cede-
 rent: easq; rex uectigales haberet. Firmata cum graecis pace: si graeciae dedecus contumelia ac proditio pax
 nuncupada est: qua nullum bellum miseriorem & ignominiosiore exitu uictis attulit. Quapropter
 Artoxerxes cum rei qui sibi spartiatae abominationi ac fastidio essent: ratus eos oium impudētissimos ee.
 Antalcidam in persas profectum omni comitate ac benignitate complexus est: ac semel accepta una ex flo-
 reis coronis & unguento preciosissimo perspersa Antalcidae eam in coena misit: ea munificentia omnibus
 admirationi fuit. Erat autem ut uidetur idoneus: qui in Persis per saltationem ac lasciuiam Leonydae &
 Callicratydae insultans in delitiis uoluntaretur: & eiusmodi coronam acciperet. Itaque Hagesilaus siue qs
 alter: dicente quodam: ue tibi graeciae ubi iam Lacones nobis medizant: quinimmo inquit medi laconi-
 zant: magnificentia tamen & splendore orationis dedecus rei & ignominiam delere non potuit. Nam ac-
 cepta in Leuctris calamitate imperium graeciae amiserunt: atque eo foedere spartae gloria & maiestas om-
 nis interiit. Quoad igitur spartae imperium stetit: hospitis atque amici loco illum habuit: obseruauitque:
 post leuctricam uero calamitatem cum imminuta auctoritate & ad reliqua incommoda pecuniariae eti-
 am rei difficultas accessisset: in Aegyptum Hagesilaum miserunt: Antalcides ad Artoxerxem profectus
 hortatusque est: ut Lacedaemoniis laborantibus subueniret. Ille ita hominem contempsit despexit ac con-
 tumeliose reiecit: ut reuersus illus ab hostibus ludibrioque habitus atque ephoros metuens se uita abdi-
 caret. Ascendit etiam ad regem Ismenias Thebanus & Pelopidas quo duce parta in leuctris uictoria fuerat
 hic nihil a dignitate sua alienum fecit. At Ismenias iussus regem adorare anulum ante pedeshumi deiecit
 ita accliuans sustulit adornatisque speciem praebuit. Timagorae autem Atheniensi: cum ad eum paruulam
 epistolam per Verulidem arcanam misisset: latatus decem ei daricorum milia elargitus est: bouino lacte
 in ualitudinem indigenti octuaginta boues mulgendos dedit. Lectulos etiam & per istromata stratores/
 que misit: quasi non graeci lectos sternere didicissent: q; ex morbo langueret: qui lectica eum ad mare usq;
 molliter ueherent: praesenti eidem admodum coenam magnificentissime apparuit: ut Ostanes regis fra-
 ter hanc diceret mensam memoria teneto. Non enim parua spetam splendide exornata est. Hoc autem
 erat proditionis potius exprobatio q; commemoratio beneficii ad gratiam referendam. Timagoras igitur
 ob regiam largitionem ab Atheniensibus rei capitalis damnatus est. Artoxerxes graecos multis malis cala-
 mitatibusque affectos unius tantum facti laticia parumper leuauit: Tyfapherne accerrimo atque infen-
 sissimo illis hostes sublato. Interfecit autem eum calumniis ipsius opera & consilio matris adiutus. Non
 enim rex diutius iram aluit: Sed eam reconciliata gratia Babylone accersiuit: & q; elato animo ac regina

ARTOXERXIS

digno esse aspiceret: Causæ autem nihil subesse: Quæ suspitione uel offensione aliqua eorum animos di-
 stingere posset. Ex eo iam tempore mater in omnibus obsequendo obsecundando cunctaque ad nutum
 gerendo nunquã eius cupiditatibus refragando: hoc obsequio cum tantum apud illum auctoritatis obse-
 cuta esset: Vt quæcunquæ uellet facile impetrasset: persensit regem ex filiabus alteram Atossam perditissi-
 me adamare: Eamque rem se clam habere: & ne erumperet: ut quidam tradunt: animi morbum cohibe-
 re: Ac dissimulare: constituro cum uirgine semel congressu: id Parysatis suspicata puellam magis quã an-
 tea consueuerat amplexa est: Artoxerxi & formam eius ac mores laudare: Vt regia tum spectabilis ac de-
 cora esset. Postremo eo suadendo adduxit: Vt eam in matrimonium duceret & legitimæ numero uxo-
 ris haberet contemptis græcorum existimatione ac legibus: Persis legem ipsam bonorum & malorũ nor-
 mam adeo constitutam missam faciens. Sunt qui dicant in quibus est Cymeus Heraclides nõ unam mo-
 do filiam sed secundam etiam Amestrum Artoxerxem uxorem cepisse: de qua paulo posterius dicemus.
 Atossæ amore post nuptias ita uehementer incensus fuit ut cum morbo quodam: quod Alphon uocant:
 teneretur: Nihil tamen ob eam causam fastidierit. Iunoni etiam pro illius salute uouit: se unam ex omni-
 bus diis illam attacta humo manibus adoraturum. Iussis deinde Satrapis ab eo & amicis dona mittere:
 tanta copia missa sunt: ut quod erat spatii inter regiam & Phantum ad sedecim stadia auro argento purpu-
 ra atque equis compleretur. Petiti ab eo deinde bello Aegyptii Pharnabazo & Iphicrate ducibus: Quibus
 inter se dissidentibus spe potiendi excidit. Ipse præterea aduersus Cadusios triginta milibus peditum ac mil-
 le equitum educto exercitu in eorum agrum impetum fecit. Erat autem regio situ ipso aspera & diffici-
 lis frugum infœcunda piris & malis aliisque eiusmodi pomis foelicissima: genus hominum nutriens fe-
 rox & bellicosum. Quo bello rex in maximas difficultates ac pericula imprudens incidit. Nihil enim erat
 unde aleret exercitum nec aliunde importari poterat. Iumentis solum cæsis uiuebant: Tantaque erat ino-
 pia & caritas rei uictuariæ: Vt asini caput uix sexaginta drachmis uenale inueniretur. Iamque cibus in re-
 giam cœnam defecerat: & pauci supererant equi reliquis uescendo assumptis. Hic Teribazasus qui inter
 Persas fortitudine sæpe primum locum obtinuerat: Sæpe ob leuitatem offenderat: & per id temporis for-
 didus ac despectus regem exercitumque seruauit. Duo erant Cadusii reges: his diuersis locis castra habē-
 tibus: Teribazus regem adiit & quæ facere statuisset ei communicatis ipse ad alterum eorum pfectus est:
 ad alterum clandestino itinere filium misit: Vterque utrūque dolo circumuenit inquiens alterum regem
 ad Artoxerxem caduceatores mittere pro societate priuatim & amicitia coniungenda: proinde si saperet
 sibi præoccupandum esse tempus: Seque ad omnia adiutorem ei fore pollicitus est. Ita persuasis regibus
 rati ambo sibi ab altero inuideri: Hic cum Teribazo ille cum Teribazi filio legatos de pace misit. Diutius
 igitur tempore trito Teribazus in suspitionem apud Artoxerxem & calumniam incidit: & regem ipsum
 pœnituit: suam exercitusque sui salutem illius fidei credidisse. Inuidis & obrectatoribus reprehe-
 dendi sui consilii occasionem & facultatem præbuit. Reuersus Teribazus ac eius filius percusso foedere paceque
 cum utroque rege firmata auctus honoribus atque opibus motis castris cum rege discessit. Quo in loco
 apparuit omnem ignauiam molitiamque non ex delitiis ac luxu (ut multitudo opinatur) nasci sed ex ui-
 rio & malignitate naturæ: quæ malis opinionibus inquinetur. Non enim aurum non purpura non duo-
 decim milia talentorum cultus: Quo assidue reis corpus ornabatur: illum (quod plærisque contigit) a la-
 bore deterruit: Sed accinctus pharetra & scutum gestans ipse prius relicto equo loca montuosa atque ar-
 dua pedes peruasit: ut cæteri illius uim ac promptitudinem spectantes: quasi aliis acceptis leuiore exped-
 tioresque redderentur. Ducentorum enim stadiorum aut eo amplius diebus singulis iter confecit. Postea
 uero quæ ad reliqua regia prædia uentum est: quæ hortos mirifico quodam ornatu & magnificentia instru-
 ctos habebant: cum omnis circum regio nuda esset & infœcunda arboribus permisit milites arboribus cæ-
 sis ex hortis ligna sumere: nec piceæ nec cupressui parcere. Hærentibus illis & ob arborum speciem ac ma-
 gnitudinem temperantibus: ipse arrepta securi: quæ inter cæteras pulchritudine maxime eminebat: arbo-
 rem cecidit. Quo facto milites ligna congerendo multos ignes excitarunt: ibique molliter pernoctarunt: ex
 illius tamen exercitu fortes uiri complures desiderati sunt: equi omnes amissi. Reuersus igitur Artoxer-
 xes ratus se ob rem male atque infœliciter gestam suis contemptui esse: principes suspectos habuit: multos-
 que ob iram necauit: cum plures metueret. Metus enim in tyrãnidibus pestifera maxime ac perniciofa res
 est: Fiducia uero mitis ac pacata nullius particeps suspitionis. Nam ex feris quoque: quæ difficile tractant:
 ac manu assuefiunt: pauidæ sunt: & strepitu ipso terrentur: generosæ uero ob fiduciam magis se credunt
 nec blanditias fugiunt. Artoxerxes iam ad senectutem profectus sensit filios inter amicos ac factiosos de re-
 gno in certamen disceptationemque uenisse: Sedati & quieti censebant: ut ipse acceperat: sic Dario natu
 grandiori regnum relinquere oportere. Ast Ochus minimus omnium acris & uiolenti ingenii iuuenis: ex iis
 qui regiam frequentabant. Multuos fautores atque studiosos habuit: spe iniecta patris per Atossam oppri-
 mendam. Illam enim sibi blanditiis promissisque deuinxisse uidebatur: se uidelicet illam rege perempto cõ-
 nubii ac regni sociam habiturum. Erat autem fama etiam eo uiuo Atossam clam pellicem habuisse: sed id
 Artoxerxem latuit statuens uero Ocho regnandi spem adimere. Ne si eadem quæ ante Cyrus auderet: ex-
 citatis bellis ac certaminibus reguum euerterent: regem Darium designauit: qui tum trigessimum agebat
 annum ac ei Cydarim quam uocant rectam ferre dedit: Sanctum autem lege cum esset in Persis: ut qui cõ-
 stitutus esset donum peteret: qui eum constituisset: totum quod petitum erat traderet: Darius Aspasiam
 olim a Cyro unice dilectam & tunc regis pellicem petiit. Erat autem ex ionia Phocais genere: & honestis
 parentibus orta ingenueque edueata. Hæc autem cum Cyro cœnante ad eum intromissa esset cum aliis

mulieribus: assidentesque illae Cyri iocos & cauillum laeto ore exciperent: Ac se etiam tangi sinerent: silentio ingressa ad lectum constitit: nec uocanti Cyro paruit: uolentibus autem cubiculariis adducere: flebit inquit: Qui horum mihi manus admouerit. Visa est igitur immitis praesentibus & agrestis: Cyrus laetatus & cum risu conuersus ad eum qui mulieres adduxerat: Num intelligis te inquit hanc unam ingenuam atque incorruptam adduxisse? Posthac ad eam conuersus animo unam omnium maxime adamauit: & sapientem nuncupauit. Extincto autem Cyro castrisque direptis captiua obducta est. Hanc Darius cum perisset prolestra patri eius petitio fuit. Vehementer enim suspiciosum de mulierum pudicitia barbaricum est genus atque intemperans: Ut non modo qui adierit pellicemque regi attigerit sed etiam qui ex itinere appropinquauit: currusque quibus uehuntur impulerit: capite puniatur. Atqui Atossae amore continebatur rex quam contra legem uxorem sibi adiunxerat (Verum tricentae & sexaginta eximia forma pellices una alebantur) attamen petitus illam liberam esse dixit. Proinde uolentem capi iussit: inuitam uero & recusantem cogi prohibuit. Accersita eo Aspasia cum praeter opinionem regis Darii elegisset: tradidit quidem lege coactus sed paulo post traditam abstulit. Dianae enim ac Bataniae quam Anetim uocant sacerdotem legit: ut castam reliquam uitam degeret: Ratus has non duras sed mediocres ac ioco admixtas a filio se poenas sumpturum. At ille non modice tulit siue Aspasiae amore correptus: siue quod se a patre & probro & contumelia affectum duceret. Quem ita animatum Teribazus accipiens magis etiam exasperauit atque incendit: in illius iniuria recognoscens suam. Fuit autem iniuria illius huiusmodi: Cum plures rex natus haberet: Pharnabazo Apaniam despondit: Rhodogunem Oraetae: Teribazo Amistrim: atque aliis quidem uiro traditis Teribazum spe inani duxit: Amistrique in matrimonio accepta: pro illa Atossam minimam natu omnium Teribazo desponsauit. Quam cum ob amorem duxisset (ut dicitur) post id temporis infenso omnino atque inimico in regem animo mansit. Erat enim leui mobilique ingenio atque in consiliis praecipuus & rapidus. Quare interdum secundis rebus clarus interdum offensione aliqua abiectus & perditus neutram mutationem aequanimiter tulit. Sed honoribus auctus ob animi molliciem insolescere grauisque omnibus esse: Laesus non demitti animo nec quietus esse sed asperae superbeque efferris. Igne igitur ignem adiecit. Teribazus adolefcenti imminens assidue: ac uerbis increpitans nil prodesse cydarim in capite erectam habere qui eam operibus ac rebus gestis erigere non contentur. Ipsum amentem & stultum esse: si fratre regno inhiante patre stupidum atque instabilem animum gerente: Exploratam sibi in regnum successionem esse arbitretur. Qui enim graeculae mulieris causa legem in persis antea sanctam in uiolatamque spreuisset: eum nunquam in maximis quod conuenerit ratum habiturum. Nec idem Ochus propositum esse: si regno non potiat ac sibi si traditum de manu amiserit. Ochus enim priuatum beate uiuere neminem prohibitum ire. Sibi uero regi constituto aut regnandum aut moriendum esse. Postremo ualuit Sophoclem illud: Subita persuasio ad scelus praevia est. Facilis est autem uia ac prona qua quouolumus ducimur. Mala autem plurimi uolunt ob inexperience bonorum atque inscitiam. Attamen imperii magnitudo & Ochi metus: qui Darii animum sollicitum habebat: Teribazo facultatem ac materiam praebuit. Amor autem Aspasiae atque ereptio non nihil omnino ad culpam causae attulit. Igitur totum se Teribazi consiliis regendum commisit: ac iam multis conspirantibus: Eunuchus coniurationem ordine exploratam habens regi indicauit: ut noctu cubiculum irrupturi regemque incautum oppressuri essent. Quo iudicio Artoxerxi tantum negligere periculum: instructisque insidias non cauere indignum est uisum. Absque ullis uero certioribus argumentis rem pro certa habere multo indignius. Huiusmodi igitur consilium capit: Eunuchum sectari illos iubet: & ubique illis adesse ipse cubiculi pariete qui post lectum erat effracto: portaque effecta auleo texit. Instante hora adoriendae rei: & Eunuchus occasionem adesse nuntians in lecto constitit: nec prius inde se mouit quam in se inuadentium ora conspexit: & manifesto eorum quoniam agnouit: ut uero illos distringere gladios aspexit: & ad se citato gradu icedere submoto auleo in conclauim se interiori proripuit: ostioque obiecto clamorem extulit. Visi igitur ab eo paricidae re infecta se per portas cursu eiecerunt. Teribazum ut fuga saluti suae consulere: admonuerunt: quippe qui iam manifeste culpae reus teneretur. Caeteri igitur sciuncti alia effugerunt. At Teribazus: dum niterentur eum comprehendere: permultos ex Regis stipatoribus interemit. Ad postremum eminens iaculo ictus concidit. De Dario autem una cum liberis ex fuga abstracto iudicium fieri uoluit: conuocatisque regis iudicibus: quod ipse iudicio interesse nollet: Sed per alios accusaret. Iussit seruos conscriptam uniuscuiusque sententiam ad se perferre. Latis autem omnibus in Darii caput sententiis: serui comprehendentes in propinquum carcerem coniecerunt. Vocatus deinde lictor cum nouacula aderat: Qua damnatorum capita praecidunt. Ingressus autem Darii conspectu exterritus ad portas refugit: spectansque haerebat: quasi animus eum ad necem regis atque uires defecturae essent. Foris uero instantibus iudicibus imperio ac minis reuersus altera manu comam implicitam tenens strato humi regi nouacula collum perripuit. Nec desunt qui dicant praesente rege iudicium esse factum: Dariumque ipsum aperte argumentis conuictum in faciem procidisse praecipibus obsecrationibusque supplicem: ut sibi ignosceretur: ad illum ira percitum insurrexisse: nudatoque gladio Darium repetitis saepius uulneribus occidisse. Deinde cum in aulam se recepisset: sole adorato haec esse locutum: Lati o Persae abite atque aliis nuntiate. Regem Artoxerxem in sceleratos atque impios Paricidas poenas expediuisse. Insidiae igitur & conspiratio huiusmodi exitum habuerunt: ast Ochus frater atossae opibus in spem maximam uenerat: sed eum ariaspis: Qui reliquus erat ex legitimis: Arsamis metus sollicitum tenebat: ariaspis enim non tam quam Ochus praeretur aetate quam quam facilitate simplicitate humanitateque praestaret: regnum communi consensu & uoluntate Persarum deferebatur: arsamis uero haud late

bat Ochus magni consilii & prudentiæ uirum ac patris per similem esse. Versari igitur animo cœpit: qui utrumque insidiis opprimere posset. Cum uero instructus ac fraudem ac cædis auidus foret crudelitate naturæ in Arsamen est usus: Versutiis ac fallaciis Ariaspem aggressus est. Missis enim ad eum eunuchis atq; amicis regis cum minis atque horredis nuntiis patrem decreuisse illum crudeliter atque ignominiose necare. Qui hæc in dies singulos ut arcana significare uisi: cum alia imminere: alia prope iam instare nuntiarent: sic terruerunt hominem perturbaruntque sic a mente consilioque abduxerunt: ut parato sibi ipsi lethali ueneno epotoque e uita discederet. Rex uero cum & mortem & modum accepisset: illum fletu ac lachrymis profecutus est. De causa in suspicionem adductus: peruestigare & quærere affecta iam ætate non potuit: sed Arsamen maiore caritate complexus est: uidebaturque maximam illi fidem habere ut cum eo liberius sermones conferre. Quare Ochus aut differendum esse rei gerendæ tempus existimans: Arpata Teribazi filio subornato per illum Arsamen tollendum interficiendumque curauit. Erat tum Artoxerxes inclinata iam ætate paruæ mortis discrimine: adiuncta ad naturæ imbecillitatem ex filii calamitate mortificationem nec parum quidem temporis restitit: sed continuo ægritudine animæ & angore extinctus est: cum ad nonagesimum & quartum annum uixisset: Ex quibus duo & sexaginta regnauit. Mansuetudinis & clementiæ existimationem assecutus est: Quam non mediocriter auxit Ochus: qui immanitate cunctos & crudelitate superauit.

ARATI VIRI ILLUSTRIS VITA EX PLUTARCHO GRAECO IN
LATINVM PER LAPVM FLORENTINVM VERSA.

PHRYSIPPVS PHILOSOPHVS TRITVM QVODDAM VETERI SERMONE

Prouerbum eius credo tristitiam reformidans conuertisse: Mutatoque uerbo leuiorem ad partem traduxisse uidetur. Quis patrem laudabit: nisi probi liberi? Hunc Dionysodorus Troezenius arguens ueram ipse huiusmodi sententiam profert: Quis patrem laudabit: nisi improbi liberi? Ait enim illos qui cum ipsi nulla re præstent: Sed maiorum quorundam uirtutibus nitantur: Eorumque gloriam ad suam laudem frequenter usurpent: Pétulantiam eo prouerbio comprimi & coerceri. Cæterum cui maiorum generositas (Vt inquit Pindarus) natura conueniat: quemadmodum tibi: Qui ad uitæ rationem domesticis exemplis conformaris: huic ego pulcherrimum duco esse maiorum suorum clarissimorum uiuorum efferendo facta memoriam reuocare: & de iis quotidie aliquid audire atq; loqui. Non enim hi suis uirtutibus destituti alienæ laudis gloriã aucupentur: Sed ad maiorum splendorem suis laudibus adiunctis illos ut & generis & uitæ duces extollunt. Quamobrem ego cum Arati ciuis tui: Cuius tu gloriæ atque opibus nulla ex parte dedecori es: uitam litteris mandassem: iure ut eam ad te mitterem sum adductus: non quin tibi uni præ cæteris eius res gestas ab initio penitus cognitâ esse existimarem: Sed ut filii tui Polycrates & Pythocles partim audiendo partim legendo ad domesticæ uirtutis exempla educerentur: ad quæ eos conformari oportet. Sui enim amanti homini nec dum perfecta uirtute imbuto optimum est quædam quasi ducem præficere. Sicyniorum ciuitas posteaquã primum syncera illa & dorica aristocratia ueluti harmonia quadam confusa in seditiones & contentiones popularium & factiosorum hominum incidit: plures mutationes rerum perpessa: successiue: insurgentium tyrannorum: Non prius se ex ea contagione & turbatione recepit: quã Cleone interfecto: Timoclidam & Cliniam claros & pollentes opibus in ciuitate uiros delectos summæ rerum præfecerunt. Sed cum iam respublica cærtum aliquem statum obtinere uideretur: Timoclidam uita defunctus est paulopost abantidas Pasei filius sublato Clinia tyrannidem occupauit: Cliniaque amicis ac domesticis partim eiectis: Partim interemptis: Filium aratum qui septimum annum agebat: Tollere gestiebat. Sed puer in illa turbatione ac labe domus fugientibus permixtus per ciuitatem uagatus pauidus & omnium ope destitutus: Forte quandam imprudens mulieris domum intrauit. Quæ abantidæ soror Prophanto Clinia fratri nupta erat: nomen ei Sofæ fuit. Igitur egregia & præclara mulier diuino quodam numine rata ad se puerum confugisse: Occultum habuit: Ac noctu argos dimisit. Sic effugienti ac periculis erepto arato odium uehemens tyrannorum ingeneratum augebatur indies. Educatus argis apud hospites paternos & amicos liberaliter firmum corpus & ualidum nactus: ad palæstram exercendam se cõtulit. In qua adeo præstitit ut & penthali certamine depugnarit & coronas etiam consecutus sit. Qualis autem uir fuerit: Ex eius statuis coniectare licet: in quibus athletica quædam extat species. Prudens autem aspectus ac regius non omnino uoracitatem ac rusticitatem occultare potest. Vnde minus fortasse quam uidetur ciuili homini conuenire: oratione studuit. Attamen ornatio & copiosior in dicendo fuit: Quam quibusdam uidetur: qui ex monumentis eius iudicium faciunt: quæ ille aliis intentus in chirographis ut uerba occurrebant negligenter scripta reliquit. Sequentibus aut temporibus Clinias & aristoteles dialecticus abantidam assuetum eorum sermonibus interesse: atq; una disputare: cum in foro per ocium uersaret: per insidias necauerunt. Deinde Nicocles interempto fraude pasea abantidæ patre: qui in filii locum successerat: ad se tyrannidem transtulit. Hunc aspectu simillimum Perianthro Cypseli filio ueluti Persam Orõtem Alcmeoni Amphiarei fuisse tradit: Hæctori Lacedæmoniũ adulescentem: quem scribit Mirtilus: a multitudie spectantium: cū se errore lapsos agnouissent: pessundatũ eẽ. Nicocles quatuor iam menses tyrannidem obtinuerat: quibus multis malis ciuitatẽ effecit: & ne priuaret per insidias ab ætolis in piculũ uenit: Cū aratus adultus ætate & splendore & nobilitate familiæ & ingenii uiribus: quod non

paruū neq̄ habes in eo fuit: sed acre & supra ætatē consilio prudētiq̄ perfectū: multū iam nominis & auctoritatis assecutus erat. Ex quo exules ad eum potissimum animo se conuerterant: & Nicocles rem haud negligendam ducens clam atque a longe spectabat: eiusque conatum summo studio obseruabat: non: q̄ illum tam audax facinus: nec tam periculosum ausurum aut aggressurum timeret. Verum suspicabatur: ne ad reges opem petitum confugeret: qui cum patre amicitio hospicioque iuncti fuerant. Etenim re uera Aratus eam cōsiliū uiam inire statuerat. Sed cum antigonus pollicitus negligeret: ac tempus traheret: quæ uero ab ægypto Ptolomeoque afferebantur spes longe abessent: statuit perseipsum tyrannum opprimere. Consiliū cum aristomacho primum Ecdeloque comunicat. Horum aristomachus ex Sicyone exul: Ecdelus autem Megalopolitanus ex archadia erat: uir in philosophia nobilis & in rebus gerendis exercitatus qui archeselai academici auditor fuerat. Illis rem probantibus de ipsorum sententia ad alios exules detulit. Quorum pauci uerecundia adducti: q̄ turpe sibi esse ducerent: Eam spem intentatam dimittere operam & suam polliciti sunt. Plurimi aratum ab incepto deterrere conati: quippe cum eum ob inexperientiam rerum attollere animos dicerent. Ineunte uero consiliū de occupando quodam Sicyonis loco: unde aduersus tyrannum bellum gereret: accessit Argus uir Sicyonius Xenoclis cuiusdam exulis frater: qui ex carcere effugerat: hic a Xenocle ipso perductus ad Aratum: inquit murum qua ipse conscendens euasisset: intus non ferme a terra eminere: sed locum saxosum atque editum esse: Extra uero altitudinem muri: non magno labore scalis admotis superari posse. His nuntiatis duos priuatos seruos Seutham & Technonem explorandi cognoscendique muri gratia cum Xenocle emisit: Satius esse statuens: si posset clam uno periculo celeriter rem totam transigere: q̄ diuturno bello apertisque Certaminibus priuatum cum Tyranno contendere. Reuerso autem Xenocle & qui cum eo erant: Murique mensuram ac loci situm non: auium neque difficilem nunciantibus: sed adeuntes latere difficile esse ob cuiusdam hortulani canes paruulos quidem sed latratu acres atque inexorabiles: ad rem gerendam aggressus est. Armorum autem apparatus nouum nihil inusitatumue habuit cum omnes fere per id temporis excursionibus & populacionibus inuicem uterētur. Scalas aphanor machinamentorum artifex clam omnibus instruxit: cui ars ipsa prestabat: ut id absque suspicione efficere posset. Nam & ipse unus e numero exulum erat. Viros sibi amicos eorum qui Argis erant ex paucis decem quisque accommodauit. Ipse autem priuatim ex domesticis triginta armauit. Per Xenopholum etiam ex prædatorum manu haud multos milites mercede conduxit inter illos fama uulgata: se ad diripiendos regiones equos Sicyonem educturum: separatim plurimis eorum ad polygnoti turrim præmissis atque ibi opperiri iussis: præmisso etiam Caphisia ab eo cum quattuor expeditis: qui noctu ad hortulanum accederent: & simulatiōe uiatorum apud hominem diuertentes: ipsum & canes occluderent: Haud enim aliter adeundi facultas dabatur. Scalas autem in Achanasæ (sunt autem mensura quæ quinquaginta medimnos Atticos capit) coniectas uehiculisque impositas prouexerunt. Inter hæc exploratoribus quibusdam Argis cognitis qui occulte circumire aratumque obseruare dicerētur: prima luce procedens palam omnibus in foro cum amicis uersatus est. Deinde cum in Gymnasio se pererrauisset: abductis secum quibusdam ex palæstra adolescentibus: qui cum eo potare consueuerant: domum discessit: nec ita multo post uisi sunt eius serui per forum coronas ferre: lampadas emere: cum iis colloqui qui in potationibus & uoce & tibiis canere soliti essent. Hæc intuētes decepti falsa specie exploratores cum risu sic inter se colloquebantur: nihil profecto tyranno timidius: si Nicocles cum eiusmodi ciuitatem obtineat: tantis opibus potentiaque munitus sit: formidet adolescentem exulem: Qui fugæ exiliique uiatico ad uoluptates & diurnas potationes abutatur: Ita falsi opinione sua abierunt. Aratus statim pransus urbe egressus cum ad Polygnoti turrim peruenisset inuentis militibus a se ante præmissis in Nemeam ducit. Vbi cunctis quid facere statuisset: aperuit. Pollicitisque eos & hortationibus ante incitare conatus in signumque Apolline militibus dato tum dimenso lunæ circuitu ad rationem itineris properato gradu urbem petere contendit: deinde rursus constitit: ut lunæ luce in uia uteretur. Qua occidente ad hortum ubi proximum steterat. Hic Caphisias obuiam prodiens nunciauit: se occluso hortulano canum capiendorum: q̄ prius exiliuissent: sibi copiam non fuisse. Cum uero plurimis obmetum cōcidissent animi: ac pedem referre iuberent: aratus eos confirmauit: ostentata spe se adducturum si canes nimium insensu esse pergerent: ac simul qui scalas ferebant præmisit: quibus Ecdelus & Mnasiheus præpositi erant: ipse conctanter sequebatur. Iam canibus latratu instantibus & in Ecdelum ac socios incurrētibus: nihilominus ad murum se inferentes: scalas tuto admouerunt. Cum uero primi per scalas ascenderent: qui matutinæ custodiæ præfuerat: tintinnabulo præcedens socios abducebat: plurimæ collucebant faces: tumultus & strepitus incedentium ubique erat. Illi ut erant in scalis subsidentes qui in muro erant: facile latuerunt. Alia autem custodia priori contraria uenienti in ultimum discrimen adducti sunt. Illa etiam declinata: cum præteriret Mnasiheus & Ecdelus priores in muro steterunt: occupato deinde utrinque muri aditu: Technonem ad aratum dimiserunt: subsidio appropere iubentes. Nō multum enim spatii inter hortum urbemque & turrim intererat: in qua uenaticus canis permagnus instatione collocatus erat. Is siue q̄ natura segnis siue q̄ diurno labore fatigatus esset incedētium strepitum haud sensit: sed horti canibus deorsum illum latratu excitantibus: submisit & obscure ab initio infrēdere cœpit. Tum appropinquantibus illis magis uocem intendit: & latratus plurimus passim locum compleuerat: ut qui e regione in custodia erant exaudirent ac magna uoce rogarent canis magistrum: cuius gratia canis ita uehemēter atq̄ aspere latraret: nunquid noui esset? Altere turri nihil eē respōdit: sed canem lumie custodū & strepitu tintinnabuli irritatum esse. Hæc Arati militibus multum animi atq̄ audaciæ addidit: opinantibus canis magistrum eius consiliū